

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΑΤΣΑΝΔΡΗ

ΑΡΓΥΡΩ ΜΠΟΤΣΟΥ

ΜΑΡΙΝΑ ΣΧΙΖΑ

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2016

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ
ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΑ ΣΧΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΗΝ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΘΕΟΔΩΡΑ ΚΑΤΣΑΝΔΡΗ του ΣΩΤΗΡΙΟΥ-ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ (Α.Μ.15764)

dorakatsandri@gmail.com

ΑΡΓΥΡΩ ΜΠΟΤΣΟΥ του ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ (Α.Μ. 15847)

ero.mpots@gmail.com

ΜΑΡΙΝΑ ΣΧΙΖΑ του ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ (Α.Μ. 15927)

marina_schiza22@hotmail.com

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2016

**Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Λογιστικής
Χρηματοοικονομικής / Μεσολογίου του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας δεν
υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ
μέρους του Τμήματος.**

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της παρούσης πτυχιακής εργασίας είναι η «Η ανταγωνιστική σχέση πληθωρισμού και ανεργίας, ερμηνευτικά σχήματα και επιπτώσεις στην οικονομία» και εκπονήθηκε από τις φοιτήτριες Θεοδώρα Κατσανδρή, Αργυρώ Μπότσου, Μαρίνα Σχίζα στα πλαίσια της ολοκλήρωσης των σπουδών τους, στο τμήμα Λογιστικής Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοίκησης & Οικονομίας του Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Δυτικής Ελλάδας.

Αρχικά στο 1^ο κεφάλαιο οι «Εισαγωγικές Έννοιες», παρατίθενται εισαγωγικά στοιχεία, η έννοια του πληθωρισμού (σταθερά χρηματικά εισοδήματα, αποταμιευτές, δανειστές και χρεώστες, τα αίτια του πληθωρισμού), η ανεργία (μέτρηση της ανεργίας, είδη ανεργίας, συνέπειες της ανεργίας, καταπολέμηση της ανεργίας), και τέλος βιβλιογραφική επισκόπηση του θέματος.

Στο 2^ο κεφάλαιο «Οι εκφάνσεις του πληθωρισμού» καταγράφονται η ιστορική αναδρομή του ορού, οι σχετικοί ορισμοί, οι επιδράσεις του πληθωρισμού (αρνητική επίδραση, θετική επίδραση), οι αιτίες του πληθωρισμού (Κεϋνσιανή άποψη, Μονεταριστική άποψη, Ορθολογική θεωρία των προσδοκιών, Αυστριακή σχολή νομισματικής και πληθωρισμού, δόγμα πραγματικών λογαριασμών), ο έλεγχος του πληθωρισμού (η νομισματική πολιτική, σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες, χρυσός κανόνας, έλεγχος των μισθών και των τιμών, τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης, κόστος του τιμαριθμικού επιδόματος), η σχέση οικονομικών μονάδων, τιμών και πληθωρισμού και τέλος η εννοιολογική προσέγγιση, κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις και μέθοδοι υπολογισμού της ακρίβειας.

Το θέμα του 3^{ου} κεφαλαίου είναι η «Ανεργία», και αναλύεται σε εισαγωγικά στοιχεία, σε ορισμούς, σε μορφές και θεωρίες ανεργίας (γενικά, κλασική ανεργία, κυκλική ανεργία, μαρξιστική θεωρία της ανεργίας, πλήρης απασχόληση, η διαρθρωτική ανεργία, ανεργία τριβής, κρυφή ανεργία, η μακροχρόνια ανεργία), στην μέτρηση της ανεργίας και τέλος στις επιδράσεις της.

Στο 4^ο κεφάλαιο η «Επίδραση της ανεργίας στον πληθωρισμό», παρουσιάζονται η ιστορική αναδρομή της σχέσης (ο στασιμοπληθωρισμός, η καμπύλη Phillips σήμερα), το μοντέλο NAIRU και οι ορθολογικές προσδοκίες, η ανεργία και ο πληθωρισμός στην Ελλάδα,

η θεωρητική θεμελίωση της καμπύλης Phillips, η θεωρητική θεμελίωση της εμπειρικής καμπύλης Phillips, μια γενική τοποθέτηση, η θεωρητική θεμελίωση της εμπειρικής καμπύλης Phillips, η σχέση της καμπύλης Phillips με το μοντέλο των ορθολογικών προσδοκιών, και τέλος η ανατροφοδότηση από τον πληθωρισμό στην ανεργία.

Στο 5^ο κεφάλαιο οι «Θεωρητικές προσεγγίσεις της επίδρασης της ανεργίας στον πληθωρισμό» δίνονται στοιχεία για την σωστή ερμηνευση σχημάτων της καμπύλης Phillips για τις επιδράσεις της ανεργίας και του πληθωρισμού στην οικονομία, τον τέλειο συνδυασμό πληθωρισμού και ανεργίας σύμφωνα με την καμπύλη Phillips, την βραχυχρόνια σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας, για το τριγωνικό μοντέλο του Gordon, η καμπύλη των μισθών (εξήγηση και επιπτώσεις της καμπύλης των μισθών), η θεωρία Shapiro-Stiglitz, ο νόμος του Goodhart, νέα Κεϋνσιανη οικονομία (η ανάπτυξη των περίπλοκων μοντέλων DSGE, το μοντέλο Sticky Information, οι πολιτικές επιπτώσεις), και τέλος οι πολιτικές για τη μείωση της ανεργίας (πολιτικές «ζήτησης»).

Στο τελευταίο κεφάλαιο, τα συμπεράσματα, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα από την βιβλιογραφική έρευνα για την ολοκλήρωση της πτυχιακής εργασίας «Η ανταγωνιστική σχέση πληθωρισμού και ανεργίας, ερμηνευτικά σχήματα και επιπτώσεις στην οικονομία».

SUMMARY

The subject of this thesis is ‘The competitive relationship inflation and unemployment, interpretive schemes and impact on the economy’ and prepared by the students Theodora Katsandri, Ero Mpotsou, Marina Schiza in the context of the completion of their studies, in section Accounting Finance School of Management & Economics of the Technological Educational Institute of Western Greece.

Originally in the first chapter the ‘Preliminary Concepts’ are presented introductory elements, the concept of inflation (fixed monetary income, savers, creditors and debtors, causes inflation), unemployment (measurement of unemployment, unemployment types, consequences of unemployment, fight unemployment), and finally literature review of the issue.

In the second chapter ‘The manifestations of inflation’ are recorded the history of the serum, the relevant definitions, the effects of inflation (negative impact, positive impact), the inflation causes (Keynesian view, monetarist view, rational theory of expectations Austrian school monetary and inflation, real bills doctrine) and finally Controlling inflation (monetary policy, fixed exchange rates, gold standard, control of wages and prices, stimulate economic growth, cost of living allowance).

The theme of the third chapter is the ‘Unemployment’ and it is analyzed in quotation elements, definitions, forms and unemployment theories (generally, classical unemployment, cyclical unemployment, Marxist theory of unemployment, full employment, structural unemployment, frictional unemployment, hidden unemployment, long term unemployment), the measurement of unemployment and finally the effects of.

In the fourth chapter, the ‘Influence of unemployment on inflation’, is presented the history of the relationship (stagflation, the Phillips curve today), the NAIRU model and rational expectations, the unemployment and inflation in Greece, the theoretical foundations of the Phillips curve, the theoretical foundation of empirical Phillips curve a general statement, the theoretical foundation of empirical curve Phillips, the relationship of the Philips curve on the model of rational expectations, and finally the feedback from inflation to unemployment.

In chapter 5 the ‘Theories of the effect of unemployment on inflation’ are given the triangular model of Gordon, the curve of wages (explanation and implications of the curve of wages), the Shapiro-Stiglitz theory, the Law Goodhart, new Keynesians economy (development of complex models DSGE, model Sticky Information, the political consequences), and finally the policies to reduce unemployment (political ‘demand’).

In the last chapter, Conclusions are presented the results from the literature research to complete the thesis ‘The competitive relationship inflation and unemployment, interpretive schemes and impact on the economy’.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	iv
SUMMARY	vi
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	viii
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ- ΕΞΙΣΩΣΕΩΝ- ΕΙΚΟΝΩΝ-ΠΙΝΑΚΩΝ	xii
ΣΧΗΜΑΤΑ.....	xii
ΕΞΙΣΩΣΕΙΣ	xiii
ΕΙΚΟΝΕΣ	xiv
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ.....	xiv
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ- ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ	xv
ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	xvi
1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ».....	1
1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
1.2 Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	1
1.2.1 Σταθερά χρηματικά εισοδήματα.....	2
1.2.2 Αποταμιευτές.....	3
1.2.3 Δανειστές και χρεώστες.....	3
1.2.4 Τα αίτια του πληθωρισμού	3
1.3 ΑΝΕΡΓΙΑ	5
1.3.1 Μέτρηση της Ανεργίας.....	6
1.3.2 Είδη ανεργίας.....	6
1.3.3 Συνέπειες της ανεργίας.....	8
1.3.4 Καταπολέμηση της ανεργίας	8
1.4 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ	9

2	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ».....	12
2.1	ΓΕΝΙΚΑ	12
2.2	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ	14
2.3	ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ	18
2.4	ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	22
2.4.1	Αρνητική επίδραση.....	23
2.4.2	Θετική επίδραση.....	25
2.5	ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	27
2.5.1	Κεϋνσιανή άποψη.....	28
2.5.2	Μονεταριστική άποψη.....	29
2.5.3	Ορθολογική θεωρία των προσδοκιών	29
2.5.4	Αυστριακή Σχολή	29
2.5.5	Δόγμα πραγματικών λογαριασμών.....	29
2.6	ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	29
2.6.1	Η νομισματική πολιτική	30
2.6.2	Σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες.....	30
2.6.3	Χρυσός κανόνας.....	30
2.6.4	Έλεγχος των Μισθών και των τιμών.....	31
2.6.5	Τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης.....	31
2.6.6	Κόστος του τιμαριθμικού επιδόματος.....	31
2.7	ΣΧΕΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ, ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ	32
2.8	ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ	33
3	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ»	36
3.1	ΓΕΝΙΚΑ	36
3.2	ΟΡΙΣΜΟΙ, ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	38

3.2.1	Γενικά	38
3.2.2	Κλασική ανεργία	39
3.2.3	Κυκλική ανεργία.....	40
3.2.4	Μαρξιστική θεωρία της ανεργίας.....	42
3.2.5	Πλήρης απασχόληση	43
3.2.6	Η διαρθρωτική ανεργία	44
3.2.7	Ανεργία τριβής	46
3.2.8	Κρυφή ανεργία	47
3.2.9	Η μακροχρόνια ανεργία.....	48
3.3	ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ	48
3.4	ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ	50
4	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ».	51
4.1	ΓΕΝΙΚΑ	51
4.2	ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	51
4.2.1	Ο Στασιμοπληθωρισμός	53
4.2.2	Η καμπύλη Phillips σήμερα.....	54
4.3	Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.....	56
4.4	ΝΑΙΡU ΚΑΙ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ.....	59
4.5	ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΚΑΜΠΥΛΗΣ PHILLIPS	61
4.6	Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ PHILLIPS .	63
4.7	ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ.....	65
4.8	ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ PHILLIPS	65
4.9	Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ PHILIPS ΜΕ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ.....	66
4.10	ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ.....	67
5	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (ΕΡΜΗΝΕΥΣΗ ΣΧΗΜΑΤΩΝ)».....	69

5.1	ΓΕΝΙΚΑ	69
5.2	ΕΡΜΗΝΕΥΣΗ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ PHILLIPS ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	71
5.3	ΤΕΛΕΙΟΣ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΜΠΥΛΗ PHILIPS.....	75
5.4	Η ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	76
5.5	ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ GORDON	78
5.6	ΚΑΜΠΥΛΗ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ.....	80
5.6.1	Εξήγηση της καμπύλης των μισθών.....	80
5.6.2	Επιπτώσεις της καμπύλης των μισθών.....	81
5.7	ΘΕΩΡΙΑ SHAPIRO-STIGLITZ	82
5.8	ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ GOODHART.....	83
5.9	ΝΕΑ ΚΕΪΝΣΙΑΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ.....	83
5.9.1	Η ανάπτυξη των περίπλοκων DSGE μοντέλων	84
5.9.2	Sticky πληροφόρηση	84
5.9.3	Πολιτικές επιπτώσεις.....	85
5.10	ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ.....	86
5.10.1	Πολιτικές «ζήτησης».....	87
6	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	92
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	99

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ- ΕΙΣΩΣΕΩΝ- ΕΙΚΟΝΩΝ- ΠΙΝΑΚΩΝ

ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 2.1: Τρεις διαφορετικοί παράγοντες που προκαλούν αύξηση ή μείωση της τιμής των εμπορευμάτων.	17
Σχήμα 3.1: Το μοντέλο IS-LM χρησιμοποιείται για να βοηθήσει και η διαδικασία να αναλύσει την επίδραση των διαταραχών της ζήτησης στην οικονομία.	41
Σχήμα 3.2: Νόμος του Okun ερμηνεύει ανεργίας ως συνάρτηση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ.	45
Σχήμα 3.3: Η καμπύλη Beveridge του ποσοστού κενών θέσεων και το ποσοστό ανεργίας των δεδομένων από τις Ηνωμένες Πολιτείες Γραφείο Στατιστικών Εργασίας.	47
Σχήμα 4.1: Ποσοστό Μεταβολής μισθοί κατά της ανεργίας, Ηνωμένο Βασίλειο 1913-1948 από Phillips (1958).	53
Σχήμα 4.2: Ο πληθωρισμός στις ΗΠΑ και η ανεργία από 1/2000 έως 4/2013.	55
Σχήμα 4.3: Βραχυχρόνια καμπύλη Phillips πριν και μετά την επεκτατική πολιτική, με Μακροχρόνια καμπύλη Phillips (NAIRU). Να σημειωθεί, ωστόσο, ότι το ποσοστό ανεργίας είναι ένας ανακριβής προγνωστικός δείκτης του πληθωρισμού μακροπρόθεσμα.	59
Σχήμα 4.4: απεικόνιση της καμπύλης Phillips.	62
Σχήμα 4.5: Η καμπύλη αντιδράσεως.	64
Σχήμα 5.1: Καμπύλη Philips.	70
Σχήμα 5.2: Καμπύλη Philips και τροποποιημένη καμπύλη Philips.	72
Σχήμα 5.3: Καμπύλη Philips και ο Ρυθμός μεταβολής των χρηματικών μισθών W	72
Σχήμα 5.4: καμπύλη Phillips με τον πληθωρισμό τιμών.	73
Σχήμα 5.5: Ο τέλειος συνδυασμός πληθωρισμού και ανεργίας.	76
Σχήμα 5.6: Η βραχυχρόνια σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας.	77

Σχήμα 5.7: Στην καμπύλη παρατηρείται ταχύτερη αύξηση της παραγωγής από την συνολική ζήτηση.	78
Σχήμα 5.8: Στην καμπύλη παρατηρείται η συνολική προσφορά (AS) (συγκεντρωτικό μοντέλο ζήτησης).....	79
Σχήμα 5.9: Ο αντίκτυπος της υψηλότερης συνολικής ζήτησης στην Οικονομία.	88

ΕΞΙΣΩΣΕΙΣ

Εξίσωση 1.1: Πραγματικό εισόδημα.....	2
Εξίσωση 1.2: Ποσοστό ανεργίας.....	6
Εξίσωση 3.1: Ποσοστό ανεργίας.....	49
Εξίσωση 5.1: Συνάρτηση αντίδρασης (reaction function) του ρυθμού μεταβολής του ονομαστικού μισθού.....	63
Εξίσωση 5.2: Καμπύλη Phillips σε σχέση με την προσφορά εργασίας και του επιπέδου απασχολούμενης εργασίας.	65
Εξίσωση 5.3: Καμπύλη Phillips σε σχέση με τον ρυθμός μεταβολής του ονομαστικού μισθού.	65
Εξίσωση 5.4: Συνάρτηση αντίδρασης που δείχνει την διαδικασία προσαρμογής του ονομαστικού μισθού προς το αντίστοιχο ποσοστό της υπερβάλλουσας ζήτησης.....	66
Εξίσωση 5.5: Καμπύλη Phillips επαυξημένη κατά τον προσδοκώμενο ρυθμό πληθωρισμού.	66
Εξίσωση 5.6: Η Καμπύλη Phillips όταν το «w» είναι μια αύξουσα συνάρτηση του «π».....	66
Εξίσωση 5.7: η υπόθεση των προσαρμοσμένων προσδοκιών.	67
Εξίσωση 5.8: Ρυθμός πληθωρισμού.....	67
Εξίσωση 5.9: Ρυθμός πραγματικού χρήματος.....	68

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 2.1: Τα ποσοστά πληθωρισμού σε όλο τον κόσμο το 2013,..... 16

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 2.1: ΕνΔΤΚ - Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή της ζώνης του ευρώ. Καταγράφεται ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής, με αναδρομική ισχύ από τη χρήση μη εναρμονισμένων δεδομένων..... 15

Διάγραμμα 4.1: Η ανεργία στην Ελλάδα από το 2000 έως και σήμερα..... 57

Διάγραμμα 4.2: Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα από το 2000 έως και σήμερα..... 57

Διάγραμμα 4.3: Συσχέτιση της ανεργίας και του πληθωρισμού στην Ελλάδα από το 2000 έως και σήμερα..... 58

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ- ΑΠΟΔΟΣΗ ΟΡΩΝ

A.Δ.Χ.: Αγοραστική Δύναμη Χρήματος

ΑΕΠ: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

ΑΤΑ: Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή

ΔΤΚ: Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

ΕνΔΤΚ: Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή

ΟΠΕΚ: Οργανισμός πετρελαιοπαραγωγών εξαγωγών Χωρών

ECI: Employment Cost Index (Δείκτης Κόστους Απασχόλησης)

Federal Reserve Board: Συμβούλιο Διοικητών Ομοσπονδιακού Αποθεματικού Συστήματος

Fiat money: Παραστατικού χρήματος

ZLB:- Zero Lower Bound (μηδενικό κατώτατο όριο)

IMF: International Monetary Fund (Διεθνές Νομισματικό Ταμείο - ΔΝΤ)

NAIRU: Non-Accelerating Inflation Rate Of Unemployment (Μη Επιταχυνόμενος Πληθωρισμός της Ανεργίας)

NIRU: Non-Inflationary Rate of Unemployment (Μη Πληθωριστικό Ποσοστό Ανεργίας)

OPEC: Organization of the Petroleum Exporting Countries (Οργανισμός πετρελαιοπαραγωγών εξαγωγών Χωρών)

Open market policy ή Open market operation: πολιτική ανοικτής αγοράς

PCE: Personal Consumption Expenditures (Προσωπικές Καταναλωτικές Δαπάνες)

PCEPI: Personal Consumption Expenditures Price Index (Δαπάνες προσωπικής κατανάλωσης Δείκτης Τιμών)

PPI: Producer Price Index (Δείκτης Τιμών Παραγωγού)

CCI: Reuters-CRB Index (δείκτης συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης επί των τιμών)

Trade-off: ανταλλαγή

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αποτελεί γεγονός ότι η αντιστάθμιση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας αναφέρθηκε για πρώτη φορά από τον A.W. Phillips¹ το 1958, από τον οποίο πήρε το όνομά της η καμπύλη Phillips. Η απλή διαίσθηση αλλά και η λογική πίσω από αυτή την οικονομική θεωρία των αγορών είναι ότι καθώς πέφτουν τα ποσοστά της ανεργίας, οι εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα να ασκήσουν πιέσεις για υψηλότερους μισθούς. Οι επιχειρήσεις προσπαθούν να περάσουν αυτό το υψηλότερο μισθολογικό κόστος στους καταναλωτές, με αποτέλεσμα τις υψηλότερες τιμές και με απώτερο αποτέλεσμα μια πληθωριστική συσσώρευση στην οικονομία (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

Αυτή η «ανταλλαγή» οικονομικών φαινομένων (trade-off) που προτείνεται από την καμπύλη Phillips, υποδηλώνει ότι με τη χάραξη πολιτικής μπορούν να στοχευθούν χαμηλά ποσοστά πληθωρισμού ή ανεργίας, αλλά όχι και τα δύο μαζί ταυτόχρονα.

Κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1960, οι Μονεταριστές² τάχθηκαν υπέρ της σταθερότητας των τιμών (χαμηλός πληθωρισμός), ενώ οι Κεϊνσιανοί³ συντάσσονταν υπέρ της δημιουργίας θέσεων εργασίας (Bross, 2006).

Αργότερα, η εμπειρία του λεγόμενου στασιμοπληθωρισμού της δεκαετίας του 1970, με υψηλά ποσοστά τόσο στον πληθωρισμό όσο και στην ανεργία, άρχισε να δυσφημεί την ιδέα μιας σταθερής αντιστάθμισης μεταξύ των δύο θέσεων/θεωριών. Στη θέση της καμπύλης Phillips, πολλοί οικονομολόγοι άρχισαν να θέτουν τον όρο του «φυσικού

---

¹Alban William Housego «A.W. Bill» Phillips, MBE (18 Νοεμβρίου 1914 έως 4 Μάρτιο του 1975), ισχυρός οικονομολόγος (Νέο Ζηλανδός) ο οποίος πέρασε το μεγαλύτερο μέρος της ακαδημαϊκής σταδιοδρομίας του στο London School of Economics (LSE). Η πιο γνωστή συμβολή του στην οικονομία είναι η καμπύλη Phillips, στην οποία περιέγραψε για πρώτη φορά το 1958. Επίσης σχεδίασε και κατασκεύασε τον υπολογιστή MONIAC το 1949.

²Μονεταρισμός αποκαλείται η θεωρία σύμφωνα με την οποία η αύξηση της ποσότητας του χρήματος σε μια οικονομία, με κρατική παρέμβαση μέσω δημοσιονομικής ή νομισματικής πολιτικής, οδηγεί τελικά σε άνοδο των τιμών και αύξηση του πληθωρισμού.

³Προτείνουν την άνοδο των δημοσίων δαπανών σε περιόδους κρίσεων για να καλύψουν μέρος του ελλείμματος ζήτησης που υπό προϋποθέσεις μπορεί να οδηγήσει την οικονομία μακριά από μια θέση ισορροπίας πλήρους απασχόλησης. Οι δημόσιες δαπάνες μπορεί να ξοδεύονται ως επιδόματα ανεργίας κ.λπ., αλλά ο κύριος στόχος δεν είναι η αναδιανομή αλλά η επανόρθωση της ισορροπίας. Μάλιστα η αύξηση της φορολογίας σε περιόδους κρίσης είναι πλήρως αντίθετη στη νοοτροπία του Κένυς ο οποίος ζητά αύξηση των ελλειμμάτων στις κρίσεις, τα οποία χρηματοδοτούνται από πλεονάσματα στις καλύτερες εποχές.

ποσοστού ανεργίας»⁴. Αν η ανεργία πέσει κάτω από αυτό το «φυσικό» ποσοστό, έστω και ελάχιστα, ο πληθωρισμός θα αρχίσει να επιταχύνεται. Σύμφωνα με τη θεωρία του «φυσικού ποσοστού της ανεργίας» (που ονομάζεται επίσης Μη Επιταχυνόμενος Πληθωρισμός της Ανεργίας ή NAIRU), αντί της επιλογής μεταξύ υψηλότερης ανεργίας και υψηλότερου πληθωρισμού, για τη χάραξη σωστής και δίκαιης πολιτικής, οι μελετητές επικεντρώθηκαν στη διασφάλιση ότι η οικονομία παρέμεινε στο «φυσικό» ποσοστό.

Ο Μη Επιταχυνόμενος Πληθωρισμός της Ανεργίας (NAIRU⁵) είναι εξαιρετικά δύσκολο να γίνει αντιληπτός στην πράξη. Δεν είναι μόνο οι εκτιμήσεις εμφανώς ανακριβείς, αλλά και ο ίδιος ο ρυθμός προφανώς αλλάζει με την πάροδο του χρόνου. Έτσι για παράδειγμα στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, οι εκτιμήσεις του NAIRU αυξήθηκαν περίπου από το 4,4% το 1960, σε 6,2% το 1970 και περαιτέρω σε 7,2% το 1980. Η τάση αυτή αντιστράφηκε το ίδιο στη δεκαετία του 1990, όπου όπως αναφέρεται επίσημα η ανεργία μειώθηκε. Στο δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990, ο πληθωρισμός των ΗΠΑ παρέμεινε σχεδόν αδρανής περίπου στο 3%, ενώ η ανεργία μειώθηκε περίπου στο 4,6%. Στα μεταγενέστερα χρόνια πολλοί οικονομολόγοι προειδοποίησαν ότι αν τυχόν η ανεργία φέρει χαμηλότερα ποσοστά, οι πληθωριστικές πιέσεις θα μπορούσαν να ξεφύγουν από τον έλεγχο (Mankiw, 2002).

Η πλήρης ιστορία, όμως, έχει να κάνει με την ταξική σύγκρουση και τη σχετικά αδύναμη θέση των εργαζομένων στη δεκαετία του 1990. Τόσο η ανάλυση της καμπύλης Phillips στη δεκαετία του 1970 και η πρόσφατη «εξαφάνιση» του φυσικού ποσοστού ανεργίας είναι στην ουσία μια αντανάκλαση των θεσμικών και πολιτικών αλλαγών που επηρεάζουν τη διαπραγματευτική δύναμη των εργαζομένων, με άλλα λόγια, την ικανότητά τους να οργανώσουν αποτελεσματικά συνδικάτα και να δημιουργήσουν έναν αξιοπρεπή μισθό διαβίωσης.

---

⁴Το φυσικό ποσοστό ανεργίας είναι η ανεργία που συνήθως υπάρχει στην οικονομία και δεν περιορίζεται ακόμη και μακροχρόνια. κατά τον Friedman, είναι το ποσοστό που αντιστοιχεί σε εκείνο το μισθό ο οποίος εξισώνει την προσφορά με τη ζήτηση εργασίας.

⁵NAIRU (Non-Accelerating Inflation Rate Of Unemployment) είναι το αρκτικόλεξο για τον Μη Επιταχυνόμενο Πληθωρισμό της Ανεργίας και αναφέρεται στο επίπεδο της ανεργίας κάτω από το οποίο αυξάνεται ο πληθωρισμός. Παρουσιάστηκε για πρώτη φορά ως NIRU (Non-Inflationary Rate of Unemployment - Μη Πληθωριστικό Ποσοστό Ανεργίας) από τους Franco Modigliani και Λουκά Παπαδήμο (1975), ως μια βελτίωση σε σχέση με το «φυσικό ποσοστό» της έννοιας της ανεργίας, η οποία προτάθηκε νωρίτερα από τον Milton Friedman.

Η νομισματική πολιτική που διεξάγεται υπό την παραδοχή ενός NAIRU, περιλαμβάνει την ανεργία στην οικονομία και για να αποτραπεί ο πληθωρισμός, αυξάνεται πάνω από ένα συγκεκριμένο αριθμητικό στόχο. Οι τιμές επιτρέπεται να αυξάνονται σταδιακά και κάποιο ποσοστό ανεργίας είναι ανεκτό.

Όσον αφορά στην Ελλάδα, είναι γεγονός ότι η ελληνική οικονομία αντιμετωπίζει σοβαρά προβλήματα, με επίπεδα ρεκόρ στην ανεργία. Η ανεργία στην Ελλάδα είναι περίπου στο 27,5% (2015), με το ποσοστό ανεργίας να είναι ακόμη υψηλότερο μεταξύ των νέων.

Η ανεργία κατά κύριο λόγο προκαλείται από την παρατεταμένη ύφεση, η οποία οδήγησε σε σημαντική πτώση της παραγωγής και μείωση της κανονικής οικονομικής δραστηριότητας.

Η ελληνική οικονομία έχει επίσης υποφέρει από έλλειψη ανταγωνιστικότητας στην Ευρωζώνη. Το υψηλότερο κόστος εργασίας και η αύξηση του κόστους παραγωγής οδηγούν τις ελληνικές εξαγωγές στο να είναι σχετικά μη ανταγωνιστικές. Αυτή η έλλειψη ανταγωνιστικότητας είναι καθοριστικός παράγοντας που συμβάλλει στην ανεργία, και οδηγεί σε έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών⁶ που προσεγγίζει το 15% κατά την έναρξη της κρίσης.

Υπάρχουν δύο κύριες στρατηγικές για τη μείωση της ανεργίας (οι οποίες εκτός των άλλων θα αναλυθούν στο κύριο σώμα της παρούσης πτυχιακής εργασίας):

- ✓ Πολιτικές «ζήτησης»⁷ για τη μείωση της Ελλιπούς ανεργίας (ανεργία που προκαλείται από την ύφεση).
- ✓ Πολιτικές «προσφοράς»⁸ για τη μείωση της Διαρθρωτικής ανεργίας (φυσικό ποσοστό ανεργίας).

---

⁶Πιο συγκεκριμένα, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών απεικονίζει τη διαφορά των εσόδων που προέρχονται από το εξωτερικό για παραγόμενα αγαθά και υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένων εισοδημάτων από τόκους και μερίσματα, ενοικίων από περιουσιακά στοιχεία και υπηρεσιών των παραγωγικών συντελεστών), μείον τις αντίστοιχες πληρωμές που γίνονται σε ξένους από την εγχώρια οικονομία.

Εάν το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών είναι θετικό τότε η χώρα παρουσιάζει πλεόνασμα και αντανακλά την καθαρή επένδυση της χώρας στο εξωτερικό, ενώ εάν είναι αρνητικό το έλλειμμα δείχνει τις καθαρές επενδύσεις στη χώρα από το εξωτερικό.

⁷Ο όρος ζήτηση, όπως και ο όρος «προσφορά», εκφράζει επίσης ποσότητα, και συγκεκριμένα την ποσότητα των ζητούμενων αγαθών για κάλυψη αναγκών (εμπορευμάτων, εργασίας κ.λπ.).

⁸Με τον όρο «προσφορά» εκφράζεται γενικά σε κάποια δεδομένη χρονική στιγμή ή ακόμα και περίοδο η διαθέσιμη ή προσφερόμενη προς αγορά ποσότητα ενός οικονομικού αγαθού ή κάποιου συντελεστή παραγωγής.

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ»

1.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η οικονομία δεν μπορεί είναι ποτέ στάσιμη, καθώς όλα τα σημαντικά μεγέθη της, όπως το επίπεδο του εισοδήματος, της απασχόλησης, της ανεργίας, των τιμών, των εξαγωγών, κ.τ.λ. μεταβάλλονται διαχρονικά.

Αν κάποιος παρατηρήσει τα στοιχεία μιας οικονομίας για μεγάλες χρονικές περιόδους, θα ανακαλύψει ότι η παραγωγή, το εισόδημα και η απασχόληση, δηλαδή γενικά η οικονομική δραστηριότητα δεν είναι σταθερή, άλλοτε αυξάνεται γρήγορα, άλλοτε αργά και άλλοτε μειώνεται. Πρόκειται για οικονομικές διακυμάνσεις ή οικονομικούς κύκλους που παρουσιάζουν μια συστηματική κυκλικότητα. Αν και οι οικονομικοί κύκλοι επαναλαμβάνονται, δεν είναι ίδιοι ως προς την ένταση και τη διάρκειά τους. Τα στάδια που περιλαμβάνει η οικονομία στη διάρκεια του κύκλου έχουν κοινά χαρακτηριστικά και ονομάζονται συνήθως φάσεις του οικονομικού κύκλου.

Στην προσπάθεια τους οι οικονομολόγοι να κατανοήσουν και να ερμηνεύσουν το φαινόμενο των οικονομικών διακυμάνσεων ανέπτυξαν διάφορες θεωρίες. Άλλες θεωρίες εντοπίζουν στους εξωτερικούς παράγοντες τη γενεσιουργό αιτία, όπως οι εφευρέσεις με τεχνολογικές και οικονομικές εφαρμογές ή οι πόλεμοι και άλλα πολιτικά και τυχαία συμβάντα. Αντίθετα, ορισμένες θεωρίες τονίζουν παράγοντες που προέρχονται μέσα από το ίδιο το οικονομικό σύστημα. Επίσης, υπάρχουν θεωρίες που θεωρούν τον κύκλο καθαρά νομισματικό φαινόμενο, δηλαδή αποτέλεσμα της κακής διαχείρισης της προσφοράς χρήματος από τις νομισματικές αρχές, αλλά και οι θεωρίες της υποκατανάλωσης ή υπερεπένδυσης. Το κλειδί για την κατανόηση των οικονομικών κύκλων είναι η εξέλιξη του ποσοστού του κέρδους, από το οποίο εξαρτάται η επενδυτική δραστηριότητα των επιχειρήσεων (Λιανός & Μπένος, 2013).

1.2 Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ

Το πρόβλημα του πληθωρισμού τα τελευταία χρόνια είναι ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι περισσότερες από τις ανεπτυγμένες

οικονομίες, και ορισμένες αντιμετωπίζουν ακόμη. Η τάση για συνεχή άνοδο του γενικού επιπέδου των τιμών ορίζεται ως πληθωρισμός.

Συνεπώς, δεν είναι το υψηλό επίπεδο τιμών, αλλά το συνεχώς ανερχόμενο επίπεδο τιμών. Ρυθμός πληθωρισμού ονομάζεται η ποσοστιαία μεταβολή του επιπέδου των τιμών (ή του δείκτη τιμών) μέσα σε μια ορισμένη χρονική περίοδο. Έτσι, όταν αναφέρεται ότι ο ρυθμός πληθωρισμού είναι 7%, εννοείται ότι το επίπεδο των τιμών του τρέχοντος έτους είναι 7% υψηλότερο από αυτό του προηγούμενου έτους.

Πρόκειται για ένα φαινόμενο που διαταράσσει την ομαλή λειτουργία του οικονομικού συστήματος και ασκεί σημαντικές επιδράσεις σε όλους τους τομείς της οικονομίας (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010).

Το πραγματικό εισόδημα ενός ατόμου ή μιας οικονομίας εξαρτάται από το ονομαστικό, δηλαδή το χρηματικό εισόδημα, και από το επίπεδο των τιμών, επειδή:

Εξίσωση 1.1: Πραγματικό εισόδημα.

$$\text{Πραγματικό εισόδημα} = \frac{\text{Ονομαστικό εισόδημα}}{\text{Επίπεδο τιμών}} * 100$$

Όταν αυξάνεται το επίπεδο των τιμών, το πραγματικό εισόδημα μειώνεται και αντίστροφα.

1.2.1 Σταθερά χρηματικά εισοδήματα

Ο πληθωρισμός πλήττει όλα τα άτομα των οποίων το χρηματικό εισόδημα είναι σταθερό ή αυξάνεται με ρυθμό μικρότερο του ρυθμού του πληθωρισμού, γιατί σε αυτήν την περίπτωση μειώνεται το πραγματικό τους εισόδημα και, κατά συνέπεια, το βιοτικό τους επίπεδο. Πρόκειται για συνταξιούχους, μισθωτούς και γενικά υπαλλήλους, που ο μισθός τους δεν αναπροσαρμόζεται συχνά. Αντίθετα, από τον πληθωρισμό ευνοούνται, ή τουλάχιστον δεν πλήττονται, τα άτομα που το εισόδημά τους προέρχεται από κέρδη, γιατί τα κέρδη συνήθως αυξάνονται μαζί με τον πληθωρισμό. Αξίζει να σημειωθεί ότι πολλές κατηγορίες μισθωτών μπορεί να προφυλάσσονται από τον πληθωρισμό με ρήτρες για Αυτόματη Τιμαριθμική Αναπροσαρμογή (ΑΤΑ). Αυτό σημαίνει ότι το συμβόλαιο εργασίας περιλαμβάνει κι έναν όρο (ρήτρα) για αυτόματη αύξηση των αποδοχών ίση με το ρυθμό του πληθωρισμού. Σε αυτήν την περίπτωση δεν επέρχεται μείωση της αγοραστικής δύναμης (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010).

1.2.2 Αποταμιευτές

Η αξία των αποταμιεύσεων μειώνεται από τον πληθωρισμό. Τα άτομα που πλήττονται περισσότερο είναι οι μικροί αποταμιευτές που δεν έχουν τη δυνατότητα έγκαιρης και ασφαλούς επένδυσης των χρημάτων τους. Άρα, ο πληθωρισμός αποτελεί αντικίνητρο για αποταμίευση. Έτσι, σε περιόδους έντονου πληθωρισμού αυξάνεται η κατανάλωση και μειώνεται η αποταμίευση (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010).

1.2.3 Δανειστές και χρεώστες

Με τον πληθωρισμό συνήθως ευνοούνται αυτοί που δανείζονται και ζημιώνονται αυτοί που δανείζουν.

Για παράδειγμα (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010):

Έστω ότι ένας δανείζεται 100 € για ένα χρόνο με επιτόκιο 10%. Αν στο τέλος του έτους που θα πρέπει να εξοφληθεί το δάνειο το επίπεδο των τιμών έχει αυξηθεί κατά 25%, τότε η πραγματική αξία των 100 € που επιστρέφονται είναι: $100/1,25 = 80$ €. Αν λάβουμε υπόψη και τον τόκο, τότε ο δανειστής παίρνει 110 €, των οποίων η πραγματική αξία είναι: $110/1,25 = 88$ €. Στην ουσία έχει γίνει μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης από τον πιστωτή στο χρεώστη, ποσού 22 € (110€ - 88€).

Ωστόσο, η παραπάνω μεταβίβαση αγοραστικής δύναμης από τους πιστωτές στους χρεώστες πραγματοποιείται μόνο, αν δεν αναμένεται ή δεν προβλέπεται πληθωρισμός. Όταν, όμως, αναμένεται ο πληθωρισμός, που είναι και η συνήθης περίπτωση, τότε μπορεί να ληφθεί υπόψη στον καθορισμό του επιτοκίου. Έτσι, στο παραπάνω παράδειγμα αν το επιτόκιο αυξηθεί κατά το ρυθμό του πληθωρισμού, δηλαδή γίνει 35% ο πιστωτής στο τέλος του έτους θα πάρει 135 ευρώ των οποίων η πραγματική αξία θα είναι 108 ευρώ. Άρα το επιτόκιο καλύπτει τουλάχιστον το ρυθμό πληθωρισμού. Αν ο δανειστής ήθελε να πάρει στο τέλος του χρόνου 110 ευρώ σε σταθερές τιμές, τότε το επιτόκιο πρέπει να γίνει 37,5%.

$$\text{Ωστε } \frac{110+37,5}{1,25} = \frac{137,5}{1,25} = 110$$

1.2.4 Τα αίτια του πληθωρισμού

Για τους οικονομολόγους υπάρχουν διάφορα είδη πληθωρισμού που αντιστοιχούν σε διαφορετικές απόψεις για τα αίτια που τον προκαλούν. Ακολουθούν τα

βασικά σημεία των δύο πιο σημαντικών απόψεων που αναφέρονται στον πληθωρισμό ζήτησης και στον πληθωρισμό κόστους (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010).

1.2.4.1 Πληθωρισμός ζήτησης

Πρόκειται για τον πληθωρισμό που είναι αποτέλεσμα υπερβάλλουσας ζήτησης. Όπως προαναφέρθηκε, όταν η οικονομία πλησιάζει το επίπεδο της πλήρους απασχόλησης, δημιουργούνται στενότητες στην αγορά ορισμένων παραγωγικών συντελεστών, με αποτέλεσμα να αυξάνεται η τιμή τους. Η αύξηση της τιμής των παραγωγικών συντελεστών προκαλεί αύξηση του κόστους παραγωγής και, επομένως, αύξηση της τιμής των προϊόντων. Όταν η οικονομία φτάσει στο επίπεδο της πλήρους απασχόλησης, η επιπλέον αύξηση της συνολικής ζήτησης είναι εξ ορισμού πληθωριστική, εφόσον δεν αυξάνεται η παραγωγή (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010).

1.2.4.2 Πληθωρισμός κόστους

Εφόσον ο πληθωρισμός είναι αποτέλεσμα υπερβάλλουσας ζήτησης, δεν εξηγείται γιατί υπάρχει και σε περιόδους χαμηλής ζήτησης, δηλαδή σε περιόδους ανεργίας και μείωσης του εισοδήματος. Ο ρόλος των εργατικών σωματείων και η δύναμη των ολιγοπωλίων τονίζεται από τον πληθωρισμό κόστους. Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή, ορισμένα εργατικά σωματεία έχουν αρκετή δύναμη, ώστε να μπορούν να πετυχαίνουν αυξήσεις των μισθών και ημερομισθίων, ακόμα και σε περιόδους ανεργίας. Αντίθετα τα μεγάλα μονοπώλια και ολιγοπώλια έχουν αρκετή δύναμη στην αγορά, ώστε να μεταβιβάζουν τις αυξήσεις του κόστους, που προκαλούνται από την αύξηση των εργατικών μισθών, στους αγοραστές αυξάνοντας την τιμή του προϊόντος. Όμως, πολλά, από τα προϊόντα αυτά αποτελούν πρώτη ύλη για την παραγωγή άλλων αγαθών, που σημαίνει αύξηση του κόστους και της τιμής τους. Κατ' αυτόν τον τρόπο η αρχική αύξηση του κόστους σε ορισμένους κλάδους διαχέεται σε ολόκληρη την οικονομία, με αποτέλεσμα, την αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010).

Γίνεται φανερό ότι η παραπάνω διαδικασία μπορεί να έχει ως αφετηρία της τόσο τα εργατικά σωματεία (αύξηση μισθών) όσο και τις επιχειρήσεις (αύξηση κερδών). Στον πληθωρισμό κόστους ανήκει φυσικά και η περίπτωση που η αύξηση του κόστους προέρχεται από την αύξηση της τιμής ορισμένων βασικών πρώτων υλών και ενέργειας, κυρίως της τιμής του πετρελαίου. Χαρακτηριστικό παράδειγμα πληθωρισμού κόστους είναι η αύξηση της

τιμής του πετρελαίου που πέτυχαν κατά το 1973 και 1979 οι χώρες του ΟΠΕΧ (Οργανισμός Πετρελαιοπαραγωγών Εξαγωγών Χωρών – OPEC: Organization of the Petroleum Exporting Countries) (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

1.2.4.3 Στασιμοπληθωρισμός

Ο πληθωρισμός και η ανεργία σε παλαιότερες περιόδους ήταν φαινόμενα που δεν μπορούσαν να παρατηρηθούν ταυτόχρονα. Σε περιόδους άνθησης παρατηρούνταν αύξηση των τιμών, αλλά ταυτόχρονα οικονομική ανάπτυξη και μείωση της ανεργίας. Από την άλλη, σε περιόδους ύφεσης παρατηρούνταν κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας και αύξηση της ανεργίας, αλλά ταυτόχρονα πτώση του πληθωρισμού. Δηλαδή, ο πληθωρισμός και η ανεργία παρουσίαζαν αντίθετες μεταβολές. Μετά το 1965 παρουσιάζεται διαφορετική συμπεριφορά στις αναπτυγμένες οικονομίες. Ανεργία και πληθωρισμός συνυπάρχουν ή ακόμη μπορεί να αυξάνονται ταυτόχρονα. Το φαινόμενο αυτό ονομάστηκε στασιμοπληθωρισμός, γιατί παρατηρείται πληθωρισμός και ταυτόχρονα η οικονομία βρίσκεται σε κατάσταση στασιμότητας και ανεργίας. (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010).

1.3 ΑΝΕΡΓΙΑ

Σε κάθε οικονομία υπάρχει ένα ορισμένο μέγεθος πληθυσμού. Για να γίνεται ευκολότερα η οικονομική ανάλυση ο πληθυσμός διακρίνεται σε οικονομικά ενεργό και σε οικονομικά μη ενεργό. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός είναι το εργατικό δυναμικό της οικονομίας και εντάσσονται τα άτομα εκείνα τα οποία είναι ικανά προς εργασία και ταυτόχρονα θέλουν να εργαστούν. Τα άτομα εκείνα τα οποία δε δύνανται να εργαστούν, για παράδειγμα, μικρά παιδιά, ηλικιωμένοι, ασθενείς, στρατιώτες κλπ., δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό. Ακόμα, άτομα τα οποία μπορούν να εργαστούν, αλλά για διάφορους λόγους δε θέλουν, επίσης, δεν ανήκουν στο εργατικό δυναμικό. Συνεπώς, τα άτομα τα οποία δεν μπορούν ή δε θέλουν να εργαστούν αποτελούν τον οικονομικά μη ενεργό πληθυσμό (Μαστρογιάννη, 2005).

Το εργατικό δυναμικό χωρίζεται σε δυο κατηγορίες, σε εκείνους οι οποίοι εργάζονται, οι απασχολούμενοι και σε εκείνους οι οποίοι δεν εργάζονται, οι άνεργοι. Με βάση τις παραπάνω διακρίσεις δίνονται οι εξής ορισμοί (Βελέντζας, 2011):

- ✓ «Εργατικό δυναμικό είναι το σύνολο των ατόμων τα οποία μπορούν και θέλουν να εργαστούν».
- ✓ «Απασχολούμενοι είναι τα άτομα τα οποία εργάζονται (φυσικά εξ ορισμού θέλουν και μπορούν να εργαστούν)».
- ✓ «Άνεργοι είναι τα άτομα τα οποία μπορούν και θέλουν να εργαστούν, αλλά δεν μπορούν να βρουν απασχόληση».

Είναι φανερό ότι το άθροισμα των απασχολουμένων και των ανέργων είναι ίσο προς το εργατικό δυναμικό.

1.3.1 Μέτρηση της Ανεργίας

Το μέγεθος της ανεργίας είναι ένα απόλυτο μέγεθος, για παράδειγμα, χιλιάδες άνεργοι. Η σημασία του όμως εξαρτάται από το μέγεθος του εργατικού δυναμικού. Γι' αυτό η ανεργία μετράται ως ποσοστό επί τοις εκατό (%) του εργατικού δυναμικού, για παράδειγμα, 8% (Μαστρογιάννη, 2005). Συγκεκριμένα:

Εξίσωση 1.2: Ποσοστό ανεργίας.

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{\text{Αριθμός ανέργων}}{\text{Εργατικό δυναμικό}} \times 100$$

Το ποσοστό της ανεργίας δεν είναι σταθερό από περίοδο σε περίοδο, καθώς μεταβάλλεται το απόλυτο μέγεθος της ανεργίας ή του εργατικού δυναμικού ή και των δύο (αλλά με διαφορετικό ρυθμό).

1.3.2 Είδη ανεργίας

Η ανεργία χωρίζεται σε τέσσερα είδη: εποχιακή ανεργία, ανεργία τριβής, διαρθρωτική ανεργία και ανεργία λόγω ανεπαρκούς ζήτησης (ή κεϋνσιανή ανεργία) (Μαστρογιάννη, 2005), (Βελέντζας, 2011).

1. Εποχιακή ανεργία:

Ορισμένες επιχειρήσεις, για παράδειγμα, οι αγροτικές και οι τουριστικές, έχουν συστηματικές μεταβολές στην παραγωγική τους δραστηριότητα κατά τη διάρκεια του έτους. Οι μεταβολές της παραγωγής συνοδεύονται από αντίστοιχες μεταβολές της απασχόλησης εργαζομένων και, συνεπώς, από μεταβολές της ανεργίας. Πρόκειται, δηλαδή για εποχιακή ανεργία. Χαρακτηριστικό της είναι ότι επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο, είναι προσωρινή και μικρής σχετικά διάρκειας.

2. Ανεργία τριβής:

Η ανεργία τριβής οφείλεται στην αδυναμία της αγοράς εργασίας να απορροφήσει τους ανέργους άμεσα, αν και υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας, για τις οποίες οι άνεργοι είναι κατάλληλοι. Οφείλεται στην αδυναμία των εργατών να εντοπίζουν αμέσως τις επιχειρήσεις με τις κενές θέσεις και στην αδυναμία των επιχειρήσεων να εντοπίσουν τους ανέργους εργάτες. Επίσης μπορεί να οφείλεται στη γεωγραφική απόσταση μεταξύ της περιοχής όπου υπάρχει ανεργία και αυτής όπου υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας. Γενικότερα στην ανεργία τριβής οδηγεί η έλλειψη ενός αποτελεσματικού συστήματος πληροφοριών για ύπαρξη ανέργων και επιχειρήσεων με κενές θέσεις εργασίας.

3. Διαρθρωτική ανεργία:

Η ανεργία ονομάζεται διαρθρωτική, όταν σε μια οικονομία υπάρχουν άνεργοι και κενές θέσεις εργασίας, αλλά οι άνεργοι δεν μπορούν να απασχοληθούν στις υπάρχουσες κενές θέσεις, επειδή υπάρχει αναντιστοιχία ανάμεσα στα προσόντα και την ειδικευση των ανέργων και σ' αυτά που απαιτούνται για την κάλυψη των κενών θέσεων. Για παράδειγμα, είναι δυνατόν σε μια οικονομία να υπάρχει ανεργία μηχανικών και έλλειψη λογιστών, ή να υπάρχει ανεργία για τους βιομηχανικούς εργάτες και έλλειψη ξενοδοχειακών υπαλλήλων. Την διαρθρωτική ανεργία προκαλούν οι τεχνολογικές μεταβολές, οι οποίες δημιουργούν νέα επαγγέλματα και αχρηστεύουν άλλα, και οι αλλαγές στη διάρθρωση της ζήτησης, οι οποίες αυξάνουν τη ζήτηση ορισμένων προϊόντων και ταυτόχρονα μειώνουν τη ζήτηση άλλων. Η κύρια αιτία της διαρθρωτικής ανεργίας είναι η δυσαναλογία προσφοράς και ζήτησης των διάφορων ειδικοτήσεων. Η μείωσή της απαιτεί επανεκπαίδευση των ανέργων, ώστε να αποκτήσουν τις ειδικεύσεις στις οποίες υπάρχει έλλειψη. Διαφορετικά, η διαρθρωτική ανεργία μπορεί να είναι μεγάλης διάρκειας

4. Ανεργία Ανεπαρκούς Ζήτησης:

Η ανεργία λόγω ανεπαρκούς ζήτησης, ή αλλιώς κενσιανή ανεργία, προέρχεται από την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας στις φάσεις της καθόδου και της ύφεσης του οικονομικού κύκλου. Πρόκειται, δηλαδή, για αδυναμία της συνολικής ζήτησης της οικονομίας να απορροφήσει τη συνολική προσφορά εργατικού δυναμικού. Το είδος αυτής της ανεργίας έχει κυκλικό χαρακτήρα, δηλαδή επαναλαμβάνεται, και η διάρκεια της εξαρτάται από τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου.

1.3.3 Συνέπειες της ανεργίας

Οι βασικές οικονομικές συνέπειες της ανεργίας είναι τρεις. Αρχικά, είναι απώλεια παραγωγικών δυνάμεων, δηλαδή της εργασίας των ανέργων, που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στην παραγωγική διαδικασία. Επίσης, οδηγεί στην απώλεια εισοδήματος για τον άνεργο και την οικογένεια του. Τέλος, επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, λόγω της παροχής των επιδομάτων ανεργίας προς τους ανέργους (Μαστρογιάννη, 2005).

Προφανώς και είναι ευρύτερες οι συνέπειες της ανεργίας, γιατί η κατάσταση της ανεργίας μπορεί να είναι εξαιρετικά επώδυνη για τον άνεργο και την οικογένεια του αφού, εκτός από την έλλειψη εισοδήματος, μειώνει την κοινωνική του θέση, δημιουργεί προβλήματα αυτοσεβασμού, οικογενειακών τριβών, κ.τ.λ. Συνεπώς, η ανεργία δημιουργεί και σοβαρά κοινωνικά προβλήματα πέρα από τις οικονομικές συνέπειες (Βελέντζας, 2011).

1.3.4 Καταπολέμηση της ανεργίας

Η καταπολέμηση της ανεργίας είναι εξαιρετικά δύσκολη. Αυτό γίνεται φανερό και εμπειρικά. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες τα τελευταία δέκα χρόνια το ποσοστό ανεργίας υπερβαίνει το 20%. Στην Ελλάδα, σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία, το ποσοστό ανεργίας τα τελευταία πέντε χρόνια είναι γύρω στο 27%.

Οι διάφορες κυβερνήσεις παίρνουν μέτρα για την καταπολέμηση της ανεργίας που είναι δύο γενικών κατηγοριών, δηλαδή μέτρα αύξησης της συνολικής ζήτησης και μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης και επανεκπαίδευσης του εργατικού δυναμικού. Τα μέτρα αύξησης της συνολικής ζήτησης είναι δημοσιονομικά και νομισματικά. Τα δημοσιονομικά μέτρα έγκεινται κυρίως στην αύξηση των κρατικών δαπανών για δημόσια έργα και στην προώθηση μεγάλων επενδυτικών έργων. Σκοπός αυτών των μέτρων είναι η άμεση αύξηση της απασχόλησης και των εισοδημάτων. Από την άλλη τα νομισματικά μέτρα αποβλέπουν στη μείωση του επιτοκίου, με σκοπό την ενίσχυση των ιδιωτικών επενδύσεων, της παραγωγής και, συνεπώς, της απασχόλησης. Τα δημοσιονομικά και νομισματικά μέτρα αποβλέπουν στην αύξηση της συνολικής ζήτησης και, συνεπώς, στη μείωση της ανεργίας που οφείλεται σε ανεπάρκεια της ζήτησης, δηλαδή της κενσιακής ανεργίας.

Τα μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης και επανεκπαίδευσης έχουν σκοπό να διευκολύνουν τους ανέργους στην απόκτηση επαγγελματικών γνώσεων και ειδικεύσεων, που είναι απαραίτητες προκειμένου να απασχοληθούν στις υπάρχουσες κενές θέσεις εργασίας.

Είναι φανερό ότι τα μέτρα αυτά έχουν στόχο τη μείωση της διαρθρωτικής ανεργίας (Μαστρογιάννη, 2005), (Βελέντζας, 2011).

1.4 ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ

Οι Raul Ibarra και Danilo Trupkin (2015) εκτιμούν ότι τα κατώτατα όρια του πληθωρισμού μαζί με την οικονομική ανάπτυξη αναμένεται να είναι αρνητικά, λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές των θεσμικών οργάνων μεταξύ διαφόρων χωρών ανά τον κόσμο. Αρχικά, διαπιστώνεται ότι το εκτιμώμενο όριο είναι σημαντικά υψηλότερο για τις αναπτυσσόμενες χώρες σε σύγκριση με εκείνο των ανεπτυγμένων χωρών. Ωστόσο, το όριο του πληθωρισμού στις αναπτυσσόμενες οικονομίες πέφτει όταν θεωρείται μειωμένο σε ομάδες αγαθών που υπερβαίνουν ορισμένα επίπεδα της θεσμικής ποιότητας. Διαπιστώνεται επίσης ότι το κόστος του πληθωρισμού αυξάνει με την ποιότητα των διαφόρων αγαθών που τον στοιχειοθετούν (Ibarra & Trupkin, 2015).

Ο Shimer (2005) υποστηρίζει ότι η αναζήτηση και η αντιστοίχιση του μοντέλου της αγοράς εργασίας, στην οποία ο μισθός καθορίζεται από τις διαπραγματεύσεις Nash⁹, δεν μπορεί να δημιουργήσει την παρατηρούμενη μεταβλητότητα της ανεργίας και των κενών θέσεων ως απάντηση στην παραγωγικότητα της εργασίας. Η έρευνα/έκθεση του Shimer εξετάζει τον τρόπο ενσωμάτωσης μονοπωλιακών ανταγωνιστικών επιχειρήσεων με ανάγκες σε κεφάλαια κίνησης (στους οποίους οι επιχειρήσεις δανείζονται χρήματα για να πληρώσουν τους λογαριασμούς των μισθών τους), βελτιώνει την ικανότητα των μοντέλων αναζήτησης για να ταιριάζουν με τις εμπειρικές διακυμάνσεις της ανεργίας και των κενών θέσεων εργασίας, χωρίς να καταφεύγουν σε εναλλακτικό μηχανισμό καθορισμού των μισθών. Η νομισματική αρχή ακολουθεί στο μοντέλο του επιτοκίου έναν κανόνα. Πρόκειται για ένα θετικό «σοκ παραγωγικότητας» της εργασίας που μειώνει το πραγματικό οριακό κόστος παραγωγής και εν συνεχεία οδηγεί στη μείωση του πληθωρισμού. Σε απάντηση για την πτώση του επιπέδου των τιμών, η νομισματική αρχή μειώνει το ονομαστικό επιτόκιο. Ένα χαμηλότερο επιτόκιο μειώνει το κόστος χρηματοδότησης και εν μέρει αντισταθμίζει την αύξηση του εργατικού κόστους από την αύξηση της παραγωγικότητας. Μια μείωση του κόστους εργασίας σημαίνει ότι οι επιχειρήσεις που διατηρούν μια μεγαλύτερη μερίδα του

---

⁹ Στη θεωρία παιγνίων, η Ισορροπία Nash αποτελεί έναν τρόπον επίλυσης μη συνεργατικών παιγνίων, στα οποία συμμετέχουν δύο οι περισσότεροι παίκτες. Υποτίθεται ότι ο κάθε παίκτης γνωρίζει τις στρατηγικές ισορροπίας που θα ακολουθήσουν οι υπόλοιποι παίκτες και κανένας παίκτης δεν έχει να κερδίσει τίποτα αν αλλάξει μόνο τη δική του στρατηγική.

κέρδους από ένα «σοκ παραγωγικότητας» τους δίνεται ένα μεγαλύτερο κίνητρο για τη δημιουργία κενών θέσεων εργασίας. Οι προσομοιώσεις δείχνουν ότι πράγματι χρειάζεται η κεφαλαιακή απαίτηση για να βελτιωθεί η ικανότητα των μοντέλων αναζήτησης ώστε να δημιουργήσουν διακυμάνσεις στις σημαντικότερες μεταβλητές της αγοράς εργασίας (Tim Lin, 2015).

Οι Julien Albertini και Arthur Poirier (2015) μελέτησαν την επίδραση της πρόσφατης επέκτασης στο επίδομα ανεργίας σχετικά με τη δυναμική της αγοράς εργασίας, όταν το ονομαστικό επιτόκιο που πραγματοποιήθηκε ήταν στο Μηδενικό Κατώτατο Όριο (ZLB- Zero Lower Bound). Χρησιμοποιώντας ένα νεοκεϋνσιανό μοντέλο, τα ποσοτικά πειράματα δείχνουν ότι, σε αντίθεση με την υπάρχουσα βιβλιογραφία που αγνοεί την κατάσταση της παγίδας ρευστότητας, με την επέκταση του επιδόματος ανεργίας, η ανεργία έχει μειωθεί κατά 0,7 ποσοστιαίες μονάδες κατά μέσο όρο. Η πληθωριστική πίεση που προκαλείται από την επέκταση όφελους, μειώνει το πραγματικό επιτόκιο και αντισταθμίζει τις επιπτώσεις για την αναζήτηση εργασίας και τη μείωση των τοποθετήσεων κενής θέσης εργασίας των επιχειρήσεων που προκύπτει από την αύξηση των μισθών. Έξω από το Μηδενικό Κατώτατο Όριο (ZLB), καταγράφονται αρνητικές επιπτώσεις στην ανεργία. Επιπλέον, η ZLB εξηγεί τις 0,9 ποσοστιαίες μονάδες στην αύξηση της ανεργίας (Albertini & Poirier, 2015).

Σύμφωνα με τον Miguel Casares (2015) η εισαγωγή των μισθών τόσο στην αγορά εκκαθάρισης όσο και στις ονομαστικές δυσκαμψίες στον καθορισμό των μισθών μπορεί να χρησιμοποιηθούν για τον εξορθολογισμό της ανεργίας ως πλεονάζουσα προσφορά εργασίας στο κεϋνσιανό μοντέλο. Ως αποτέλεσμα, η δυναμική του πληθωρισμού μισθών είναι προσανατολισμένη στο μέλλον και εξαρτάται αρνητικά από το ρυθμό της ανεργίας. Επιπλέον, τόσο ο πληθωρισμός των τιμών όσο και ο πληθωρισμός των μισθών εξελίσσονται όπως φαίνεται από τις εξισώσεις -ισοδύναμα- αν και με διαφορετικούς συντελεστές. Σε μια σύγκριση της ίσης μεταβλητότητας, το μοντέλο με την ανεργία μεταφέρει λιγότερη ακαμψία των τιμών και των μισθών και περισσότερη κολλητικότητα (σταθερότητα) (Casares, 2010).

Ο Toyochiro Shirota (2015) σε μια μελέτη του δείχνει γιατί η καμπύλη Phillips είναι πεπλατυσμένη σε ένα περιβάλλον χαμηλού πληθωρισμού. Το κλειδί είναι η καμπυλότητα της καμπύλης ζήτησης (Shirota, 2015).

Ο Bartholomew Moore (2014) δείχνει ότι η εύλογη τροποποίηση του κανόνα του Taylor για τη νομισματική πολιτική μπορεί να βοηθήσει και να εξηγήσει πολλές εμπειρικές

ανωμαλίες στη συμπεριφορά του πληθωρισμού στο νέο-κεϋνσιανό μοντέλο γενικής ισορροπίας. Οι βασικές ανωμαλίες που εξετάζονται είναι (Moore, 2014):

1. η εμμονή του πληθωρισμού, τόσο σε μειωμένη μορφή αλλά και μετά τη ρύθμιση σχετικά με τις διαδικασίες οδήγησης του πληθωρισμού,
2. η θετική συσχέτιση μεταξύ του παραγωγικού κενού και της μεταβολής του πληθωρισμού, και
3. η προφανής μεροληψία σε μέτρα δημοσκόπησης του αναμενόμενου πληθωρισμού.

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ»

2.1 ΓΕΝΙΚΑ

Ο πληθωρισμός είναι μια σταθερή αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών¹⁰ των αγαθών και υπηρεσιών σε μια οικονομία κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου. Όταν το επίπεδο τιμών αυξάνεται, κάθε μονάδα του νομίσματος αγοράζει λιγότερα αγαθά και υπηρεσίες. Συνεπώς, ο πληθωρισμός αντανακλά τη μείωση της αγοραστικής δύναμης¹¹ ανά μονάδα του χρήματος, την απώλεια της πραγματικής αξίας στο μέσο της ανταλλαγής και της λογιστικής μονάδας εντός της οικονομίας Ένα βασικό μέτρο του πληθωρισμού των τιμών είναι το ποσοστό του πληθωρισμού, η ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του γενικού δείκτη τιμών (συνήθως ο δείκτης τιμών καταναλωτή) κατά την πάροδο του χρόνου (Λιανός & Μπένος, 2013).

Ο αποπληθωρισμός είναι το αντίθετο του πληθωρισμού.

Μια οικονομία πλήττεται με διάφορους τρόπους από τον πληθωρισμό, τόσο θετικές όσο και αρνητικές. Στις αρνητικές επιπτώσεις του πληθωρισμού περιλαμβάνονται η αύξηση του κόστους ευκαιρίας¹² της διακράτησης χρήματος, η αβεβαιότητα για το μελλοντικό πληθωρισμό που μπορεί να αποθαρρύνει τις επενδύσεις και την αποταμίευση, και οι ελλείψεις αγαθών, καθώς οι καταναλωτές αρχίζουν να συσσωρεύουν λόγω της ανησυχίας ότι οι τιμές θα αυξηθούν στο μέλλον.

Όμως ο πληθωρισμός έχει και θετικές επιπτώσεις (Πουρναράκης & Χαντζηκωνσταντίνου, 2011):

---

¹⁰Το γενικό επίπεδο των τιμών είναι ένα υποθετικό καθημερινό μέτρο των συνολικών τιμών για κάποιο σύνολο αγαθών και υπηρεσιών (το καλάθι του καταναλωτή), σε μια οικονομία ή νομισματική ένωση κατά τη διάρκεια ενός δεδομένου διαστήματος (γενικά μία ημέρα), που κανονικοποιούνται σε σχέση με κάποιο σετ βάσης. Συνήθως, το γενικό επίπεδο τιμών προσεγγίζεται με μια ημερήσια τιμή του δείκτη, συνήθως τις καθημερινές ΔΤΚ. Το γενικό επίπεδο των τιμών μπορεί να αλλάξει περισσότερο από μία φορά την ημέρα κατά τη διάρκεια του υπερπληθωρισμού.

¹¹Η αγοραστική δύναμη ή αγοραστική αξία του χρήματος ορίζεται ως το αντίστροφο του γενικού δείκτη τιμών. Δηλαδή $A.D.X. = 1/P$, όπου P ο δείκτης τιμών. Εκφράζει την ποσότητα προϊόντων που μπορεί κάποιος να αποκτήσει με μία χρηματική μονάδα σήμερα, σε σχέση με την ποσότητα που μπορούσε να αποκτήσει σε κάποιο παλιότερο έτος βάσης.

¹²Στην μικροοικονομική θεωρία, το κόστος ευκαιρίας μιας επιλογής είναι η αξία των διαφυγόντων καλύτερη εναλλακτική λύση, όταν πρέπει να γίνει μεταξύ αρκετών επιλογή αλληλοαποκλειόμενες εναλλακτικές λύσεις δεδομένου του περιορισμένου δυναμικού.

- ❖ Ο πληθωρισμός δίνει κίνητρο σε όλους για να περάσουν και να επενδύσουν, γιατί αν δεν το κάνουν, τα χρήματά τους θα αξίζουν λιγότερο στο μέλλον. Αυτή η αύξηση των δαπανών και των επενδύσεων μπορεί να ωφελήσει την οικονομία. Ωστόσο, μπορεί επίσης να οδηγήσει σε μη βέλτιστη χρήση των πόρων.
- ❖ Τόσο δημόσια όσο και ιδιωτικά, ο πληθωρισμός μειώνει το πραγματικό βάρος του χρέους. Εάν υπάρχει ένα σταθερό επιτόκιο ενυπόθηκου δανείου για κατοικία, ο μισθός είναι πιθανό να αυξήσει την πάροδο του χρόνου, λόγω των μισθών του πληθωρισμού, αλλά η πληρωμή υποθηκών θα παραμείνει η ίδια. Κατά την πάροδο του χρόνου, η πληρωμή υποθηκών θα γίνει ένα μικρότερο ποσοστό των αποδοχών, πράγμα που σημαίνει ότι θα υπάρχουν περισσότερα χρήματα να δαπανηθούν.
- ❖ Ο πληθωρισμός κρατά τα ονομαστικά επιτόκια πάνω από το μηδέν, έτσι ώστε οι κεντρικές τράπεζες να μειώσουν τα επιτόκια, όταν είναι απαραίτητο, για την τόνωση της οικονομίας.
- ❖ Με τον πληθωρισμό μειώνεται η ανεργία, στο βαθμό που προκαλείται από την ονομαστική ακαμψία¹³ των μισθών. Με τη μείωση της πραγματικής αξίας των δεδομένων ονομαστικών μισθών, ο πληθωρισμός αυξάνει τη ζήτηση εργατικού δυναμικού, και ως εκ τούτου μειώνει την ανεργία. Ωστόσο, το ίδιο αποτέλεσμα θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη μείωση των ονομαστικών μισθών.

Για τους οικονομολόγους λόγω της υπερβολικής αύξησης της προσφοράς χρήματος προκαλούνται οι υψηλοί ρυθμοί πληθωρισμού και υπερπληθωρισμού¹⁴. Ωστόσο, αύξηση της προσφοράς χρήματος δεν προκαλεί αναγκαστικά τον πληθωρισμό. Ορισμένοι οικονομολόγοι υποστηρίζουν ότι κάτω από τις συνθήκες υπάρχει μια παγίδα ρευστότητας¹⁵, με μεγάλες νομισματικές ενέσεις. Οι απόψεις σχετικά με τις οποίες οι παράγοντες καθορίζουν χαμηλά έως μέτρια τα ποσοστά του πληθωρισμού είναι ποικίλες. Ο χαμηλός ή μέτριος πληθωρισμός μπορεί να αποδοθεί σε διακυμάνσεις στην πραγματική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες, ή αλλαγές στις διαθέσιμες ποσότητες, όπως κατά τη διάρκεια

---

¹³Ονομαστική ακαμψία, επίσης γνωστή ως κολλώδης τιμή ή κολλώδης μισθός, περιγράφει μια κατάσταση στην οποία η ονομαστική τιμή είναι ανθεκτική στην αλλαγή.

¹⁴Στα οικονομικά, ο υπερπληθωρισμός συμβαίνει όταν μια χώρα αντιμετωπίζει πολύ υψηλό και συνήθως με επιταχυνόμενο ρυθμό πληθωρισμό, γρήγορα διαβρώνοντας την πραγματική αξία του τοπικού νομίσματος, και προκαλώντας τον πληθυσμό να ελαχιστοποιήσει τις τοποθετήσεις τους σε τοπικό χρήματα.

¹⁵Παγίδα ρευστότητας, είναι μια κατάσταση, που περιγράφεται στην Κενστανή οικονομία, στην οποία οι «ενέσεις» μετρητών στο ιδιωτικό τραπεζικό σύστημα από την κεντρική τράπεζα απέτυχε να μειώσει τα επιτόκια και συνεπώς έκανε τη νομισματική πολιτική, αναποτελεσματική.

της στενότητας¹⁶. Ωστόσο, η γενική άποψη είναι ότι μια μακρά παρατεταμένη περίοδος του πληθωρισμού προκαλείται από την προσφορά χρήματος όταν αυξάνεται ταχύτερα από το ρυθμό της οικονομικής ανάπτυξης (Βελέντζας, 2011).

Σήμερα, οι περισσότεροι οικονομολόγοι ευνοούν ένα χαμηλό και σταθερό ρυθμό του πληθωρισμού. Ο πληθωρισμός μειώνει τη σοβαρότητα της οικονομικής ύφεσης, επιτρέποντας στην αγορά εργασίας να προσαρμοστεί πιο γρήγορα σε ύφεση¹⁷, και μειώνει τον κίνδυνο που μια παγίδα ρευστότητας αποτρέπει τη νομισματική πολιτική από τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Το καθήκον της διατήρησης του ρυθμού πληθωρισμού σε χαμηλά και σταθερά επίπεδα δίνεται συνήθως σε νομισματικές αρχές. Σε γενικές γραμμές, αυτές οι νομισματικές αρχές είναι οι κεντρικές τράπεζες που ελέγχουν τη νομισματική πολιτική¹⁸ μέσω του καθορισμού των επιτοκίων, μέσω πράξεων ανοικτής αγοράς¹⁹, καθώς και μέσω της ρύθμισης των τραπεζικών υποχρεώσεων τήρησης ελάχιστων αποθεματικών²⁰ (Husted, S., & Melvin, 2008).

2.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΟΥ ΟΡΟΥ

Σε πολλές διαφορετικές κοινωνίες σε όλη την ιστορία έχουν εμφανιστεί αυξήσεις στην ποσότητα του χρήματος ή της συνολικής προσφοράς χρήματος (ή υποτίμηση των μέσων ανταλλαγής), αλλάζοντας τις διαφορετικές μορφές του χρήματος που χρησιμοποιείται. Για παράδειγμα, όταν ο χρυσός χρησιμοποιούνταν ως νόμισμα, το κράτος μπορούσε να συλλέγει τα χρυσά νομίσματα, να τα λιώνει, να τα ανακατεύει με άλλα μέταλλα όπως το ασήμι, το χαλκό ή το μόλυβδο, και να τα επανεκδίδει με την ίδια ονομαστική αξία. Με την αραίωση του χρυσού με άλλα μέταλλα, το κράτος θα μπορούσε να εκδώσει περισσότερα νομίσματα, χωρίς να χρειάζεται επίσης να αυξήσει την

---

¹⁶Στενότητα, είναι το βασικό οικονομικό πρόβλημα του «φαινομενικά» κόσμου περιορισμένων πόρων.

¹⁷Στα οικονομικά, η ύφεση είναι ένας επιχειρηματικός κύκλος συστολής. Είναι μια γενική επιβράδυνση της οικονομικής δραστηριότητας. Οι μακροοικονομικοί δείκτες όπως το ΑΕΠ (ακαθάριστο εγχώριο προϊόν), οι επενδυτικές δαπάνες, η χρησιμοποίηση της παραγωγικής ικανότητας, το οικογενειακό εισόδημα, τα κέρδη των επιχειρήσεων, λόγω του πληθωρισμού πέφτουν, ενώ οι πτωχεύσεις και η ανεργία αυξάνονται.

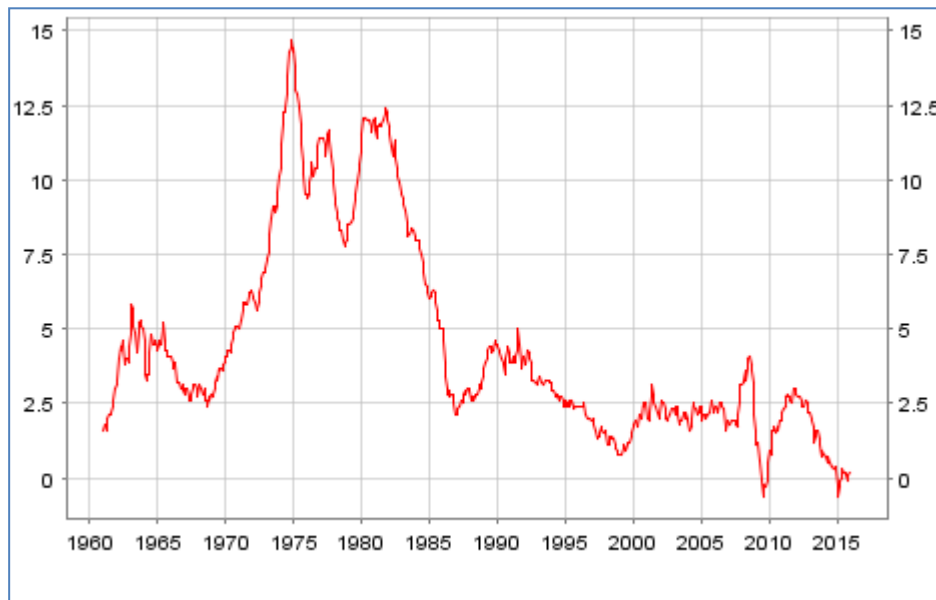
¹⁸Η νομισματική πολιτική είναι η διαδικασία με την οποία η νομισματική αρχή της χώρας ελέγχει την προσφορά χρήματος, συχνά στοχεύει σε πληθωρισμό ή επιτόκιο για τη διασφάλιση της σταθερότητας των τιμών και τη γενική εμπιστοσύνη στο εθνικό νόμισμα.

¹⁹Η πολιτική ανοικτής αγοράς (Open market policy ή Open market operation) ασκείται με την απευθείας αγορά - πώληση κρατικών ομολόγων στην κεφαλαιαγορά ή/και στο χρηματιστήριο από την Κεντρική Τράπεζα με σκοπό τον επηρεασμό των επιτοκίων και της προσφοράς χρήματος.

²⁰Η υποχρέωση τήρησης ελάχιστων αποθεματικών (ή μετρητά αποθεματικό λόγος) είναι μια κεντρική τράπεζα κανονισμού που χρησιμοποιείται από τις περισσότερες, αλλά όχι όλες, τις κεντρικές τράπεζες του κόσμου, η οποία καθορίζει το ελάχιστο κλάσμα του πελάτη καταθέσεων και σημειώνει ότι κάθε εμπορική τράπεζα πρέπει να διαθέτει αποθέματα.

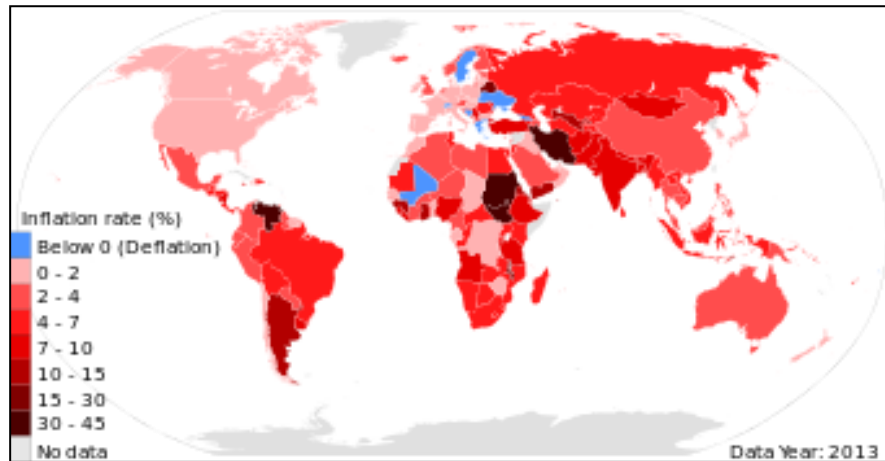
ποσότητα του χρυσού που χρησιμοποιείται για την παρασκευή τους. Σε σημερινούς όρους είναι η μεταβολή του Εναρμονισμένου Δείκτη Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ), ο οποίος είναι οικονομικός δείκτης που καταρτίζεται για τη μέτρηση των διαχρονικών μεταβολών στις τιμές των καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών που αποκτώνται, χρησιμοποιούνται ή πληρώνονται από τα νοικοκυριά (Σιδηρόπουλος, 2014) (Διάγραμμα 2.1).

Διάγραμμα 2.1: ΕνΔΤΚ - Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή της ζώνης του ευρώ. Καταγράφεται ο ετήσιος ρυθμός μεταβολής, με αναδρομική ισχύ από τη χρήση μη εναρμονισμένων δεδομένων.

Πηγή: (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2015)

Όταν το κόστος του κάθε νομίσματος μειώνεται με αυτόν τον τρόπο, το κράτος κερδίζει από την αύξηση αυτή. Η πρακτική αυτή θα αυξήσει την προσφορά χρήματος, αλλά την ίδια στιγμή θα πρέπει να μειωθεί η σχετική αξία του κάθε νομίσματος. Δεδομένου ότι η σχετική αξία των νομισμάτων είναι χαμηλότερη, οι καταναλωτές θα πρέπει να δώσουν περισσότερα νομίσματα σε αντάλλαγμα για τα ίδια αγαθά και υπηρεσίες από πριν. Αυτά τα αγαθά και οι υπηρεσίες θα έχουν μια αύξηση των τιμών δεδομένου ότι η αξία του κάθε νομίσματος είναι μειωμένη (Stiglitz & Walsh, 2009).

Εικόνα 2.1: Τα ποσοστά πληθωρισμού σε όλο τον κόσμο το 2013,

Πηγή: (International Monetary Fund (IMF), 2015).

Η Δυναστεία των Σονγκ (Song) στην Κίνα εισήγαγε την πρακτική εκτύπωσης χρήματος σε χαρτί, προκειμένου να δημιουργηθεί Παραστατικό²¹ νόμισμα. Κατά τη διάρκεια της μογγολικής δυναστείας Γιουάν (Yuan), το κράτος έχασε ένα μεγάλο μέρος των χρημάτων για την καταπολέμηση των δαπανηρών πολέμων, και αντέδρασε με την εκτύπωση περισσότερων, οδηγώντας σε πληθωρισμό. Το πρόβλημα του πληθωρισμού έγινε τόσο σοβαρό ώστε οι άνθρωποι σταμάτησαν να χρησιμοποιούν χάρτινο νόμισμα, το οποίο το είδαν πλέον ως «άχρηστο χαρτί.» Φοβούμενη τον πληθωρισμό της δυναστεία Yuan, η Δυναστεία των Μινγκ αρχικά απέρριψε τη χρήση χάρτινων χρημάτων, χρησιμοποιώντας μόνο χάλκινα νομίσματα. Η δυναστεία δεν εξέδιδε χάρτινο νόμισμα μέχρι 1375 (Stiglitz & Walsh, 2009).

Ιστορικά, και τα νομίσματα από κράμα χρυσού ή ασημιού μπορεί να οδηγήσει μια οικονομία σε πληθωρισμό. Από το δεύτερο μισό του 15^{ου} αιώνα μέχρι το πρώτο μισό του 17^{ου}, η Δυτική Ευρώπη γνώρισε έναν σημαντικό πληθωριστικό κύκλο που αναφέρεται ως η «επανάσταση των τιμών²²», με τις τιμές να αυξάνονται κατά μέσο όρο ίσως και έξι φορές για πάνω από 150 χρόνια. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό από την ξαφνική εισροή χρυσού και αργύρου από τον Νέο Κόσμο στην Ισπανία των Αψβούργων. Η εξάπλωση του ασημιού σε

²¹Παραστατικό χρήμα (fiat money) ή αλλιώς χρήμα αναγκαστικής κυκλοφορίας είναι το μέσον πληρωμής το οποίο δεν καλύπτεται από αποθεματικό άλλων υλικών (π.χ. χρυσός) και επομένως στερείται κάποιας εσωτερικής αξίας έστω και έμμεσα. Επιβάλλεται στις συναλλαγές από κάποια αρχή (συνήθως το κράτος) τόσο στις πληρωμές όσο και στις εισπράξεις. Εκφράζεται με κάποια νομισματική μονάδα έχει την μορφή συνήθως χαρτονομισμάτων και κερμάτων τα οποία μπορεί να έχουν ονομαστική αξία ίση, πολλαπλάσια ή υποπολλαπλάσια της νομισματικής μονάδας.

²²Είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει μια σειρά από οικονομικά γεγονότα από το δεύτερο μισό του 15^{ου} αιώνα στο πρώτο μισό του 17^{ου} αιώνα.

όλη την Ευρώπη κατά την Εμπορική Επανάσταση²³ προκάλεσε εκτεταμένο πληθωρισμό. Ακόμη και οι δημογραφικοί παράγοντες συνέβαλαν στην άνοδο των τιμών, με την ευρωπαϊκή αύξηση του πληθυσμού μετά την «ολοκληρωτική εξολόθρευση» που υπέστη από την πανδημία της Μαύρης Πανώλης.

Μέχρι το δέκατο ένατο αιώνα, οι οικονομολόγοι διακρίνουν τρεις διαφορετικούς παράγοντες που προκαλούν αύξηση ή μείωση της τιμής των εμπορευμάτων (Σχήμα 2.1): την αλλαγή στην αξία ή στο κόστος παραγωγής του αγαθού, την αλλαγή στην τιμή του χρήματος η οποία, στη συνέχεια, συνήθως είχε διακύμανση στο εμπόρευμα της τιμής του μεταλλικού νομίσματος, και την υποτίμηση του νομίσματος που προκύπτει από την αύξηση της προσφοράς του νομίσματος σε σχέση με την ποσότητα των εξαγοράσιμων μετάλλων που στήριζαν το νόμισμα (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

Σχήμα 2.1: Τρεις διαφορετικοί παράγοντες που προκαλούν αύξηση ή μείωση της τιμής των εμπορευμάτων.

Πηγή: (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

Μετά τον πολλαπλασιασμό των ιδιωτικών τραπεζογραμματίων που τυπώθηκαν κατά τον αμερικάνικο εμφύλιο πόλεμο, ο όρος «πληθωρισμός» άρχισε να εμφανίζεται ως άμεση αναφορά στην υποτίμηση του νομίσματος που συνέβη, καθώς η ποσότητα των εξαγοράσιμων τραπεζογραμματίων ξεπέρασε την ποσότητα των διαθέσιμων μετάλλων για την εξαγορά τους.

Εκείνη την εποχή, ο όρος του πληθωρισμού αναφέρεται στην υποτίμηση του νομίσματος, και όχι στην αύξηση των τιμών των εμπορευμάτων. Αυτή η σχέση μεταξύ της

²³Εμπορική Επανάσταση, ονομάζεται μία περίοδος της ευρωπαϊκής οικονομικής επέκτασης, αποικιοκρατίας και μερκαντιλισμού που διήρκεσε περίπου από το 1520 ως το 1650.

υπέρ-προσφοράς τραπεζογραμματίων και η συνακόλουθη υποτίμηση της αξίας τους είχε σημειωθεί νωρίτερα από κλασικούς οικονομολόγους, όπως τον Ντέιβιντ Χιουμ και ο Ντέιβιντ Ρικάρντο.

Η υιοθέτηση Παραστατικού χρήματος (fiat money)²⁴ από πολλές χώρες, από τον 18^ο αιώνα και μετά, είχε ως συνέπεια πολύ μεγαλύτερες διακυμάνσεις στην προσφορά χρήματος. Από τότε, τεράστιες αυξήσεις στην προσφορά χαρτονομισμάτων έχουν πραγματοποιηθεί σε διάφορες χώρες, με υπερβολικά ποσοστά πληθωρισμού, πολύ υψηλότερα από αυτά που παρατηρήθηκαν σε προηγούμενες περιόδους εμπορευματικού χρήματος. Ο υπερπληθωρισμός στην Δημοκρατία της Βαϊμάρης²⁵ της Γερμανίας είναι ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα.

2.3 ΣΧΕΤΙΚΟΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

Ο όρος «πληθωρισμός» αρχικά αναφέρονταν στην αύξηση της ποσότητας χρήματος σε κυκλοφορία, και ορισμένοι οικονομολόγοι εξακολουθούν να χρησιμοποιούν τη λέξη με αυτόν τον τρόπο. Ωστόσο, οι περισσότεροι οικονομολόγοι χρησιμοποιούν σήμερα τον όρο «πληθωρισμός» και αναφέρονται σε μια αύξηση του επιπέδου των τιμών. Μια αύξηση στην προσφορά χρήματος μπορεί να ονομάζεται νομισματικός πληθωρισμός, ώστε να διακρίνεται από την αύξηση των τιμών, η οποία μπορεί επίσης, για λόγους σαφήνειας να ονομάζεται «πληθωρισμός των τιμών». Οι οικονομολόγοι γενικά συμφωνούν ότι σε μακροπρόθεσμη βάση, ο πληθωρισμός προκαλείται από αυξήσεις στην προσφορά χρήματος (Πουρναράκης & Χαντζηκωνσταντίνου, 2011).

Είναι σημαντικό να διακρίνεται η λέξη «πληθωρισμός» εννοιολογικά, δεδομένου ότι αναφέρεται μόνο στην γενική τάση και δεν είναι συγκεκριμένη. Για παράδειγμα, εάν οι άνθρωποι αγοράζουν πολύ περισσότερα αγγούρια από ντομάτες, οι οποίες, κατά συνέπεια, θα γίνουν φθηνότερες, δεν θεωρείται πληθωρισμός - αυτό είναι μια απλή μετατόπιση των προτιμήσεων. Θα ήταν πιο εύκολο να παρατηρηθεί πληθωρισμός όταν το νόμισμα συνδεθεί

---

²⁴Είναι το μέσον πληρωμής το οποίο δεν καλύπτεται από αποθεματικό άλλων υλικών (π.χ. χρυσός) και επομένως στερείται κάποιας εσωτερικής αξίας έστω και έμμεσα. Επιβάλλεται στις συναλλαγές από κάποια αρχή (συνήθως το κράτος) τόσο στις πληρωμές όσο και στις εισπράξεις. Εκφράζεται με κάποια νομισματική μονάδα έχει την μορφή συνήθως χαρτονομισμάτων και κερμάτων τα οποία μπορεί να έχουν ονομαστική αξία ίση, πολλαπλάσια ή υποπολλαπλάσια της νομισματικής μονάδας.

²⁵Ο υπερπληθωρισμός στην Δημοκρατία της Βαϊμάρης ήταν μια περίοδος τριών ετών υπερπληθωρισμού στη Δημοκρατία της Βαϊμάρης (σύγχρονη Γερμανία) μεταξύ Ιουνίου 1921 και Ιανουάριου 1924.

με την τιμή του χρυσού. Αν βρεθούν νέα κοιτάσματα χρυσού, οι τιμές του χρυσού θα γίνουν χαμηλότερες ή και το αντίστροφο.

Άλλες οικονομικές έννοιες που συνδέονται με τον πληθωρισμό είναι (Σιδηρόπουλος, 2014):

- ❖ **Αποπληθωρισμός**, δηλαδή πτώση του γενικού επιπέδου των τιμών: ο αποπληθωρισμός είναι η μείωση του γενικού επιπέδου των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών. Ο αποπληθωρισμός εμφανίζεται όταν ο πληθωριστικός ρυθμός πέφτει κάτω από 0% (αρνητικός ρυθμός πληθωρισμού). Αυτό δεν πρέπει να συγχέεται με τον αποπληθωρισμό, δηλαδή μια επιβράδυνση του πληθωρισμού (όταν ο πληθωρισμός μειώνεται σε χαμηλότερα επίπεδα). Ο πληθωρισμός μειώνει την πραγματική αξία των χρημάτων κατά την πάροδο του χρόνου. Αντιστρόφως, ο αποπληθωρισμός αυξάνει την πραγματική αξία του χρήματος - το νόμισμα της εθνικής ή περιφερειακής οικονομίας. Αυτό επιτρέπει σε κάποιον να αγοράσει περισσότερα αγαθά με το ίδιο χρηματικό ποσό.
- ❖ **Αποκλιμάκωση του πληθωρισμού**, δηλαδή μείωση του ποσοστού του πληθωρισμού: Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού είναι η μείωση του ποσοστού του πληθωρισμού - μια επιβράδυνση του ρυθμού αύξησης του γενικού επιπέδου των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών σε ένα κράτος, δηλαδή το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν. Είναι το αντίθετο της αναθέρμανσης της οικονομίας. Η αποκλιμάκωση του πληθωρισμού συμβαίνει όταν η αύξηση του «Επιπέδου Τιμών Καταναλωτή» επιβραδύνεται από την προηγούμενη περίοδο, όταν οι τιμές είχαν ανοδική πορεία.
- ❖ **Υπερπληθωρισμός**: ο υπερπληθωρισμός συμβαίνει όταν μια χώρα αντιμετωπίζει πολύ υψηλό και συνήθως επιταχυνόμενο ρυθμό πληθωρισμό, γρήγορα διαβρώνοντας την πραγματική αξία του τοπικού νομίσματος, και προκαλώντας τον πληθυσμό να ελαχιστοποιήσει τις τοποθετήσεις τους σε τοπικό χρήμα. Ο πληθυσμός μεταβαίνει κανονικά στην εκμετάλλευση των σχετικά σταθερών ξένων νομισμάτων. Υπό αυτές τις συνθήκες, το γενικό επίπεδο των τιμών σε μια οικονομία αυξάνεται με ταχείς ρυθμούς, ενώ το επίσημο νόμισμα χάνει γρήγορα την πραγματική αξία. Η αξία των οικονομικών στοιχείων παραμένει σχετικά πιο σταθερή από την άποψη των ξένων νομισμάτων.
- ❖ **Στασιμοπληθωρισμός**, δηλαδή ένας συνδυασμός του πληθωρισμού αργής οικονομικής ανάπτυξης και υψηλής ανεργίας: Στασιμοπληθωρισμός ή πληθωρισμός προσφοράς ονομάζεται ο πληθωρισμός που δε συνοδεύεται από αντίστοιχη αύξηση

της παραγωγής, η οποία μπορεί να μείνει στάσιμη. Γενικά, σύμφωνα με το νόμο της προσφοράς η αύξηση των τιμών στα προϊόντα αυξάνει την προσφορά αγαθών, γιατί προσελκύει το ενδιαφέρον των επιχειρήσεων. Το αποτέλεσμα του στασιμοπληθωρισμού είναι η αύξηση των ποσοστών ανεργίας παράλληλα με την αύξηση του πληθωρισμού. Αυτό το είδος πληθωρισμού διαφέρει από τις συνήθεις περιπτώσεις πληθωρισμού, που είναι πληθωρισμοί ζήτησης, καθώς παραδοσιακά σε αυτούς τα ποσοστά της ανεργίας κινούνται αντίστροφα με τις πληθωριστικές πιέσεις. Οι συγκεκριμένες πιέσεις παρατηρούνται σε οικονομίες που εμφανίζουν υψηλούς ρυθμούς ανάπτυξης, πράγμα που αυξάνει τη ζήτηση για προϊόντα, συνεπώς και τις τιμές για δεδομένη προσφορά. Λόγω των ρυθμών ανάπτυξης δημιουργούνται θέσεις εργασίας και συνεπώς τα ποσοστά της ανεργίας θα έπρεπε να συμπιέζονται προς τα κάτω.

- ❖ **Αναθέρμανση της οικονομίας**, δηλαδή μια προσπάθεια να αυξηθεί το γενικό επίπεδο των τιμών αντισταθμίζοντας τις αποπληθωριστικές πιέσεις: Αναθέρμανση της οικονομίας είναι η πράξη της διέγερσης της οικονομίας μέσω της αύξησης της προσφοράς χρήματος ή με τη μείωση των φόρων, επιδιώκοντας να φέρει την οικονομία (ειδικά επιπέδου των τιμών) πίσω μέχρι την μακροπρόθεσμη τάση, μετά από μια βουτιά στον επιχειρηματικό κύκλο. Είναι το αντίθετο της αποκλιμάκωσης του πληθωρισμού, η οποία επιδιώκει να επιστρέψει και πάλι την οικονομία προς τα κάτω στην μακροπρόθεσμη τάση.
- ❖ **Ο πληθωρισμός των τιμών περιουσιακών στοιχείων**, δηλαδή μια γενική αύξηση των τιμών των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων χωρίς αντίστοιχη αύξηση των τιμών των αγαθών ή υπηρεσιών: Ο πληθωρισμός των τιμών των περιουσιακών στοιχείων είναι ένα οικονομικό φαινόμενο που δηλώνει αύξηση των τιμών των περιουσιακών στοιχείων, σε αντίθεση με τα συνηθισμένα αγαθά και υπηρεσίες. Χαρακτηριστικά παραδείγματα περιουσιακών στοιχείων αποτελούν τα χρηματοοικονομικά μέσα, όπως ομόλογα, μετοχές, καθώς και ακίνητη περιουσία. Παρά το γεγονός ότι οι τιμές των εν λόγω περιουσιακών στοιχείων είναι συχνά αδιάφορες, αυτό δεν πρέπει να συγχέεται με τον πληθωρισμό σε ένα καθορισμένο χρονικό διάστημα.

Δεδομένου ότι υπάρχουν πολλά πιθανά μέτρα του επιπέδου των τιμών, υπάρχουν πολλά πιθανά μέτρα του πληθωρισμού των τιμών. Πιο συχνά, ο όρος «πληθωρισμός» αναφέρεται σε μια αύξηση σε ένα ευρύ δείκτη τιμών που αντιπροσωπεύει το γενικό επίπεδο

των τιμών των αγαθών και των υπηρεσιών στην οικονομία. Ο Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΔΤΚ)²⁶, οι Δαπάνες προσωπικής κατανάλωσης Δείκτης Τιμών (Personal Consumption Expenditures Price Index-PCEPI)²⁷ και ο αποπληθωριστής²⁸ του ΑΕΠ είναι μερικά παραδείγματα των ευρέων δεικτών τιμών. Ωστόσο, ο «πληθωρισμός» μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί για να περιγράψει ένα αυξανόμενο επίπεδο των τιμών μέσα σε ένα περιορισμένο σύνολο των στοιχείων του ενεργητικού, αγαθών ή υπηρεσιών εντός της οικονομίας, όπως τα εμπορεύματα (συμπεριλαμβανομένων των τροφίμων, καυσίμων, μετάλλων), ενσώματα περιουσιακά στοιχεία (όπως η ακίνητη περιουσία), χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία (όπως μετοχές, ομόλογα), υπηρεσίες (όπως η ψυχαγωγία και η υγειονομική περίθαλψη), ή εργασία (Mankiw, 2002).

Παρά το γεγονός ότι οι τιμές των περιουσιακών στοιχείων του κεφαλαίου είναι συχνά αδιάφορες, αυτό δεν πρέπει να συγχέεται με τον πληθωρισμό.

Ο δείκτης Reuters-CRB Index (CCI)²⁹, ο Producer Price Index (Δείκτης Τιμών Παραγωγού) και ο δείκτης του κόστους για την απασχόληση (Employment Cost Index-ECI)³⁰ είναι παραδείγματα των στενών δεικτών τιμών που χρησιμοποιούνται για τη μέτρηση του πληθωρισμού των τιμών σε συγκεκριμένους τομείς της οικονομίας. Ο πυρήνας του πληθωρισμού είναι ένα μέτρο του πληθωρισμού για ένα υποσύνολο των τιμών του καταναλωτή που αποκλείουν τιμές τροφίμων και ενέργειας, οι οποίες αυξάνονται και μειώνονται περισσότερο από άλλες τιμές σε σύντομο χρονικό διάστημα. Η Federal Reserve

---

²⁶Ένας δείκτης τιμών καταναλωτή (ΔΤΚ) μετράει τις μεταβολές στο επίπεδο τιμών του καλαθιού της αγοράς των καταναλωτικών αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζουν τα νοικοκυριά. Ο ΔΤΚ είναι μια στατιστική εκτίμηση κατασκευάστηκε με βάση τις τιμές του δείγματος των αντιπροσωπευτικών ειδών των οποίων οι τιμές συλλέγονται σε τακτά χρονικά διαστήματα.

²⁷Οι Προσωπικές Καταναλωτικές Δαπάνες (Personal Consumption Expenditures-PCE) είναι μέτρο στατιστικής για την κατανάλωση στο ΑΕΠ. Αποτελείται από πραγματικές και τεκμαρτές δαπάνες των νοικοκυριών και περιλαμβάνει στοιχεία που αφορούν την διαρκή και μη διαρκή αγαθά και υπηρεσίες. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα μέτρο των αγαθών και υπηρεσιών που απευθύνονται προς ιδιώτες και τα οποία καταναλώνονται από τα άτομα.

²⁸Στην οικονομία, ο αποπληθωριστής του ΑΕΠ (τεκμαρτός αποπληθωριστής τιμών) είναι ένα μέτρο του επιπέδου των τιμών όλων των νέων, εγχωρίων παραγόμενων τελικών αγαθών και υπηρεσιών σε μια οικονομία. ΑΕΠ σημαίνει το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, η συνολική αξία όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται εντός της οικονομίας κατά τη διάρκεια μιας καθορισμένης περιόδου.

²⁹Ο Thomson Reuters αποτελεί πυρήνα των εμπορευμάτων CRB Index (TR / CC CRB) και είναι ένας δείκτης συμβολαίων μελλοντικής εκπλήρωσης επί των τιμών. Η τιμή αυτή υπολογίστηκε για πρώτη φορά από το Commodity Research Bureau το 1957 και έκανε την εναρκτήρια εμφάνισή του το 1958 στο CRB των εμπορευμάτων του Year Book.

³⁰Ο δείκτης κόστους απασχόλησης (ECI) είναι μια τριμηνιαία οικονομική σειρά που εκθέτει λεπτομερώς τις αλλαγές του κόστους εργασίας για τις επιχειρήσεις στην οικονομία των Ηνωμένων Πολιτειών.

Board³¹ δίνει ιδιαίτερη προσοχή στον πυρήνα πληθωρισμό με μια καλύτερη εκτίμηση των μακροπρόθεσμων μελλοντικών τάσεων του πληθωρισμού (Stiglitz & Walsh, 2009).

2.4 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Η μείωση της αγοραστικής δύναμης του νομίσματος οφείλεται στην αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών. Δηλαδή, όταν το γενικό επίπεδο των τιμών αυξάνεται, κάθε νομισματική μονάδα αγοράζει λιγότερα αγαθά και υπηρεσίες. Η επίδραση του πληθωρισμού στην οικονομία δεν κατανέμεται ομοιόμορφα, και άρα υπάρχουν κρυφές δαπάνες σε ορισμένους και οφέλη σε άλλους από αυτή τη μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος. Για παράδειγμα, με τον πληθωρισμό, τα τμήματα εκείνα της κοινωνίας που είναι ιδιοκτήτες των φυσικών περιουσιακών στοιχείων, όπως ακίνητα, μετοχές χρηματιστηρίου κλπ, μπορούν να επωφεληθούν από την τιμή / αξία των συμμετοχών τους που ανεβαίνουν, όταν αυτοί που προσπαθούν να αποκτήσουν αυτά θα πρέπει να πληρώσουν περισσότερα. Για παράδειγμα, οι αυξήσεις των μισθών των εργαζόμενων και των συνταξιούχων συχνά υστερούν του πληθωρισμού. Επίσης, άτομα ή ιδρύματα με ταμειακά περιουσιακά στοιχεία θα βιώσουν πτώση της αγοραστικής δύναμης μετρητών. Οι αυξήσεις του επιπέδου των τιμών (πληθωρισμός) διαβρώνει την πραγματική αξία του χρήματος (το λειτουργικό νόμισμα) και άλλων αντικείμενων με μια υποκείμενη νομισματική φύση (Scarth, 2014).

Οι οφειλέτες που έχουν χρέη, με σταθερό ονομαστικό επιτόκιο θα έχουν μια μείωση στο «πραγματικό» επιτόκιο όπως και αυξήσεις των επιτοκίων του πληθωρισμού. Το πραγματικό ενδιαφέρον για ένα δάνειο είναι το ονομαστικό επιτόκιο μείον του ποσοστού του πληθωρισμού.

Για παράδειγμα, όταν ο πληθωρισμός είναι 3%, ένα δάνειο με ονομαστικό επιτόκιο 5% θα έχουν πραγματικό επιτόκιο περίπου 2% (στην πραγματικότητα, είναι 1,94%). Κάθε απρόσμενη αύξηση του πληθωρισμού θα μειώσει το πραγματικό επιτόκιο. Οι τράπεζες και άλλοι δανειστές προσαρμόζονται για αυτόν τον κίνδυνο του πληθωρισμού, είτε με τη συμπερίληψη ασφάλιστρου κινδύνου πληθωρισμού σε δάνεια σταθερού επιτοκίου, ή το δανεισμό σε κυμαινόμενο επιτόκιο (Σιδηρόπουλος, 2014).

---

³¹Το Συμβούλιο των Διοικήτων του Ομοσπονδιακού Αποθεματικού Συστήματος.

2.4.1 Αρνητική επίδραση

Τα υψηλά ή απρόβλεπτα ποσοστά πληθωρισμού θεωρούνται επιβλαβή για το σύνολο της οικονομίας. Προσθέτουν ανεπάρκειες στην αγορά, και καθιστούν δυσκολίες/προβλήματα στις εταιρείες/επιχειρήσεις με προϋπολογισμό ή μακροπρόθεσμο σχέδιο. Ο πληθωρισμός μπορεί να λειτουργήσει ως τροχοπέδη για την παραγωγικότητα. Η αβεβαιότητα σχετικά με το μέλλον της αγοραστικής δύναμης του χρήματος αποθαρρύνει τις επενδύσεις και την αποταμίευση. Ο πληθωρισμός μπορεί επίσης να επιβάλλει κρυφές φορολογικές αυξήσεις. Για παράδειγμα, τα «φουσκωμένα» κέρδη ωθούν τους φορολογούμενους σε υψηλότερα ποσοστά φόρου εισοδήματος, εκτός αν τα φορολογικά κλιμάκια αναπροσαρμόζονται με βάση τον πληθωρισμό.

Με υψηλό πληθωρισμό, η αγοραστική δύναμη αναδιανέμεται σε εκείνους με αναπροσαρμοσμένα εισοδήματα. Αυτή η ανακατανομή της αγοραστικής δύναμης, θα εμφανιστεί επίσης και μεταξύ των διεθνών εμπορικών εταίρων. Δηλαδή όταν οι σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες³² που επιβάλλονται, σε μια οικονομία με υψηλότερο πληθωρισμό θα προκαλέσει εξαγωγές και η πρώτη οικονομία θα γίνει πιο ακριβή για να επηρεάσει το ισοζύγιο των εμπορικών συναλλαγών³³. Μπορεί επίσης να υπάρξουν αρνητικές επιπτώσεις στο εμπόριο από την αυξημένη αστάθεια των τιμών συναλλάγματος που προκαλούνται από τον απρόβλεπτο πληθωρισμό (Πουρναράκης & Χαντζηκωνσταντίνου, 2011).

1. Αύξηση του κόστους του πληθωρισμού

Ο υψηλός πληθωρισμός μπορεί να παροτρύνει τους εργαζόμενους να απαιτήσουν ταχείες αυξήσεις μισθών, για να συμβαδίσουν με τις τιμές καταναλωτή. Στην αύξηση του κόστους η θεωρία του πληθωρισμού, η αύξηση των μισθών με τη σειρά τους μπορεί να τροφοδοτήσουν τον πληθωρισμό. Στην περίπτωση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, η αύξηση των μισθών θα πρέπει να οριστεί ως συνάρτηση των πληθωριστικών προσδοκιών, η οποία θα είναι μεγαλύτερη όταν ο πληθωρισμός είναι υψηλός. Αυτό μπορεί να προκαλέσει ένα φαύλο κύκλο μισθών. Κατά μία έννοια, ο πληθωρισμός γεννά περαιτέρω πληθωριστικές

---

³²Στη χρηματοδότηση, η συναλλαγματική ισοτιμία μεταξύ δύο νομισμάτων είναι ο ρυθμός με τον οποίο ένα νόμισμα θα ανταλλάσσεται με ένα άλλο.

³³Το εμπορικό ισοζύγιο ή οι καθαρές εξαγωγές, είναι η διαφορά ανάμεσα στην νομισματική αξία των εξαγωγών και των εισαγωγών της παραγωγής σε μια οικονομία πάνω από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα, το οποίο μετράται στο νόμισμα της εν λόγω οικονομίας. Είναι η σχέση μεταξύ των εισαγωγών και των εξαγωγών μιας χώρας.

προσδοκίες, οι οποίες γεννούν περαιτέρω πληθωρισμό (Πουρναράκης & Χαντζηκωνσταντίνου, 2011).

2. Συσσώρευση

Οι άνθρωποι αγοράζουν διαρκή ή και μη-φθαρτά αγαθά και άλλα αγαθά, για να αποφύγουν τις απώλειες που αναμένονται από την μείωση της αγοραστικής δύναμης του χρήματος, δημιουργώντας ελλείψεις των συσσωρευμένων αγαθών (Πουρναράκης & Χαντζηκωνσταντίνου, 2011).

3. Κοινωνικές αναταραχές και εξεγέρσεις

Ο πληθωρισμός μπορεί να οδηγήσει σε μαζικές διαδηλώσεις και επαναστάσεις. Για παράδειγμα, ο πληθωρισμός και ιδιαίτερα ο πληθωρισμός των τροφίμων θεωρείται ως ένας από τους κύριους λόγους που προκάλεσαν την 2010-2011 επανάσταση στην Τυνησία και το 2011 την αιγυπτιακή επανάσταση, σύμφωνα με πολλούς παρατηρητές, συμπεριλαμβανομένων των Ρόμπερτ Ζέλικ, πρόεδρο της Παγκόσμιας Τράπεζας (Ανδρουλάκης, 2015).

4. Υπερπληθωρισμός

Εάν ο πληθωρισμός γίνει πάρα πολύ υψηλός, μπορεί να προκαλέσει σημαντικό περιορισμό στην χρήση χρημάτων, που με την σειρά του οδηγεί σε επιτάχυνση του πληθωρισμού. Η επιτάχυνση του πληθωρισμού παρεμβαίνει κατάφωρα στην κανονική λειτουργία της οικονομίας, βλάπτοντας την ικανότητά της για την προμήθεια αγαθών. Ο υπερπληθωρισμός μπορεί να οδηγήσει στην εγκατάλειψη της χρήσης χρημάτων της χώρας (για παράδειγμα όπως στην Βόρεια Κορέα) που οδηγεί στη θέσπιση ενός εξωτερικού νομίσματος (δολαριοποίηση) (Ανδρουλάκης, 2015).

5. Αποτελεσματική κατανομή πόρων

Η αλλαγή της σχετικής τιμής προκαλείται από την αλλαγή στην προσφορά και τη ζήτηση, σηματοδοτώντας τις αλλαγές αγοραστών και πωλητών οι οποίοι επανεξετάζουν την κατανομή πόρων σε απάντηση στις νέες συνθήκες της αγοράς. Όμως όταν μεταβάλλονται συνεχώς οι τιμές λόγω του πληθωρισμού, οι μεταβολές των τιμών είναι δύσκολο να διακριθούν από αυτές που οφείλονται σε γενικό πληθωρισμό, με αποτέλεσμα οι πράκτορες να αργούν να ανταποκριθούν σε αυτές. Συνέπεια αυτού είναι η απώλεια της αποδοτικής κατανομής (Σκαρτσώρας, 2013).

6. Shoe leather cost

Ο υψηλός πληθωρισμός αυξάνει το κόστος ευκαιρίας της διακράτησης ταμειακών υπολοίπων και μπορεί να προκαλέσει τους ανθρώπους να κατέχουν μεγαλύτερο μέρος του ενεργητικού τους σε λογαριασμούς πληρωμών τόκων. Ωστόσο, δεδομένου ότι τα μετρητά εξακολουθούν να είναι αναγκαία προκειμένου να πραγματοποιούνται συναλλαγές, αυτό σημαίνει ότι οι «επισκέψεις» στη τράπεζα είναι αναγκαίες προκειμένου να προβούν στις αποσύρσεις. Από την τακτική αυτή έμεινε η παροιμιώδης φράση «φορώντας δερμάτινο παπούτσι» σε κάθε επίσκεψη (Σκαρτσώρας, 2013).

7. Το κόστος Μενού (Menu costs)

Με υψηλό πληθωρισμό, οι επιχειρήσεις πρέπει να αλλάζουν τις τιμές τους, συχνά για να συμβαδίζουν με τις αλλαγές στο σύνολο της οικονομίας. Αλλά συχνά οι μεταβολές των τιμών είναι μια δαπανηρή δραστηριότητα είτε ρητά, όπως και με την ανάγκη εκτύπωσης νέου μενού, ή σιωπηρά, όπως με τον επιπλέον χρόνο και την προσπάθεια που απαιτείται για να αλλάζουν οι τιμές συνεχώς (Σκαρτσώρας, 2013).

8. Οι επιχειρηματικοί κύκλοι

Σύμφωνα με την Αυστριακή Θεωρία του Επιχειρηματικού Κύκλου, ο πληθωρισμός ξεκινάει από τον κύκλο των επιχειρήσεων. Αυστριακοί οικονομολόγοι θεωρούν ότι είναι η πιο επιζήμια επίδραση του πληθωρισμού. Τα τεχνητά χαμηλά επιτόκια και η συνακόλουθη αύξηση της προσφοράς χρήματος, δηλώνουν ότι οδηγούν σε απερίσκεπτους, κερδοσκοπικούς δανεισμούς, με αποτέλεσμα κακές επενδύσεις, οι οποίες πρέπει τελικά να ρευστοποιηθούν καθώς είναι πλέον βιώσιμες (Σκαρτσώρας, 2013).

2.4.2 Θετική επίδραση

Οι θετικές επιδράσεις του πληθωρισμού στην οικονομία είναι οι εξής (Ανδρουλάκης, 2015):

1. Προσαρμογές της αγοράς εργασίας

Οι ονομαστικοί μισθοί είναι δύσκολο να προσαρμοστούν προς τα κάτω. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε παρατεταμένη ανισορροπία και σε υψηλή ανεργία στην αγορά εργασίας. Δεδομένου ότι ο πληθωρισμός επιτρέπει οι πραγματικοί μισθοί να πέφτουν ακόμη και αν οι ονομαστικοί μισθοί διατηρούνται σταθεροί, ο μέτριος πληθωρισμός δίνει τη

δυνατότητα στις αγορές εργασίας να επιτύχουν ισορροπία γρηγορότερα (Ανδρουλάκης, 2015).

2. Περιθώρια για ελιγμούς

Τα κύρια εργαλεία για τον έλεγχο της προσφοράς χρήματος είναι η δυνατότητα να οριστεί το προεξοφλητικό επιτόκιο, το ποσοστό στο οποίο οι τράπεζες μπορούν να δανειστούν από την κεντρική τράπεζα, και οι πράξεις ανοικτής αγοράς, οι οποίες είναι οι παρεμβάσεις της κεντρικής τράπεζας στην αγορά ομολόγων με στόχο να επηρεάσουν το ονομαστικό επιτόκιο. Αν η ίδια η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση με το ήδη χαμηλό, ή ακόμη και μηδενικό ονομαστικό επιτόκιο, τότε η τράπεζα δεν μπορεί να μειώσει περαιτέρω τα επιτόκια αυτά για την τόνωση της οικονομίας - η κατάσταση αυτή είναι γνωστή ως παγίδα ρευστότητας. Ένα μέτριο επίπεδο του πληθωρισμού τείνει να διασφαλίσει ότι τα ονομαστικά επιτόκια παραμένουν αρκετά πάνω από το μηδέν, έτσι ώστε, εάν παραστεί ανάγκη η Τράπεζα να μπορεί να μειώσει το ονομαστικό επιτόκιο (Ανδρουλάκης, 2015).

3. Αποτέλεσμα Mundell-Tobin (Mundell–Tobin effect)

Ο Ρόμπερτ Mundell σημείωσε ότι ο μέτριος πληθωρισμός θα οδηγούσε τους αποταμιευτές να υποκαταστήσουν το δανεισμό για κάποια χρήματα που κατέχουν, ως μέσο για τη χρηματοδότηση των μελλοντικών δαπανών. Η υποκατάσταση αυτή θα μπορούσε να προκαλέσει την αγορά, ανοίγοντας πραγματικά τον «ασκό του Αιόλου» με αποτέλεσμα τα επιτόκια να πέφτουν. Η μείωση των πραγματικών επιτοκίων θα προκαλέσουν μεγαλύτερο δανεισμό για τη χρηματοδότηση επενδύσεων. Στο ίδιο πνεύμα, ο βραβευμένος με Νόμπελ James Tobin σημειώνει ότι ο πληθωρισμός θα μπορούσε να προκαλέσει τις επιχειρήσεις να υποκαταστήσουν τις επενδύσεις σε φυσικό κεφάλαιο (μηχανήματα, εξοπλισμό και αποθέματα), και τα υπόλοιπα χρήματα σε χαρτοφυλάκια περιουσιακών στοιχείων. Η υποκατάσταση αυτή θα σήμαινε την επιλογή της λήψης των επενδύσεων με χαμηλότερα ποσοστά της πραγματικής απόδοσης. Οι δύο σχετικές συνέπειες είναι γνωστές ως αποτέλεσμα Mundell-Tobin. Τώρα εάν στην οικονομία δημιουργηθεί «υπερεπένδυση» (overin vesting), σύμφωνα με τα πρότυπα της θεωρίας της οικονομικής ανάπτυξης, οι πρόσθετες επενδύσεις που προέρχονται από την επίδραση αυτή θα μπορούσαν να θεωρηθούν ως θετικές (Ανδρουλάκης, 2015).

4. Αστάθεια με τον αποπληθωρισμό

Ο οικονομολόγος Tsiang S.C. θεωρεί ότι μόλις σημειωθεί σημαντικός αποπληθωρισμός, θα εμφανιστούν δύο σημαντικά αποτελέσματα.

Το πρώτο είναι, η συνεχής πτώση τιμών και το κίνητρο που προκύπτει για συσσώρευση χρημάτων τα οποία με την σειρά τους θα προκαλέσουν αστάθεια -από πιθανή αύξηση φόβου-, ενώ θα αυξήσουν την αξία τους τα χρήματα. Έτσι, ένα καθεστώς μακροχρόνιου αποπληθωρισμού είναι πιθανόν να διακοπεί από περιοδικές αιχμές με ταχείς ρυθμούς πληθωρισμού και συνακόλουθων πραγματικών οικονομικών διαταραχών. Με ένα μέτριο και σταθερό πληθωρισμό θα μπορούσε να αποφευχθεί μια τέτοια ταλαντευόμενη διακύμανση τιμών.

Η δεύτερη επίδραση που σημειώθηκε από τον Tsiang είναι ότι όταν οι αποταμιευτές υποκαταστήσουν τα χρήματα που κατέχουν για δανεισμό στις χρηματοπιστωτικές αγορές, ο ρόλος των αγορών αυτών στη διοχέτευση των αποταμιεύσεων σε επενδύσεις θα υπονομευθεί. Με τα ονομαστικά επιτόκια να οδηγούνται στο μηδέν ή κοντά στο μηδέν, από τον ανταγωνισμό με υψηλή απόδοση των περιουσιακών στοιχείων, δεν θα υπήρχε σε ισχύ κανένας μηχανισμός τιμών, σε ό, τι έχει απομείνει από τις αγορές αυτές (Ανδρουλάκης, 2015).

2.5 ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Ένα μεγάλο μέρος της βιβλιογραφίας απασχολεί το ζήτημα του τι προκαλεί τον πληθωρισμό και τι αποτελέσματα έχει. Ως προς τις αιτίες του πληθωρισμού υπάρχουν διαφορετικές σχολές σκέψης. Δύο είναι οι επικρατούσες θεωρίες: η θεωρία της ποιότητας του πληθωρισμού και η θεωρία της ποσότητας του πληθωρισμού. Η θεωρία της ποιότητας του πληθωρισμού για παράδειγμα, έγκειται στην προσδοκία ενός πωλητή της αποδοχής νομίσματος ώστε να είναι σε θέση να ανταλλάσσει το νόμισμα σε μεταγενέστερο χρόνο, για προϊόντα που επιθυμούν οι αγοραστές. Η ποσοτική θεωρία του πληθωρισμού βασίζεται στην εξίσωση της ποσότητας χρήματος που αφορά την προσφορά χρήματος, της ταχύτητας, και της ονομαστικής αξίας των ανταλλαγών. Ο Άνταμ Σμιθ και ο Ντέιβιντ Χιουμ πρότειναν μια ποσοτική θεωρία του πληθωρισμού για τα χρήματα, και μια θεωρία της ποιότητας του πληθωρισμού για την παραγωγή.

Επί του παρόντος, η ποσοτική θεωρία του χρήματος είναι ευρέως αποδεκτή ως ένα ακριβές μοντέλο του πληθωρισμού μακροπρόθεσμα. Κατά συνέπεια, υπάρχει πλέον ευρεία συμφωνία μεταξύ των οικονομολόγων ότι, μακροπρόθεσμα ο πληθωρισμός

ουσιαστικά εξαρτάται από το ρυθμό αύξησης της προσφοράς χρήματος σε σχέση με την ανάπτυξη της οικονομίας. Ωστόσο, βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα ο πληθωρισμός μπορεί να επηρεαστεί από τις πιέσεις της προσφοράς και της ζήτησης στην οικονομία, και από τη σχετική ελαστικότητα των μισθών, τιμών και επιτοκίων. Το ζήτημα είναι αν οι βραχυπρόθεσμες συνέπειες είναι το κεντρικό θέμα της συζήτησης μεταξύ των μονεταριστικών και κεϋνσιανών οικονομολόγων. Στο μονεταρισμό οι τιμές και οι μισθοί προσαρμόζονται αρκετά γρήγορα για να κάνουν τους άλλους παράγοντες απλώς μια περιθωριακή συμπεριφορά. Στην κεϋνσιανή άποψη, οι τιμές και οι μισθοί ρυθμίζουν με διαφορετικούς ρυθμούς, και οι διαφορές αυτές έχουν αρκετές επιπτώσεις στην πραγματική παραγωγή (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

2.5.1 Κεϋνσιανή άποψη

Τα Κεϋνσιανά οικονομικά προτείνουν ότι οι αλλαγές στην προσφορά χρήματος δεν επηρεάζουν άμεσα τις τιμές των προϊόντων, και ότι ο πληθωρισμός είναι ορατό αποτέλεσμα των πιέσεων σε οικονομικό επίπεδο.

Υπάρχουν τρεις βασικοί τύποι πληθωρισμού, τους οποίους ο Robert J. Gordon αποκαλεί «τριγωνικό μοντέλο»³⁴ (Stiglitz & Walsh, 2009):

1. Πληθωρισμός ζήτησης, προκαλείται από την αύξηση της συνολικής ζήτησης λόγω της αύξησης των ιδιωτικών και των κρατικών δαπανών, κλπ. Ο πληθωρισμός ζήτησης ενθαρρύνει την οικονομική ανάπτυξη, δεδομένου ότι η υπερβάλλουσα ζήτηση με ευνοϊκές συνθήκες αγοράς θα τονώσουν τις επενδύσεις.
2. Αύξησης του κόστους του πληθωρισμού, που ονομάζεται επίσης «ο πληθωρισμός παροχής σοκ,» προκαλείται από την πτώση της συνολικής προσφοράς (δυναμική παραγωγή). Αυτό μπορεί να οφείλεται σε φυσικές καταστροφές, ή αυξημένες τιμές των εισροών.
3. Built-in πληθωρισμού, προκαλείται από προσαρμοστικές προσδοκίες, και συνδέεται συχνά με την «φάυλο κύκλο της διαδικασίας των μισθών». Αφορά τους εργαζόμενους που προσπαθούν να κρατήσουν τους μισθούς τους σε κανονικά επίπεδα (με τις τιμές των προϊόντων πάνω από το ποσοστό του πληθωρισμού), καθώς και τις επιχειρήσεις που περνάν αυτό το υψηλότερο κόστος εργασίας στους πελάτες τους.

---

³⁴Στην μακροοικονομία, το τριγωνικό μοντέλο είναι ένα μοντέλο κατανόησης του πληθωρισμού που προέρχεται από την καμπύλη Phillips, από τον Robert J. Gordon.

2.5.2 Μονεταριστική άποψη

Οι Μονεταριστές πιστεύουν ότι ο σημαντικότερος παράγοντας που επηρεάζει τον πληθωρισμό ή τον αποπληθωρισμό είναι το πόσο γρήγορα η προσφορά χρήματος μεγαλώνει ή μικραίνει. Θεωρούν ότι η δημοσιονομική πολιτική, ή οι κρατικές δαπάνες και η φορολογία, είναι αναποτελεσματικές όσον αφορά τον έλεγχο του πληθωρισμού. Ο μονεταριστής οικονομολόγος Μίλτον Φρίντμαν δήλωσε, «Ο πληθωρισμός είναι παντού και πάντοτε ένα νομισματικό φαινόμενο» (Βελέντζας, 2011).

2.5.3 Ορθολογική θεωρία των προσδοκιών

Η Ορθολογική θεωρία υποστηρίζει ότι οι προσδοκίες των οικονομικών παραγόντων φαίνονται λογικές στο μέλλον, όταν προσπαθούν να μεγιστοποιήσουν την ευημερία τους, και δεν ανταποκρίνονται αποκλειστικά στα άμεσα κόστη ευκαιρίας και πιέσεων. Κατά την άποψη αυτή, στο μονεταρισμό οι μελλοντικές προσδοκίες και οι στρατηγικές είναι σημαντικές για τον πληθωρισμό (Βελέντζας, 2011).

2.5.4 Αυστριακή Σχολή

Η Αυστριακή οικονομική Σχολή τονίζει ότι ο πληθωρισμός δεν είναι ομοιόμορφος σε όλα τα στοιχεία, τα αγαθά και τις υπηρεσίες. Ο πληθωρισμός εξαρτάται από τις διαφορές στις αγορές και για το πού δημιουργήθηκε χρήμα και πιστώσεις. Ο Ludwig von Mises, δήλωσε ότι ο πληθωρισμός θα πρέπει να αναφέρεται σε αύξηση της ποσότητας του χρήματος που δεν αντισταθμίζεται από αντίστοιχη αύξηση της ανάγκης για τα χρήματα, και ότι θα ακολουθήσουν κατ' ανάγκη τον πληθωρισμό των τιμών (Βελέντζας, 2011).

2.5.5 Δόγμα πραγματικών λογαριασμών

Στο πλαίσιο μιας σταθερής βάσης για τα χρήματα, μια σημαντική διαμάχη ήταν μεταξύ της ποσοτικής θεωρίας του χρήματος και του δόγματος των πραγματικών λογαριασμών (RBD). Μέσα σε αυτό το πλαίσιο, η θεωρία ποσότητας ισχύει στο επίπεδο των κλασματικών αποθεματικών που επιτρέπει τη λογιστική κατά είδος, κατά κανόνα του χρυσού, που κατέχονται από μια τράπεζα (Βελέντζας, 2011).

2.6 ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Μια ποικιλία μεθόδων και πολιτικών έχουν προταθεί και χρησιμοποιηθεί για τον έλεγχο του πληθωρισμού.

2.6.1 Η νομισματική πολιτική

Οι κυβερνήσεις και οι κεντρικές τράπεζες χρησιμοποιούν κυρίως τη νομισματική πολιτική για τον έλεγχο του πληθωρισμού. Οι κεντρικές τράπεζες, όπως η Federal Reserve των ΗΠΑ ή Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα αυξάνουν το επιτόκιο, επιβραδύνουν ή σταματούν την αύξηση της προσφοράς χρήματος, και μειώνουν την προσφορά χρήματος. Ορισμένες τράπεζες έχουν ένα συμμετρικό στόχο για τον πληθωρισμό, ενώ άλλοι ελέγχουν μόνο τον πληθωρισμό, όταν ανεβαίνει πάνω από ένα στόχο, είτε ρητά είτε σιωπηρά.

Οι Μονεταριστές τονίζουν ένα σταθερό ρυθμό αύξησης της ποσότητας χρήματος και τη χρήση της νομισματικής πολιτικής για τον έλεγχο του πληθωρισμού με αύξηση των επιτοκίων και την επιβράδυνση της αύξησης της προσφοράς χρήματος. Αντίθετα, οι Κενστανιστές υπογραμμίζουν τη μείωση της συνολικής ζήτησης κατά τη διάρκεια της οικονομικής επέκτασης και την αύξηση της ζήτησης κατά τη διάρκεια της ύφεσης για να κρατήσει σταθερό πληθωρισμό. Ο έλεγχος της συνολικής ζήτησης μπορεί να επιτευχθεί με τη χρήση τόσο της νομισματικής πολιτικής όσο και της δημοσιονομικής πολιτικής (αύξηση της φορολογίας ή μείωση των κρατικών δαπανών για τη μείωση της ζήτησης) (Mankiw & Taylor, 2011).

2.6.2 Σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες

Κάτω από ένα καθεστώς σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας νομίσματος, το νόμισμα μιας χώρας συνδέεται με την αξία ενός άλλου ενιαίου νομίσματος είτε σε ένα καλάθι άλλων νομισμάτων (ή μερικές φορές σε ένα άλλο μέτρο της αξίας, όπως ο χρυσός). Μια σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία συνήθως χρησιμοποιείται για να σταθεροποιηθεί η αξία ενός νομίσματος. Μπορεί επίσης να χρησιμοποιηθεί ως μέσο για τον έλεγχο του πληθωρισμού. Ωστόσο, δεδομένου ότι η αξία του νομίσματος αναφοράς ανεβαίνει και πέφτει, το ίδιο κάνει και το νόμισμα που συνδέεται με αυτό. Αυτό ουσιαστικά σημαίνει ότι ο πληθωρισμός στη χώρα με σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία καθορίζεται από το ποσοστό του πληθωρισμού της χώρας. Επιπλέον, μια σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία εμποδίζει μια κυβέρνηση από τη χρήση εγχώριας νομισματικής πολιτικής για την επίτευξη μακροοικονομικής σταθερότητας (Mankiw & Taylor, 2011).

2.6.3 Χρυσός κανόνας

Ο κανόνας του χρυσού είναι ένα νομισματικό σύστημα στο οποίο οι ανταλλαγές προϊόντων πραγματοποιούνται με προκαθορισμένες μετατρέψιμες, σταθερές ποσότητες

χρυσού. Το πρότυπο καθορίζει την ποσότητα χρυσού που θα χρειαστεί για το κάθε είδος ανά μονάδα νομίσματος. Το ίδιο το νόμισμα δεν έχει καμία έμφυτη αξία, αλλά είναι αποδεκτό από εμπόρους και αγοραστές διότι μπορούν να εξαγοράσουν τα αντίστοιχα είδη (Mankiw & Taylor, 2011).

2.6.4 Έλεγχος των Μισθών και των τιμών

Μια άλλη μέθοδος είναι ο έλεγχος των μισθών και των τιμών («εισοδηματική πολιτική»). Πο έλεγχοι μισθών και τιμών είχαν επιτυχία σε καιρό πολέμου, σε συνδυασμό με το δελτίο. Ωστόσο, η χρήση τους σε άλλα πλαίσια είναι πολύ πιο περίπλοκη. Αξιοσημείωτη αποτυχία της χρήσης τους ήταν το 1972 με την επιβολή των ελέγχων των μισθών και των τιμών από τον Richard Nixon.

Σε γενικές γραμμές, οι έλεγχοι μισθών και των τιμών θεωρούνται ως ένα προσωρινό και έκτακτο μέτρο, μόνο αποτελεσματικοί όταν συνδυάζονται με τις πολιτικές που αποσκοπούν στη μείωση των βαθύτερων αιτιών του πληθωρισμού κατά τη διάρκεια του καθεστώτος του ελέγχου των μισθών και των τιμών. Συχνά, έχουν αρνητικές συνέπειες, λόγω των παραμορφωμένων σημάτων που στέλνουν στην αγορά. Οι τεχνητά χαμηλές τιμές συχνά προκαλούν δελτίο και οι ελλείψεις αποθαρρύνουν τις μελλοντικές επενδύσεις, με αποτέλεσμα ακόμη περαιτέρω ελλείψεις. Η συνήθης οικονομική ανάλυση είναι ότι κάθε προϊόν ή υπηρεσία που είναι υποτιμημένα είναι σε υπερβολική ποσότητα (Κιόχος & Παπανικολάου, 2008).

2.6.5 Τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης

Εάν η οικονομική ανάπτυξη ταιριάζει με την αύξηση της προσφοράς χρήματος, ο πληθωρισμός δεν πρέπει να συμβαίνει, όταν όλα τα άλλα είναι ίσα. Μια μεγάλη ποικιλία παραγόντων μπορεί να επηρεάσει το ρυθμό των δύο. Για παράδειγμα, οι επενδύσεις στην παραγωγή της αγοράς, των υποδομών, της εκπαίδευσης, καθώς και σε προληπτική υγειονομική φροντίδα μπορούν όλοι να αναπτυχθούν μια οικονομία σε μεγαλύτερες ποσότητες από ό, τι το επενδυτικών δαπανών (Κιόχος & Παπανικολάου, 2008).

2.6.6 Κόστος του τιμαριθμικού επιδόματος

Η πραγματική αγοραστική δύναμη σε σταθερές πληρωμές διαβρώνεται από τον πληθωρισμό, εκτός αν είναι προσαρμοσμένες βάσει του πληθωρισμού να κρατήσουν τις πραγματικές αξίες τους σταθερές. Σε πολλές χώρες, οι συμβάσεις εργασίας, τα

συνταξιοδοτικά ωφελήματα, και τα κυβερνητικά δικαιώματα (όπως η κοινωνική ασφάλιση) είναι συνδεδεμένα με ένα κόστος ζωής όπως δείχνει ο δείκτης τιμών καταναλωτή. Ένα κόστος ζωής προσαρμόζει τους μισθούς με βάση τις αλλαγές στο κόστος ζωής του δείκτη. Δεν ελέγχει τον πληθωρισμό, αλλά μάλλον επιδιώκει να μετριάσει τις συνέπειες του πληθωρισμού για άτομα με σταθερά εισοδήματα. Οι μισθοί συνήθως αναπροσαρμόζονται ετησίως σε οικονομίες χαμηλού πληθωρισμού. Κατά τη διάρκεια του υπερπληθωρισμού προσαρμόζονται πιο συχνά. Μπορούν επίσης να συνδεθούν με ένα κόστος ζωής που ποικίλλει ανάλογα με τη γεωγραφική θέση και τις κινήσεις των εργαζομένων.

Ετήσιες ρήτρες αναπροσαρμογής στις συμβάσεις απασχόλησης μπορεί να καθορίσουν αναδρομικά ή μελλοντικά τις ποσοστιαίες αυξήσεις στις αμοιβές των εργαζομένων που δεν συνδέονται με οποιαδήποτε δείκτη. Αυτές οι μισθολογικές αυξήσεις αναφέρονται κοινώς ως κόστος ζωής ή το κόστος ζωής αυξάνεται λόγω της ομοιότητάς του με τις αυξήσεις που συνδέονται με εξωτερικά κριτήρια (Κιόχος & Παπανικολάου, 2008).

2.7 ΣΧΕΣΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΜΟΝΑΔΩΝ, ΤΙΜΩΝ ΚΑΙ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ

Σε τρεις ακρογωνιαίους λίθους στηρίζεται η θεωρία που εξηγεί τι καθορίζει το γενικό επίπεδο των τιμών της οικονομίας. Αυτοί είναι (Παλαιολόγος & Πολέμης, Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Α'), 2015):

- a) Οι συντελεστές της παραγωγής και η συνάρτηση παραγωγής οι οποίοι καθορίζουν το επίπεδο της παραγωγής Y .
- b) Η προσφορά χρήματος η οποία καθορίζει την ονομαστική αξία του προϊόντος PY .
- c) Το επίπεδο τιμών P είναι ο λόγος της ονομαστικής αξίας του προϊόντος PY προς το επίπεδο παραγωγής Y .

Το πραγματικό ΑΕΠ καθορίζει την παραγωγική ικανότητα της οικονομίας, το ονομαστικό ΑΕΠ καθορίζει την ποσότητα του χρήματος, και ο λόγος του ονομαστικού ΑΕΠ προς το πραγματικό ΑΕΠ είναι ο αποπληθωριστής ΑΕΠ.

Κάθε αλλαγή στην προσφορά χρήματος οδηγεί σε μια ανάλογη μεταβολή στο ονομαστικό ΑΕΠ διότι η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος είναι σταθερή. Η μεταβολή στο ονομαστικό ΑΕΠ πρέπει να αντιπροσωπεύει μια μεταβολή στο επίπεδο των τιμών, επειδή οι συντελεστές της παραγωγής και η συνάρτηση της παραγωγής έχουν ήδη καθορίσει

το πραγματικό ΑΕΠ. Έτσι, από την ποσοτική θεωρία του χρήματος υπονοείται ότι το επίπεδο των τιμών είναι ανάλογο με την προσφορά του χρήματος.

Αυτή η θεωρία καθορισμού του επιπέδου των τιμών είναι επίσης και η θεωρία του πληθωρισμού, επειδή ο ρυθμός του πληθωρισμού είναι η ποσοστιαία μεταβολή του επιπέδου των τιμών. Σε μορφή ποσοστιαίας μεταβολής η ποσοτική εξίσωση διατυπωμένη έχει ως εξής (Παλαιολόγος & Πολέμης, Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Β'), 2016):

$$\% \text{ Μεταβολή στο } M + \% \text{ Μεταβολή στο } V = \% \text{ Μεταβολή στο } P + \% \text{ Μεταβολή στο } Y$$

Υπό τον έλεγχο της Κεντρικής Τράπεζας βρίσκεται η ποσοστιαία μεταβολή στην ποσότητα του χρήματος. Τις μεταβολές στη ζήτηση χρήματος (υποθέτουμε ότι $V \rightarrow$ σταθερή και έτσι η % μεταβολή στο $V =$ μηδέν) αντανακλά η ποσοστιαία μεταβολή στην ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος. Ο πληθωρισμός είναι η ποσοστιαία μεταβολή στο επίπεδο των τιμών. Τέλος, από την αύξηση των συντελεστών της παραγωγής και από την τεχνολογική πρόοδο (η οποία θεωρείται δεδομένη) εξαρτάται η ποσοστιαία μεταβολή στο προϊόν Y . Έτσι, ο ρυθμός του πληθωρισμού καθορίζεται από την αύξηση της προσφοράς χρήματος. Ο ρυθμός του πληθωρισμού λοιπόν ελέγχεται από την Κεντρική Τράπεζα. Το επίπεδο των τιμών θα είναι σταθερό αν κρατά σταθερή την προσφορά χρήματος, ενώ το επίπεδο των τιμών θα αυξάνεται και αυτό με τη σειρά του γρήγορα αν αυξάνεται γρήγορα η προσφορά χρήματος.

2.8 ΕΝΝΟΙΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ, ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΙ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΑΚΡΙΒΕΙΑΣ

Η μείωση της αγοραστικής δύναμης που προκύπτει από την άνιση εξέλιξη στο γενικό επίπεδο των τιμών και στο διαθέσιμο εισόδημα ορίζει την ακρίβεια. Το ακριβές μέγεθος της ακρίβειας δεν προσδιορίζεται από έναν δείκτη που να είναι κοινά αποδεκτός, παρά τη γενική παραδοχή ύπαρξής της στην αγορά προϊόντων και υπηρεσιών (Ατζεμόγλου, Laibson, & List, 2015).

Παράλληλα δεν επηρεάζονται στον ίδιο βαθμό όλοι οι καταναλωτές από την ακρίβεια, καθώς το καταναλωτικό πρότυπο ποικίλλει μεταξύ των διαφόρων ομάδων πληθυσμού. Από τους βασικότερους παράγοντες που καθορίζουν το καταναλωτικό πρότυπο των νοικοκυριών είναι το διαθέσιμο εισόδημα. Συνεπώς τα νοικοκυριά με χαμηλό εισόδημα κυρίως καταναλώνουν προϊόντα και υπηρεσίες πρώτης ανάγκης των οποίων η ζήτηση είναι

ανελαστική και επομένως δεν μπορούν εύκολα να μεταβάλλουν το επίπεδο της κατανάλωσης τους σε περιπτώσεις αύξησης των τιμών.

Αντίθετα, οι αυξήσεις των τιμών επηρεάζουν σε μικρότερο βαθμό τα νοικοκυριά με υψηλό εισόδημα. Αρχικά, διότι ένα μεγάλο μέρος του εισοδήματός τους προορίζεται για προϊόντα και υπηρεσίες «πολυτελείας» και ειδικότερα για προϊόντα και υπηρεσίες με υψηλή ελαστικότητα ζήτησης των οποίων οι τιμές αυξάνουν με διαφορετικό ρυθμό (συνήθως χαμηλότερο). Έπειτα, διότι τα νοικοκυριά με υψηλό εισόδημα έχουν τη δυνατότητα αποταμίευσης μεγαλύτερου ποσοστού του εισοδήματός τους και κατά συνέπεια, σε μια αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών, μπορούν να διατηρήσουν το ίδιο «καλάθι» προϊόντων μειώνοντας την αποταμίευση τους κάτι που δε συμβαίνει στα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος.

Επομένως η ακρίβεια, έχει άμεσο και σε μεγαλύτερο βαθμό αντίκτυπο τα νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος και τα νοικοκυριά σταθερού εισοδήματος (μισθωτοί, συνταξιούχοι των οποίων το εισόδημα αναπροσαρμόζεται με αργότερους ρυθμούς), με αποτέλεσμα να οδηγεί σε αναδιανομή του εισοδήματος σε βάρος των συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων. Λόγω του γεγονότος αυτού καθίσταται η ακρίβεια ανασταλτικός παράγοντας όχι μόνο για την οικονομική ανάπτυξη της χώρας αλλά και για την κοινωνική συνοχή καθώς η αναδιανεμητική της επίδραση αυξάνει τους δείκτες οικονομικής ανισότητας και φτώχειας.

Η ακρίβεια ως έννοια ορίζεται ως η μεγαλύτερη αύξηση των τιμών σε σχέση με την αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος. Πρόκειται δηλαδή για μια κατάσταση που περιορίζει τις αγοραστικές δυνατότητες των καταναλωτών και οδηγεί σε αναγκαστική περικοπή των αγαθών και υπηρεσιών που τα νοικοκυριά καταναλώνουν, επιδεινώνοντας το βιοτικό τους επίπεδο. Παράγοντες που δημιουργούν τις συνθήκες ακρίβειας είναι (Παλαιολόγος & Πολέμης, Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Β'), 2016):

- a) η αύξηση του κόστους των προϊόντων,
- b) οι στρεβλώσεις στη λειτουργία των αγορών,
- c) η υπέρμετρη αύξηση της ζήτησης προϊόντων και υπηρεσιών,
- d) η περιορισμένη προσφορά λόγω άκτακτων συνθηκών καθώς και
- e) η αύξηση του κόστους χρήματος.

Την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας, την αγοραστική δύναμη των εισοδημάτων διαβρώνουν το υψηλό επίπεδο ακρίβειας στην αγορά και ο υψηλός και παρατεταμένος πληθωρισμός με αποτέλεσμα να οδηγούν σε διεύρυνση των οικονομικών ανισοτήτων.

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ»

3.1 ΓΕΝΙΚΑ

Το φαινόμενο της ανεργίας κάνει την εμφάνισή του όταν οι άνθρωποι δεν έχουν εργασία (είναι άνεργοι) και αναζητούν εργασία ενεργά. Το ποσοστό της ανεργίας λειτουργεί ως ένα μέτρο για την ποσοτικοποίηση της ανεργίας και υπολογίζεται ως ποσοστό διαιρώντας τον αριθμό των ανέργων με όλα τα άτομα που βρίσκονται στο εργατικό δυναμικό. Είναι προφανές ότι κατά τη διάρκεια περιόδων ύφεσης, η οικονομία βιώνει συνήθως ένα σχετικά υψηλό ποσοστό ανεργίας. Σύμφωνα με την έκθεση της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας (International Labour Organization-ILO)³⁵, περισσότερα από 200 εκατομμύρια άτομα παγκοσμίως ή 6% του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού ήταν χωρίς εργασία το 2013 (International Labour Organization, 2013).

Η θεωρητική συζήτηση σχετικά με τις αιτίες, τις συνέπειες και λύσεις της ανεργίας εξακολουθεί να είναι μεγάλη. Η Κλασική οικονομία, τα Νέα κλασσικά οικονομικά³⁶, και η Αυστριακή Σχολή Οικονομικών υποστηρίζουν ότι οι μηχανισμοί της αγοράς είναι ένα αξιόπιστο μέσο για την επίλυση της ανεργίας. Οι θεωρίες αυτές υποστηρίζουν ότι οι παρεμβάσεις που επιβάλλονται στην αγορά εργασίας από εξωτερικούς παράγοντες, όπως συνδικαλισμός, γραφειοκρατικοί κανόνες εργασίας, ελάχιστοι μισθοί, φόροι, και άλλοι κανονισμοί αποθαρρύνουν την πρόσληψη των εργαζομένων (Κιόχος & Παπανικολάου, 2008).

---

³⁵Η Διεθνής Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) είναι ένας οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών που ασχολείται με θέματα εργασίας, ιδιαίτερα με τα διεθνή πρότυπα εργασίας, την κοινωνική προστασία, και την εργασία για όλους. ^[1] Η ΔΟΕ έχει 186 κράτη-μέλη: 185 από τα 193 κράτη μέλη του ΟΗΕ καθώς και τις Νήσους Κουκ. Το 1969, η οργάνωση έλαβε το βραβείο Νόμπελ Ειρήνης για τη βελτίωση της ειρήνης μεταξύ των τάξεων, την επιδίωξη της αξιοπρεπούς εργασίας και της δικαιοσύνης για τους εργαζόμενους, και την παροχή τεχνικής βοήθειας σε άλλες αναπτυσσόμενες χώρες.

Η ΔΟΕ καταγράφει καταγγελίες κατά εταιρειών που παραβιάζουν τους διεθνείς κανόνες. Ωστόσο, αυτό δεν επιβάλλει κυρώσεις στις κυβερνήσεις.

³⁶Η Κλασική οικονομία, υποστηρίζει ότι οι αγορές λειτουργούν καλύτερα χωρίς κυβερνητική παρέμβαση. Αυτό αναπτύχθηκε στα τέλη του 18^{ου} και στις αρχές του 19^{ου} αιώνα από τον Adam Smith, Jean-Baptiste Say, Ντέιβιντ Ρικάρντο, Τόμας Μάλθους, και John Stuart Mill. Πολλοί συγγραφείς βρήκαν την ιδέα του Adam Smith για τις ελεύθερες αγορές περισσότερο πειστική από την ιδέα, που ήταν ευρέως αποδεκτή εκείνη την εποχή του προστατευτισμού.

Τα κενσυνανά οικονομικά³⁷ τονίζουν την κυκλική φύση της ανεργίας και συνιστούν τις κυβερνητικές παρεμβάσεις στην οικονομία, αφού ισχυρίζονται ότι θα μειώσουν την ανεργία κατά τη διάρκεια της ύφεσης. Αυτή η θεωρία εστιάζει σε επαναλαμβανόμενες κρίσεις που ξαφνικά μειώνουν τη συνολική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες και μειώνουν έτσι τη ζήτηση για τους εργαζόμενους. Τα Κεϋνσιανά μοντέλα προτείνουν κυβερνητικές παρεμβάσεις που αποσκοπούν στην αύξηση της ζήτησης εργαζομένων. Αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν οικονομικά ερεθίσματα, με δημόσια χρηματοδότηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας, και επεκτατικές νομισματικές πολιτικές (Ανδρουλάκης, 2015).

Ο οικονομολόγος John Maynard Keynes, πιστεύει ότι η βασική αιτία της ανεργίας είναι η επιθυμία των επενδυτών να λάβουν περισσότερα χρήματα αντί να παράγουν περισσότερα προϊόντα, το οποίο δεν είναι δυνατό χωρίς τους δημόσιους φορείς για την παραγωγή νέων χρημάτων.

Εκτός από αυτές τις θεωρίες της συνολικής ανεργίας, υπάρχουν μερικές κατηγοριοποιήσεις της ανεργίας, που χρησιμοποιούνται για να διαμορφώσουν με μεγαλύτερη ακρίβεια τις επιπτώσεις της ανεργίας εντός του οικονομικού συστήματος. Οι κύριοι τύποι της ανεργίας περιλαμβάνουν τη διαρθρωτική ανεργία, που επικεντρώνεται σε διαρθρωτικά προβλήματα της οικονομίας και της αναποτελεσματικότητας στις αγορές εργασίας, συμπεριλαμβανομένης μιας αναντιστοιχίας μεταξύ της προσφοράς και της ζήτησης των εργατών με τα απαραίτητα σύνολα ικανότητας.

Τα διαρθρωτικά επιχειρήματα υπογραμμίζουν τις αιτίες και τις λύσεις που σχετίζονται με τις επαναστατικές τεχνολογίες και την παγκοσμιοποίηση. Οι συζητήσεις της ανεργίας τριβής δίνουν έμφαση στην εθελοντική εργασία σε αποφάσεις με βάση τη αποτίμηση ατόμων για την ίδια τους την εργασία και πώς αυτό συγκρίνεται με τα τρέχοντα επιτόκια των μισθών, του χρόνου και την προσπάθεια που απαιτείται για να βρουν μια θέση εργασίας.

---

³⁷Ο Τζων Μέυναρντ Κέυνς, πρώτος βαρόνος Κέυνς του Τίλτον (John Maynard Keynes, 5 Ιουνίου 1883 – 21 Απριλίου 1946) ήταν Άγγλος οικονομολόγος, μαθηματικός, καθηγητής πανεπιστημίου, συγγραφέας και ανώτατος κρατικός υπάλληλος. Δημιούργησε, με τα έργα του και τους οπαδούς του, τη λεγόμενη κεϋνσιανή σχολή στην οικονομική επιστήμη. Ο Κέυνς και ο Μίλτον Φρίντμαν ήταν δύο από τους πιο σημαντικούς οικονομολόγους του 20^{ου} αιώνα.

Η συμπεριφοριστική οικονομία (Behavioral economics)³⁸ αναδεικνύει τις επιμέρους αποκλίσεις στη διαδικασία λήψης αποφάσεων, και πολύ συχνά, τα προβλήματα και τις λύσεις που αφορούν την «Ονομαστική ακαμψία»³⁹ και τα ημερομίσθια απόδοσης⁴⁰ (Λιανός & Μπένος, 2013).

3.2 ΟΡΙΣΜΟΙ, ΜΟΡΦΕΣ ΚΑΙ ΘΕΩΡΙΕΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

3.2.1 Γενικά

Οι οικονομολόγοι διακρίνουν μεταξύ των διαφόρων επικαλυπτόμενων τύπων και θεωριών ανεργίας, την κυκλική ή κεϋνσιανή ανεργία, την ανεργία τριβής, τη διαρθρωτική ανεργία και την κλασική ανεργία. Ορισμένα πρόσθετα είδη της ανεργίας που κατά καιρούς αναφέρονται είναι η εποχιακή ανεργία, η ανεργία hardcore, και η κρυφή ανεργία.

Αν και έχουν υπάρξει διάφοροι ορισμοί της «εθελοντικής» και «ακούσιας ανεργίας» στην οικονομική βιβλιογραφία, συχνά εφαρμόζεται μια απλή διάκριση. Η εθελοντική ανεργία οφείλεται σε αποφάσεις του ατόμου, ενώ υπάρχει η ακούσια ανεργία λόγω του κοινωνικο-οικονομικού περιβάλλοντος (συμπεριλαμβανομένης της δομής της αγοράς, της κυβερνητικής παρέμβασης, και του επιπέδου της συνολικής ζήτησης) στο οποίο λειτουργούν οι ιδιώτες. Σε αυτούς τους όρους, το περισσότερο ή το μεγαλύτερο μέρος της ανεργίας τριβής είναι εθελοντική, δεδομένου ότι αντανακλά την ατομική συμπεριφορά αναζήτησης. Η εθελοντική ανεργία περιλαμβάνει τους εργαζομένους που απορρίπτουν χαμηλόμισθες θέσεις εργασίας, ενώ η ακούσια ανεργία περιλαμβάνει εργαζομένους που απολύθηκαν λόγω οικονομικής κρίσης, βιομηχανικής παρακμής, πτώχευσης εταιρείας, ή οργανωτικής αναδιάρθρωσης.

---

³⁸Behavioral οικονομία και το σχετικό υπο-πεδίο, συμπεριφοριστική χρηματοδότηση, είναι η μελέτη των επιπτώσεων των ψυχολογικών, κοινωνικών, γνωστικών και συναισθηματικών παραγόντων σχετικά με τις οικονομικές αποφάσεις των ιδιωτών και των θεσμικών οργάνων και των συνεπειών για τις τιμές της αγοράς και την κατανομή των πόρων.

³⁹Ονομαστική ακαμψία, επίσης γνωστή ως τιμή κολλώδους ή μισθών κολλώδους, περιγράφει μια κατάσταση στην οποία η ονομαστική τιμή είναι ανθεκτική στην αλλαγή. Πλήρης ονομαστική ακαμψία συμβαίνει όταν η τιμή καθορίζεται σε ονομαστικούς όρους για μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο. Για παράδειγμα, η τιμή ενός συγκεκριμένου αγαθού μπορεί να καθοριστεί σε \$ 10 ανά μονάδα για ένα χρόνο. Μερική ονομαστική ακαμψία συμβαίνει όταν η τιμή μπορεί να ποικίλλει σε ονομαστικούς όρους, αλλά όχι τόσο όσο θα ήταν αν ήταν απόλυτα ευέλικτο. Για παράδειγμα, σε μια ρυθμιζόμενη αγορά μπορεί να υπάρχουν όρια στο πόσο, η τιμή όμως μπορεί να αλλάξει σε ένα δεδομένο έτος.

⁴⁰Ο όρος «αποτελεσματικότητα μισθών» (ή μάλλον «αποτελεσματικότητα κερδών») έχει εισαχθεί από τον Alfred Marshall για να υποδηλώσει το ημερομίσθιο ανά μονάδα απόδοσης της εργασίας.

Από την άλλη πλευρά, η κυκλική ανεργία, η διαρθρωτική ανεργία, και η κλασική ανεργία είναι σε μεγάλο βαθμό ακούσιες από τη φύση τους. Ωστόσο, η ύπαρξη διαρθρωτικής ανεργίας μπορεί να αντικατοπτρίζει τις επιλογές του ανέργου στο παρελθόν, ενώ η κλασική (φυσική) ανεργία μπορεί να προκύψει από τις νομοθετικές και οικονομικές επιλογές που γίνονται από εργατικά συνδικάτα ή πολιτικά κόμματα. Έτσι, στην πράξη, η διάκριση μεταξύ εκούσιας και ακούσιας ανεργίας είναι δύσκολο να εξαχθεί.

Οι σαφείς περιπτώσεις ακούσιας ανεργίας είναι εκείνες όπου υπάρχουν λιγότερες κενές θέσεις εργασίας από ανέργους, ακόμη και όταν οι μισθοί προσαρμοστούν, έτσι ώστε ακόμη και αν όλες οι κενές θέσεις επρόκειτο να πληρωθούν, ορισμένοι εργαζόμενοι θα εξακολουθήσουν να είναι άνεργοι. Αυτό συμβαίνει με την κυκλική ανεργία, όπως οι μακροοικονομικές δυνάμεις προκαλούν τη μικροοικονομική ανεργία, η οποία μπορεί να γυρίσει μπούμερανγκ και να οξύνει αυτές τις μακροοικονομικές δυνάμεις (Σιδηρόπουλος, 2014).

3.2.2 Κλασική ανεργία

Η κλασική ανεργία ή η ανεργία πραγματικού μισθού συμβαίνει όταν οι πραγματικοί μισθοί για μια δουλειά βρίσκονται πάνω από το επίπεδο αγοράς -εκκαθάρισης⁴¹, προκαλώντας τον αριθμό των ατόμων που αναζητούν εργασία να υπερβαίνει τον αριθμό των κενών θέσεων. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν οικονομολόγοι που υποστηρίζουν ότι όταν οι μισθοί πέφτουν κάτω από ένα βιώσιμο επίπεδο, πολλοί εργαζόμενοι επιλέγουν να αποχωρήσουν από την αγορά εργασίας και να αναζητήσουν άλλη απασχόληση. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα σε χώρες όπου οι οικογένειες χαμηλού εισοδήματος υποστηρίζονται μέσω των συστημάτων της ευημερίας των πολιτών. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι μισθοί θα πρέπει να είναι αρκετά υψηλοί ώστε να παρακινήσουν τους ανθρώπους να επιλέξουν την απασχόληση σε ό,τι λαμβάνουν μέσω της ευημερίας των πολιτών. Οι μισθοί όταν δεν είναι βιώσιμοι είναι πιθανό να οδηγήσουν σε μείωση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, πρέπει να σημειωθεί ότι η κατανάλωση των αγαθών και υπηρεσιών είναι η πρωταρχική κινητήριος δύναμη της αυξημένης ανάγκης για εργασία. Οι υψηλότεροι μισθοί οδηγούν σε εργαζόμενους που έχουν περισσότερο διαθέσιμο εισόδημα να καταναλώσουν σε αγαθά και

---

⁴¹Στην οικονομία, εκκαθάριση της αγοράς είναι η διαδικασία με την οποία, σε μια οικονομική αγορά, η προμήθεια του ό,τι είναι διαπραγματεύσιμο εξισώνεται με την ζήτηση, έτσι ώστε δεν υπάρχει περίσσειμα προσφοράς ή ζήτησης. Η νέα κλασική πολιτική οικονομία προϋποθέτει ότι, σε κάθε δεδομένη αγορά, οι τιμές είναι πάντα προσαρμόσιμες προς τα πάνω ή προς τα κάτω για να εξασφαλιστεί η εκκαθάριση της αγοράς.

υπηρεσίες. Ως εκ τούτου, οι υψηλότεροι μισθοί αυξάνουν τη γενική κατανάλωση και ως εκ τούτου χρειάζονται για την αύξηση της εργασίας και τη μείωση της ανεργίας στην οικονομία.

Πολλοί οικονομολόγοι έχουν υποστηρίξει ότι η ανεργία αυξάνεται λόγω αυξημένης κυβερνητικής ρύθμισης. Για παράδειγμα, ο νόμος για τον ελάχιστο μισθό⁴² αυξάνει το κόστος ορισμένων εργατών χαμηλής ειδίκευσης παραπάνω από την ισορροπία της αγοράς, με αποτέλεσμα την αύξηση της ανεργίας.

Ωστόσο, το επιχείρημα αυτό απλοποιεί υπερβολικά τη σχέση μεταξύ των ποσοστών των μισθών και της ανεργίας, αγνοώντας πολλούς παράγοντες, που συμβάλλουν στην ανεργία. Μερικοί οικονομολόγοι, όπως ο Murray Rothbard⁴³, δείχνουν ότι ακόμα και τα κοινωνικά ταμπού μπορούν να αποτρέψουν τους μισθούς από την πτώση στο επίπεδο της αγοράς-εκαθάρισης.

Οι οικονομολόγοι Richard Vedder⁴⁴ και Lowell Gallaway⁴⁵ υποστηρίζουν ότι η εμπειρική καταγραφή των ποσοστών των μισθών, η παραγωγικότητα και η ανεργία στην αμερικανική οικονομία επικυρώνει την κλασική θεωρία της ανεργίας. Τα στοιχεία τους δείχνουν μια ισχυρή συσχέτιση μεταξύ των πραγματικών μισθών και της ανεργίας στις Ηνωμένες Πολιτείες από το 1900 έως το 1990. Ωστόσο, υποστηρίζουν ότι τα δεδομένα τους δεν λαμβάνουν υπόψη εξωγενή γεγονότα (Σκαρτσώρας, 2013).

3.2.3 Κυκλική ανεργία

Η κυκλική, ανεπαρκή ζήτηση, ή κείνσιανή ανεργία, εμφανίζεται όταν δεν υπάρχει αρκετή συνολική ζήτηση στην οικονομία να παρέχει θέσεις εργασίας για τον καθένα που θέλει να εργαστεί. Η ζήτηση για τα περισσότερα αγαθά και υπηρεσίες μειώνεται, με αποτέλεσμα να είναι αναγκαία μικρότερη παραγωγή και, κατά συνέπεια, να χρειάζονται λιγότεροι εργαζόμενοι. Οι μισθοί είναι κολλώδεις και δεν είναι δυνατόν να πληρούν το επίπεδο ισορροπίας για τα αποτελέσματα μαζικής ανεργίας. Το όνομά του προέρχεται από

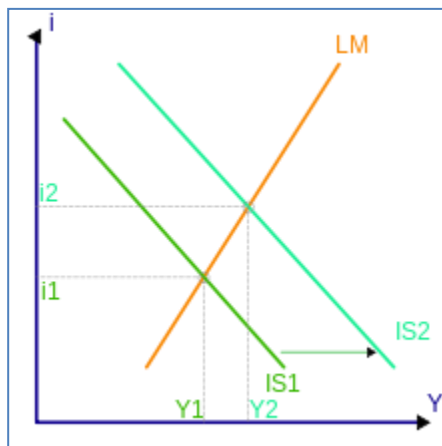
⁴²Ένας κατώτατος μισθός είναι η χαμηλότερη αμοιβή που καταβάλλουν οι εργοδότες νόμιμα στους εργαζόμενους. Ισοδύναμα, είναι η κατώτατη τιμή κάτω από την οποία οι εργαζόμενοι δεν μπορούν να πουλήσουν την εργασία τους.

⁴³Ο Μάρεϊ Ρόθμπαρντ (2 Μαρτίου 1926 - 7 Ιανουαρίου 1995) ήταν Αμερικανός συγγραφέας και οικονομολόγος της Αυστριακής Σχολής Οικονομικής Σκέψης που καθόρισε τον σύγχρονο φιλελευθερισμό και έκανε γνωστό τον όρο Αναρχοκαπιταλισμός, μία μορφή αναρχισμού της ελεύθερης αγοράς.

⁴⁴Αμερικανός οικονομολόγος, ιστορικός, συγγραφέας, αρθρογράφος, διακεκριμένος καθηγητής Οικονομικών επίτιμος στο Πανεπιστήμιο του Οχάιο και ανώτερος συνεργάτης στο Ανεξάρτητου Ινστιτούτου.

⁴⁵Ομότιμος Καθηγητής του Οικονομικού Τμήματος Αναπληρωτής στο Ινστιτούτο Σύγχρονης Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο του Οχάιο.

τις συχνές αλλαγές στον επιχειρηματικό κύκλο, αν και η ανεργία μπορεί επίσης να είναι ανθεκτική όπως συνέβη κατά τη διάρκεια της Μεγάλης Ύφεσης της δεκαετίας του 1930⁴⁶ (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

Σχήμα 3.1: Το μοντέλο IS-LM χρησιμοποιείται για να βοηθήσει και η διαδικασία να αναλύσει την επίδραση των διαταραχών της ζήτησης στην οικονομία.

Πηγή: (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

Με κυκλική ανεργία, ο αριθμός των ανέργων ξεπερνά τον αριθμό των κενών θέσεων εργασίας, έτσι ώστε ακόμη και όταν υπάρχει πλήρης απασχόληση και έχουν καλυφθεί όλα τα κενά, ορισμένοι εργαζόμενοι θα εξακολουθούν να παραμένουν άνεργοι. Η κυκλική ανεργία μοιάζει με την ανεργία τριβής, διότι οι παράγοντες που προκαλούν την τριβή προκαλείται εν μέρει από τις κυκλικές μεταβλητές. Για παράδειγμα, μια μείωση έκπληξη στην προσφορά χρήματος μπορεί να σοκάρει ορθολογικά οικονομικά κριτηρία και ξαφνικά αναστέλλεται η συνολική ζήτηση.

Οι Κεϋνσιανοί οικονομολόγοι από την άλλη πλευρά βλέπουν την έλλειψη ζήτησης για θέσεις εργασίας ως δυνητικό διαχωρισμό από την κυβερνητική παρέμβαση. Μια προτεινόμενη παρέμβαση περιλαμβάνει το έλλειμμα των δαπανών για την τόνωση της απασχόλησης και της ζήτησης. Μια άλλη παρέμβαση περιλαμβάνει μια επεκτατική νομισματική πολιτική που αυξάνει την προσφορά χρήματος γεγονός που θα πρέπει να

---

⁴⁶Επρόκειτο για τη μεγαλύτερη οικονομική ύφεση της σύγχρονης ιστορίας και χρησιμοποιείται στον 21^ο αιώνα ως παράδειγμα για το πόσο οδυνηρή μπορεί να είναι μια οικονομική καταστροφή. Η κρίση είχε καταστροφικές επιπτώσεις τόσο στον ανεπτυγμένο, όσο και στον αναπτυσσόμενο κόσμο. Επηρέαστηκε το διεθνές εμπόριο, καθώς επίσης και τα προσωπικά εισοδήματα, τα έσοδα από φόρους, οι τιμές και τα κέρδη. Η οικονομία πόλεων ανά τον κόσμο επλήγη, ιδίως εκείνων που εξαρτιόνταν άμεσα από τη βαριά βιομηχανία.

μειώσει τα επιτόκια και να οδηγήσει σε αύξηση των μη κυβερνητικών δαπανών (Σιδηρόπουλος, 2014).

3.2.4 Μαρξιστική θεωρία της ανεργίας

Οι Μαρξιστές μοιράζονται την κεϋνσιανή άποψη της σχέσης μεταξύ οικονομικής ζήτησης και απασχόλησης, αλλά με την προειδοποίηση ότι η τάση του συστήματος της αγοράς να μειώσει τους μισθούς και να μειώσει τη συμμετοχή στην εργασία σε επίπεδο επιχείρησης, προκαλεί την απαιτούμενη μείωση της συνολικής ζήτησης στην οικονομία στο σύνολό της, προκαλώντας κρίσεις ανεργίας και περιόδων χαμηλής οικονομικής δραστηριότητας πριν από την συσσώρευση κεφαλαίου⁴⁷ (επενδύσεις).

Σύμφωνα με τον Καρλ Μαρξ, η ανεργία είναι σύμφυτη με το ασταθές καπιταλιστικό σύστημα και θα πρέπει να αναμένονται οι περιοδικές κρίσεις της μαζικής ανεργίας. Η λειτουργία του προλεταριάτου εντός του καπιταλιστικού συστήματος είναι να παρέχει έναν «εφεδρικό στρατό εργασίας»⁴⁸ που δημιουργεί καθοδική πίεση στους μισθούς. Αυτό επιτυγχάνεται με τη διαίρεση του προλεταριάτου σε υπερεργασία (εργαζόμενοι) και υπό-απασχόληση (άνεργοι). Αυτός ο εφεδρικός στρατός εργασίας διεξάγει πόλεμο μεταξύ τους, για τις λιγότερες θέσεις εργασίας σε όλο και πιο χαμηλά ημερομίσθια.

Με την πρώτη ματιά, η ανεργία φαίνεται αναποτελεσματική, αφού οι άνεργοι δεν αυξάνουν τα κέρδη. Ωστόσο, η ανεργία είναι κερδοφόρα μέσα στο παγκόσμιο καπιταλιστικό σύστημα, διότι μειώνει τους μισθούς που είναι το κόστος από τη σκοπιά των ιδιοκτητών. Από αυτή την άποψη οι χαμηλοί μισθοί είναι προς όφελος του συστήματος με τη μείωση των οικονομικών προσόδων. Ωστόσο, αυτό δεν ωφελεί τους εργαζόμενους. Τα καπιταλιστικά συστήματα χειραγωγούν άδικα την αγορά εργασίας, διαιώνίζοντας την ανεργία η οποία μειώνει τις απαιτήσεις εργάτες για τις δίκαιες αμοιβές. Οι εργαζόμενοι δουλεύουν ο ένας εναντίον του άλλου στην υπηρεσία της αύξησης των κερδών για τους ιδιοκτήτες.

Σύμφωνα με τον Μαρξ, ο μόνος τρόπος για να εξαλειφθεί οριστικά η ανεργία είναι η κατάργηση του καπιταλισμού και του συστήματος του καταναγκαστικού ανταγωνισμού για τους μισθούς και στη συνέχεια η στροφή σε ένα σοσιαλιστικό ή

---

⁴⁷Η συσσώρευση του κεφαλαίου είναι μια δυναμική που κινητοποιεί την επιδίωξη του κέρδους, που αφορούν την επένδυση των χρημάτων ή ένα χρηματοοικονομικό περιουσιακό στοιχείο για τους σκοπούς της λήψης περισσότερων χρημάτων (ένα οικονομικό αντάλλαγμα είτε με τη μορφή του κέρδους, ενοικίαση, τόκοι, δικαιώματα ή υπεραξία).

⁴⁸Εφεδρικός στρατός εργασίας είναι μια έννοια του Καρλ Μαρξ για την κριτική της πολιτικής οικονομίας. Αναφέρεται στους ανέργους και τους υποαπασχολούμενους στην καπιταλιστική κοινωνία.

κομμουνιστικό οικονομικό σύστημα. Για τους σύγχρονους Μαρξιστές, η ύπαρξη της επίμονης ανεργίας είναι η απόδειξη της αδυναμίας του καπιταλισμού να εξασφαλίσει την πλήρη απασχόληση (Mankiw N. , 2002).

3.2.5 Πλήρης απασχόληση

Στη θεωρία που βασίζεται στη ζήτηση, είναι δυνατόν να καταργηθεί η κυκλική ανεργία με την αύξηση της συνολικής ζήτησης για τα προϊόντα και τους εργαζόμενους. Ωστόσο, τελικά η οικονομία χτυπά έναν «πληθωρισμό φράγμα» που επιβάλλεται από τα τέσσερα άλλα είδη της ανεργίας στο βαθμό που υπάρχουν. Η ιστορική εμπειρία δείχνει ότι η χαμηλή ανεργία πλήττει τον πληθωρισμό βραχυπρόθεσμα, και όχι μακροπρόθεσμα. Σε μακροπρόθεσμη βάση, η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος⁴⁹ έχει μέτρα προσφοράς, όπως η MZM (που αντιπροσωπεύει μετρητά και ισοδύναμα καταθέσεων όψεως) που είναι πολύ πιο έξυπνη από τον πληθωρισμό λόγω χαμηλού ποσοστού ανεργίας⁵⁰.

Ορισμένοι οικονομολόγοι που υποστηρίζουν τη θεωρία της ζήτησης βλέπουν το φράγμα του πληθωρισμού καθώς αντιστοιχεί στο φυσικό ποσοστό ανεργίας⁵¹. Το «φυσικό» ποσοστό ανεργίας ορίζεται ως το ποσοστό της ανεργίας που υπάρχει όταν η αγορά εργασίας είναι σε ισορροπία και δεν υπάρχει πίεση για την αύξηση των ποσοστών ούτε πληθωρισμός ούτε αποκλιμάκωση του πληθωρισμού. Ένας εναλλακτικός τεχνικός όρος για αυτό το ποσοστό είναι το NAIRU⁵² ή η μη επιτάχυνση του πληθωρισμού ποσοστού ανεργίας. Δεν έχει σημασία ποιο είναι το όνομά της, καθώς η θεωρία υποστηρίζει ότι ζήτηση σημαίνει ότι εάν το ποσοστό ανεργίας είναι «πολύ χαμηλό», ο πληθωρισμός θα επιταχυνθεί με την απουσία των μισθών και των τιμών των ελέγχων (εισοδηματική πολιτική).

---

⁴⁹Η ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος αναφέρεται στο πόσο γρήγορα τα χρήματα περνούν από τον έναν κάτοχο στον επόμενο. Αυτό μπορεί να αναφέρεται στην εισοδηματική ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος, η οποία είναι η συχνότητα με την οποία ο μέσος όρος της νομισματικής μονάδας που χρησιμοποιείται για να αγοράσουν πρόσφατα εγχώρια παραγόμενα αγαθά και υπηρεσίες σε μια δεδομένη χρονική περίοδο.

⁵⁰Οι καταθέσεις όψεως, τα χρήματα τράπεζας ή λογιστικό χρήμα είναι κεφάλαια που πραγματοποιήθηκαν στους λογαριασμούς καταθέσεων ζήτησης σε εμπορικές τράπεζες. Αυτά τα υπόλοιπα των λογαριασμών συνήθως αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος του με τη στενή έννοια της προσφοράς χρήματος μιας χώρας.

⁵¹Το φυσικό ποσοστό ανεργίας είναι μια έννοια της οικονομικής δραστηριότητας που αναπτύχθηκε κυρίως από τον Milton Friedman και ο Edmund Phelps στη δεκαετία του 1960, τόσο για τους αποδέκτες του βραβείου Νόμπελ στα οικονομικά. Και στις δύο περιπτώσεις, η ανάπτυξη της έννοιας αναφέρεται ως κύριο κίνητρο πίσω από το βραβείο.

⁵²NAIRU (non-accelerating inflation rate of unemployment) είναι ένα αρκτικόλεξο για τη μη επιτάχυνση του πληθωρισμού ποσοστού της ανεργίας, και αναφέρεται σε ένα επίπεδο της ανεργίας κάτω από το οποίο αυξάνεται ο πληθωρισμός.

Ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα με την NAIRU θεωρία είναι ότι κανείς δεν γνωρίζει ακριβώς ποια είναι η NAIRU (ενώ αλλάζει σαφώς με την πάροδο του χρόνου). Το περιθώριο σφάλματος μπορεί να είναι αρκετά υψηλό σε σχέση με το πραγματικό ποσοστό ανεργίας, γεγονός που καθιστά δύσκολο να χρησιμοποιηθεί η NAIRU στη χάραξη πολιτικής.

Ένας άλλος ορισμός της πλήρους απασχόλησης θα μπορούσε να είναι το ιδανικό ποσοστό ανεργίας. Σε αυτό αποκλείονται όλα τα είδη της ανεργίας, που αντιπροσωπεύουν μορφές της αναποτελεσματικότητας. Αυτό το είδος της ανεργίας «πλήρους απασχόλησης» αντιστοιχούν μόνο η ανεργία τριβής (με εξαίρεση το μέρος ενθάρρυνση της McJobs στρατηγική διαχείρισης) και ως εκ τούτου είναι πολύ χαμηλή. Ωστόσο, θα ήταν αδύνατο να επιτευχθεί αυτός ο στόχος πλήρους απασχόλησης χρησιμοποιώντας μόνο την πλευρά της ζήτησης χωρίς να πάρει από το NAIRU και προκαλεί την επιτάχυνση του πληθωρισμού (απουσιάζει εισοδηματικής πολιτικής). Τα προγράμματα κατάρτισης με στόχο την καταπολέμηση της διαρθρωτικής ανεργίας θα βοηθήσει εδώ.

Στο βαθμό που υπάρχει κρυφή ανεργία, αυτό σημαίνει ότι οι επίσημες στατιστικές για την ανεργία παρέχουν έναν κακό οδηγό για το τι ποσοστό ανεργίας συμπίπτει με την «πλήρη απασχόληση» (Σκαρτσώρας, 2013).

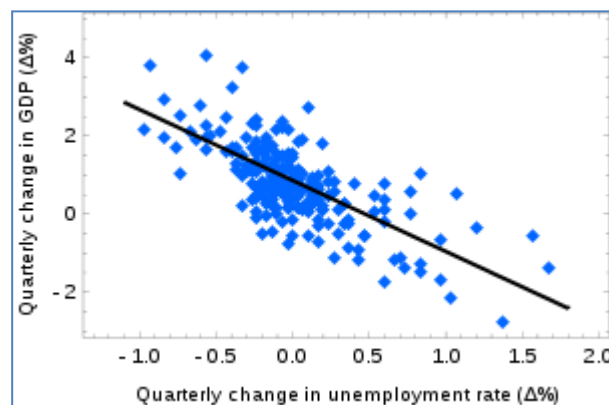
3.2.6 Η διαρθρωτική ανεργία

Η διαρθρωτική ανεργία συμβαίνει όταν μια αγορά εργασίας είναι σε θέση να παράσχει θέσεις εργασίας για τον καθένα που θέλει, διότι υπάρχει μια αναντιστοιχία μεταξύ των δεξιοτήτων των ανέργων εργατών και των δεξιοτήτων που απαιτούνται για τις διαθέσιμες θέσεις εργασίας. Η διαρθρωτική ανεργία είναι δύσκολο να διαχωριστεί εμπειρικά από την ανεργία τριβής, παρά μόνο για το ότι διαρκεί περισσότερο. Όπως και με την ανεργία τριβής, οι απλές πλευρές της ζήτησης δεν θα λειτουργήσουν εύκολα να καταργήσουν αυτό το είδος της ανεργίας.

Η διαρθρωτική ανεργία μπορεί επίσης να ενθαρρυνθεί και να ανέλθει από την επίμονη κυκλική ανεργία: αν μια οικονομία πάσχει μακροχρόνια από χαμηλή συνολική ζήτηση, αυτό σημαίνει ότι πολλοί από τους ανέργους έρχονται σε δεινή θέση, ενώ οι δεξιότητες τους (συμπεριλαμβανομένης της αναζήτησης απασχόλησης δεξιοτήτων) γίνονται «σκουριασμένες» και απαρχαιωμένες. Τα προβλήματα με το χρέος μπορεί να οδηγήσουν σε προβλήματα με αστέγους και σε πτώση στο φαύλο κύκλο της φτώχειας.

Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί να χωρέσει τις κενές θέσεις εργασίας που δημιουργούνται όταν η οικονομία ανακάμψει. Το συμπέρασμα είναι ότι η παρατεταμένη υψηλή ζήτηση μπορεί να μειώσει τη διαρθρωτική ανεργία. Αυτή η θεωρία της εμμονής της διαρθρωτικής ανεργίας έχει αναφερθεί ως παράδειγμα της εξάρτησης διαδρομής ή «υστέρησης».

Ως διαρθρωτική ανεργία θα μπορούσε να θεωρηθεί μεγάλο μέρος της τεχνολογικής ανεργίας, λόγω της αντικατάστασης των εργατών από μηχανές. Εναλλακτικά, η τεχνολογική ανεργία μπορεί να αναφέρονται στον τρόπο με τον οποίο η σταθερή αύξηση της παραγωγικότητας της εργασίας σημαίνει ότι λιγότεροι εργαζόμενοι χρειάζονται για να παραχθεί το ίδιο επίπεδο παραγωγής κάθε χρόνο. Το γεγονός ότι η συνολική ζήτηση μπορεί να αυξηθεί για να αντιμετωπίσει το πρόβλημα αυτό υποδηλώνει ότι το πρόβλημα αυτό είναι ένα από αυτά της κυκλικής ανεργίας. Όπως υποδεικνύεται από νόμο του Okun, η πλευρά της ζήτησης πρέπει να αναπτυχθεί αρκετά γρήγορα για να απορροφήσει όχι μόνο το αυξανόμενο εργατικό δυναμικό, αλλά και τους εργαζομένους που απολύονται λόγω της αύξησης της παραγωγικότητας της εργασίας (Σκαρτσώρας, 2013).

Σχήμα 3.2: Νόμος του Okun ερμηνεύει ανεργίας ως συνάρτηση του ρυθμού αύξησης του ΑΕΠ.

Πηγή: (Σκαρτσώρας, 2013).

Η εποχιακή ανεργία, επίσης, μπορεί να θεωρηθεί ως ένα είδος της διαρθρωτικής ανεργίας, δεδομένου ότι είναι ένας τύπος της ανεργίας που συνδέεται με ορισμένα είδη θέσεων εργασίας (κατασκευαστικές εργασίες, μεταναστευτικές γεωργικές εργασίες). Στις περισσότερες επίσημες αναφορές διαγράφεται αυτό το είδος της ανεργίας από τα στατιστικά στοιχεία, χρησιμοποιώντας τον όρο «εποχική προσαρμογή». Αυτό έχει ως σημαντικό αποτέλεσμα τη μόνιμη διαρθρωτική ανεργία.

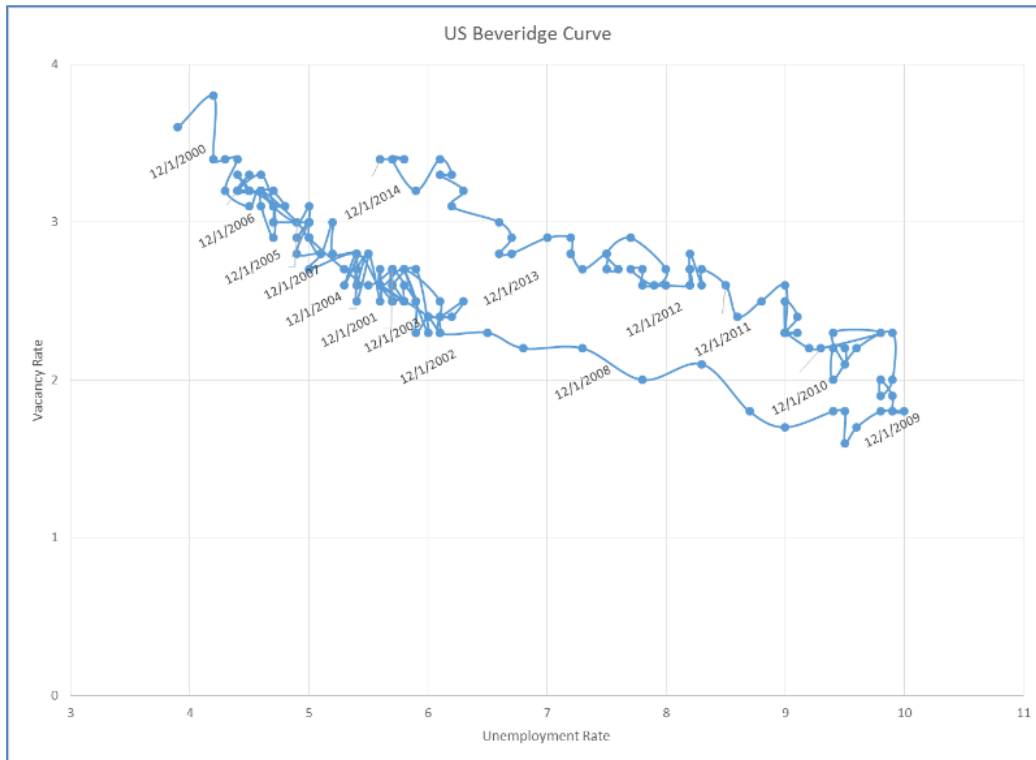
3.2.7 Ανεργία τριβής

Ανεργία τριβής είναι το χρονικό διάστημα μεταξύ των θέσεων εργασίας, δηλαδή όταν ο εργαζόμενος ψάχνουν μια θέση εργασίας, ή η μετάβαση από μια θέση εργασίας σε άλλη. Μερικές φορές ονομάζεται και ανεργία αναζήτησης και μπορεί να είναι σε εθελοντική βάση σχετικά με τις συνθήκες των ανέργων ατόμων. Η ανεργία τριβής είναι πάντα παρούσα σε μια οικονομία, στο επίπεδο της ακούσιας ανεργίας που είναι το ποσοστό ανεργίας μείον το ποσοστό της ανεργίας τριβής, πράγμα που σημαίνει ότι οι αυξήσεις ή μειώσεις της ανεργίας υποεκπροσωπούνται στις απλές στατιστικές.

Υπάρχει ανεργία τριβής, επειδή και οι δύο θέσεις εργασίας και οι εργαζόμενοι είναι ετερογενείς, και μια αναντιστοιχία μπορεί να οδηγήσει μεταξύ των χαρακτηριστικών της προσφοράς και της ζήτησης. Μια τέτοια αναντιστοιχία μπορεί να σχετίζεται με τις δεξιότητες, την πληρωμή, το χρόνο της εργασίας, τον τόπο, τις εποχιακές βιομηχανίες, τη στάση, τη γεύση, και ένα πλήθος άλλων παραγόντων. Οι νεοεισερχόμενοι (όπως τελειόφοιτοι) και οι επανερχόμενοι (όπως πρώην νοικοκυρές) μπορεί επίσης να υποφέρουν από μια περίοδο ανεργίας τριβής.

Οι εργαζόμενοι όσο και οι εργοδότες οφείλουν να αποδεχθούν ένα ορισμένο επίπεδο ατέλειας, κινδύνου ή συμβιβασμού. Επίσης, πρέπει να επενδύσουν κάποιο χρόνο και προσπάθεια για να βρουν μια καλύτερη αντιστοιχία. Αυτό είναι στην πραγματικότητα επωφελές για την οικονομία, δεδομένου ότι οδηγεί σε μια καλύτερη κατανομή των πόρων. Ωστόσο, αν η αναζήτηση διαρκεί πάρα πολύ και οι αναντιστοιχίες είναι πάρα πολύ συχνές, η οικονομία υποφέρει, επειδή κάποιες εργασίες δεν θα γίνουν. Ως εκ τούτου, οι κυβερνήσεις θα αναζητήσουν τρόπους για τη μείωση της περιττής ανεργίας τριβής μέσω πολλαπλών μέσων, συμπεριλαμβανομένης της παροχής εκπαίδευσης, παροχής συμβουλών, κατάρτισης και βοήθειας όπως τα κέντρα ημερήσιας φροντίδας (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

Σχήμα 3.3: Η καμπύλη Beveridge⁵³ του ποσοστού κενών θέσεων και το ποσοστό ανεργίας των δεδομένων από τις Ηνωμένες Πολιτείες Γραφείο Στατιστικών Εργασίας.

Πηγή: (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

Οι τριβές στην αγορά εργασίας μερικές φορές απεικονίζονται γραφικά με την καμπύλη Beveridge, μια αρνητική κλίση, κυρτή καμπύλη που δείχνει μια συσχέτιση μεταξύ του ποσοστού ανεργίας και το ποσοστό κενών θέσεων από την άλλη. Οι αλλαγές στην προσφορά ή τη ζήτηση για εργατικά κινήματα είναι αιτία κατά μήκος αυτής της καμπύλης. Μία αύξηση (μείωση) στις τριβές στην αγορά εργασίας θα μετατοπίσει την καμπύλη προς τα έξω (προς τα μέσα).

3.2.8 Κρυφή ανεργία

Κρυφή ή καλυμμένη, είναι η ανεργία των δυνητικών εργαζομένων που δεν αντικατοπτρίζεται στις επίσημες στατιστικές για την ανεργία, λόγω του τρόπου που τα στατιστικά στοιχεία συλλέγονται. Σε πολλές χώρες, μόνο όσοι δεν έχουν εργασία, αλλά ψάχνουν ενεργά για δουλειά (ή / και δικαιούνται παροχές κοινωνικής ασφάλισης)

⁵³Μια καμπύλη Beveridge, ή UV-καμπύλη, είναι μια γραφική αναπαράσταση της σχέσης μεταξύ ανεργίας και κενών θέσεων εργασίας συντελεστή (ο αριθμός των κενών θέσεων εργασίας που εκφράζεται ως ποσοστό του εργατικού δυναμικού). Είναι τυπικό να υπάρχουν οι κενές θέσεις στον κατακόρυφο άξονα και η ανεργία στον οριζόντιο.

υπολογίζονται ως άνεργοι. Εκείνοι που έχουν εγκαταλείψει την αναζήτηση εργασίας (και μερικές φορές εκείνοι που παίρνουν μέρος στα προγράμματα «επανεκπαίδευσης» της κυβέρνησης) δεν υπολογίζονται επίσημα μεταξύ των ανέργων, ακόμη και αν δεν χρησιμοποιούνται.

Η στατιστική επίσης δεν υπολογίζει τους «υποαπασχολούμενους»⁵⁴ - άτομα που εργάζονται λιγότερες ώρες από ό, τι θα προτιμούσαν ή σε μια δουλειά που δεν κάνουν καλή χρήση των δυνατοτήτων τους. Επιπλέον, εκείνοι που είναι σε ηλικία εργασίας, αλλά βρίσκονται σήμερα σε εκπαίδευση πλήρους απασχόλησης συνήθως δεν θεωρούνται άνεργοι στα στατιστικά στοιχεία. Παραδοσιακά άνεργοι υπήρχαν στις γηγενείς κοινωνίες που επιβίωναν από τη συλλογή, το κυνήγι, τη βοσκή, και τη γεωργία σε περιοχές άγριας φύσης, μπορεί ή δεν μπορεί να μετρηθούν στις στατιστικές της ανεργίας. Οι επίσημες στατιστικές υποτιμούν συχνά τα ποσοστά ανεργίας, λόγω της κρυφής ανεργίας (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

3.2.9 Η μακροχρόνια ανεργία

Η μακροχρόνια ανεργία ορίζεται από την Ευρωπαϊκή Ένωση στατιστικών ως η ανεργία που διαρκεί για περισσότερο από ένα έτος. Το Γραφείο Στατιστικών Εργασίας (BLS) των Ηνωμένων Πολιτειών, αναφέρει το σημερινό ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας στο 1,9%, και τη διάρκειά της στις 27 εβδομάδες ή περισσότερο. Η μακροχρόνια ανεργία είναι ένα συστατικό της διαρθρωτικής ανεργίας, η οποία οδηγεί σε μακροχρόνια ανεργία και υπάρχει σε κάθε κοινωνική ομάδα, σε όλες τις βιομηχανίες, σε όλα τα επαγγέλματα, και σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης. Η τρέχουσα μακροχρόνια ανεργία στην Ευρώπη είναι αποτέλεσμα της δετούς περιόδου οικονομικής ύφεσης, η οποία είναι η αιτία για τη συνολική πτώση της ζήτησης. Ένας άλλος παράγοντας της τρέχουσας μακροχρόνιας ανεργίας είναι το στίγμα που συνδέεται με αυτό και το καθιστά πιο δύσκολο για τους ανθρώπους που αναζητούν εργασία (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

3.3 ΜΕΤΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Υπάρχουν διάφοροι τρόποι στις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες για τη μέτρηση της ανεργίας. Οι διαφορές μπορούν να περιορίσουν την ισχύ των διεθνών συγκρίσεων

---

⁵⁴ Υποαπασχόληση αναφέρεται σε μια απασχόληση που είναι ανεπαρκής σε κάποιο σημαντικό τρόπο για τον εργαζόμενο, σε σχέση με ένα πρότυπο.

στοιχείων για την ανεργία. Σε κάποιο βαθμό αυτές οι διαφορές παραμένουν παρά τις εθνικές στατιστικές υπηρεσίες και υιοθετούν όλο και περισσότερο τον ορισμό της ανεργίας από τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας. Για τη διευκόλυνση των διεθνών συγκρίσεων, ορισμένοι οργανισμοί, όπως ο ΟΟΣΑ, η Eurostat και το διεθνές εργατικό Πρόγραμμα Σύγκρισης, προσαρμόζουν τα στοιχεία για την ανεργία για σύγκριση μεταξύ των χωρών.

Αν και πολλοί άνθρωποι νοιάζονται για τον αριθμό των ανέργων, οι οικονομολόγοι συνήθως επικεντρώνονται στο ποσοστό ανεργίας. Αυτό διορθώνει την κανονική αύξηση του αριθμού των ατόμων που απασχολούνται λόγω της αύξησης του πληθυσμού και της αύξησης του εργατικού δυναμικού σε σχέση με τον πληθυσμό. Το ποσοστό ανεργίας εκφράζεται ως ποσοστό, και υπολογίζεται ως εξής (Μαστρογιάννη, 2005):

Εξίσωση 3.1: Ποσοστό ανεργίας.

$$\text{Ποσοστό ανεργίας} = \frac{\text{Αριθμός των ανέργων}}{\text{Σύνολο του εργατικού δυναμικού}} * 100\%$$

Όπως ορίζεται από την Διεθνή Οργάνωση Εργασίας, «οι άνεργοι» είναι εκείνοι που σήμερα δεν εργάζονται, αλλά είναι πρόθυμοι και ικανοί να εργαστούν με αμοιβή, που διατίθενται σήμερα στην εργασία, και έχουν ψάξει ενεργά για εργασία. Τα άτομα που αναζητούν ενεργά εργασία πρέπει να καταβάλουν προσπάθεια για να είναι σε επαφή με έναν εργοδότη, να έχουν συνεντεύξεις εργασίας, να πηγαίνουν στα γραφεία ευρέσεως εργασίας, να στέλνουν βιογραφικά, να υποβάλουν αιτήσεις, να ανταποκρίνονται στις διαφημίσεις, ή σε κάποιο άλλο μέσο ενεργούς αναζήτησης εργασίας. Δεδομένου ότι δε χαρακτηρίζονται όλα σαν ανεργία και δεν υπολογίζονται από τους κυβερνητικούς οργανισμούς, οι επίσημες στατιστικές για την ανεργία ενδέχεται να μην είναι ακριβείς. Στις Ηνωμένες Πολιτείες, για παράδειγμα, το ποσοστό ανεργίας δεν λαμβάνει υπόψη εκείνα τα άτομα που δεν ψάχνουν ενεργά για την απασχόληση, όπως και αυτές που εξακολουθούν να φοιτούν σε κολέγιο.

Η ΔΟΕ περιγράφει 4 διαφορετικές μεθόδους για τον υπολογισμό του ποσοστού ανεργίας (Σκαρτσώρας, 2013):

1. Έρευνες Δείγματος Εργατικού Δυναμικού, είναι η πλέον προτιμώμενη μέθοδος υπολογισμού ποσοστού ανεργίας, δεδομένου ότι δίνουν τα πιο ολοκληρωμένα αποτελέσματα και επιτρέπει τον υπολογισμό της ανεργίας μέσω διαφορετικών κατηγοριών όπως η φυλή και το φύλο.

2. Επίσημες εκτιμήσεις που καθορίζονται από ένα συνδυασμό πληροφοριών από μία ή περισσότερες από τις άλλες τρεις μεθόδους. Η χρήση αυτής της μεθόδου έχει περιοριστεί προς όφελος των Ερευνών Εργασίας.
3. Στατιστικές Κοινωνικών Ασφαλίσεων, όπως τα επιδόματα ανεργίας, που υπολογίζονται με βάση τον αριθμό των ασφαλισμένων που εκπροσωπεί το σύνολο του εργατικού δυναμικού και του αριθμού των προσώπων που είναι ασφαλισμένα που συλλέγει τα οφέλη. Η μέθοδος αυτή έχει επικριθεί έντονα λόγω της λήξης των παροχών πριν το άτομο βρει δουλειά.
4. Στατιστική Υπηρεσία Απασχόλησης, είναι η λιγότερο αποτελεσματική αφού περιλαμβάνει μόνο μια μηνιαία καταμέτρηση των ανέργων που εισέρχονται στα γραφεία ευρέσεως εργασίας. Αυτή η μέθοδος περιλαμβάνει επίσης ανέργους που δεν είναι άνεργοι κατά τον ορισμό ΔΟΕ.

Ο κύριος δείκτης μέτρησης της ανεργίας, επιτρέπει συγκρίσεις μεταξύ των χωρών. Η ανεργία διαφέρει από χώρα σε χώρα και σε διαφορετικές χρονικές περιόδους. Για παράδειγμα, κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1990 και του 2000, οι Ηνωμένες Πολιτείες είχαν χαμηλότερα επίπεδα ανεργίας από ό, τι σε πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία είχε σημαντική εσωτερική διαφοροποίηση, με χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Δανία ξεπερνώντας την Ιταλία και τη Γαλλία. Ωστόσο, τα μεγάλα οικονομικά γεγονότα, όπως η Μεγάλη Ύφεση μπορεί να οδηγήσει σε παρόμοια ποσοστά ανεργίας σε όλη την υδρόγειο.

3.4 ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ

Η υψηλή και επίμονη ανεργία, κατά την οποία αυξάνεται η οικονομική ανισότητα, έχει αρνητική επίδραση στη μετέπειτα μακροχρόνια οικονομική ανάπτυξη. Η ανεργία μπορεί να βλάψει την ανάπτυξη, όχι μόνο γιατί είναι μια σπατάλη των πόρων, αλλά και επειδή δημιουργεί πιέσεις και συνακόλουθες στρεβλώσεις, οδηγεί τους ανθρώπους στη φτώχεια, περιορίζει τη ρευστότητα η οποία περιορίζει την κινητικότητα των εργαζομένων, και διαβρώνει την αυτοεκτίμηση λόγω της προώθησης της κοινωνικής αποδιάρθρωσης, των ταραχών και των συγκρούσεων (Σκαρτσώρας, 2013).

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «Η ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ»

4.1 ΓΕΝΙΚΑ

Στα οικονομικά, η καμπύλη Phillips είναι μια ιστορική αντίστροφη σχέση μεταξύ των ποσοστών ανεργίας και των αντίστοιχων ποσοστών του πληθωρισμού που οδηγούν σε μια οικονομία. Με απλά λόγια, η μείωση της ανεργίας, (δηλαδή, η αύξηση της απασχόλησης) σε μια οικονομία συσχετίζεται με υψηλότερα ποσοστά πληθωρισμού.

Ενώ υπάρχει μια βραχυχρόνια αντίστροφη σχέση μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού, δεν έχει παρατηρηθεί σε μακροπρόθεσμη βάση. Το 1968, ο Μίλτον Φρίντμαν ισχυρίστηκε ότι η καμπύλη Phillips είχε εφαρμογή μόνο βραχυπρόθεσμα και ότι μακροπρόθεσμα, οι πληθωριστικές πολιτικές δεν θα μειώσουν την ανεργία. Ο Friedman τότε είχε προβλέψει σωστά ότι, στα επόμενα χρόνια μετά το 1968, τόσο ο πληθωρισμός όσο και η ανεργία θα αυξηθούν. Η μακροχρόνια καμπύλη Phillips θεωρείται πλέον ως μια κάθετη γραμμή στο φυσικό ποσοστό ανεργίας, όπου το ποσοστό του πληθωρισμού δεν έχει καμία επίπτωση στην ανεργία. Ως εκ τούτου, η καμπύλη Phillips θεωρείται πλέον ως υπερβολικά απλοϊκή, με το ποσοστό ανεργίας να έχει αντικατασταθεί από πιο ακριβείς προάγγελους του πληθωρισμού με βάση την ταχύτητα κυκλοφορίας του χρήματος, όπως η MZM ταχύτητα (μεσομακροπρόθεσμων δανείων μέσω αναδιαρθρώσεων), η οποία επηρεάζεται από την ανεργία βραχυπρόθεσμα αλλά όχι μακροπρόθεσμα (Μαστρογιάννη, 2005).

4.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

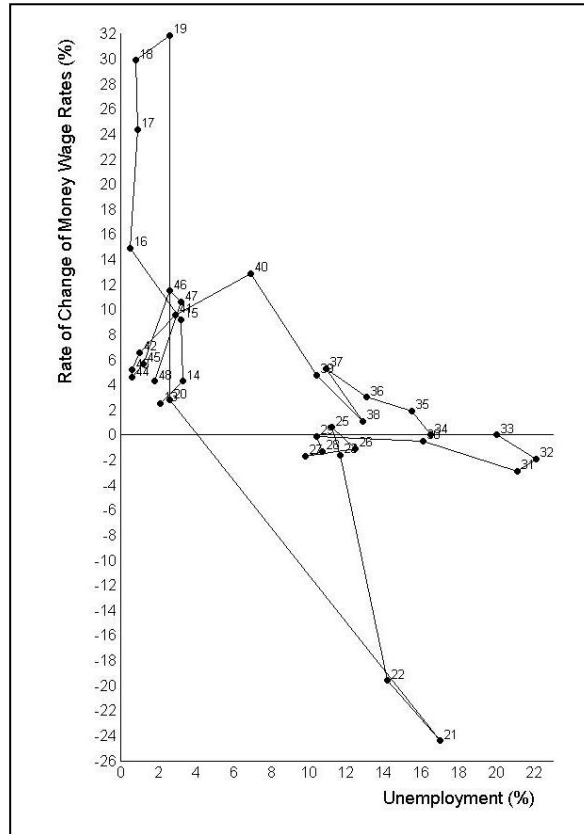
Ο οικονομολόγος William Phillips, γεννήθηκε στη Νέα Ζηλανδία και έγραψε το 1958 ένα βιβλίο με τίτλο «Η σχέση μεταξύ ανεργίας και του ρυθμού μεταβολής των τιμών των μισθών στο Ηνωμένο Βασίλειο, 1861-1957», το οποίο δημοσιεύθηκε στο τριμηνιαίο περιοδικό *Economica*. Ο Phillips περιγράφει πώς ο ίδιος παρατήρησε μια αντίστροφη σχέση μεταξύ των μεταβολών των μισθών χρήματος και της ανεργίας στην βρετανική οικονομία κατά την εξεταζόμενη περίοδο. Παρόμοια μοντέλα βρέθηκαν σε άλλες χώρες και το 1960 με τον Paul Samuelson και τον Robert Solow, που μαζί με τον Phillips έκαναν σαφή τη σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας: όταν ο πληθωρισμός είναι υψηλός, η ανεργία είναι χαμηλή, και το αντίστροφο.

Στη δεκαετία του 1920 ο Αμερικανός οικονομολόγος Irving Fisher σημειώνει αυτό το είδος της σχέσης καμπύλης Phillips. Ωστόσο, η αρχική καμπύλη Phillips χαρακτήρισε τη συμπεριφορά των μισθών.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, πολλοί οικονομολόγοι στις προηγμένες βιομηχανικές χώρες πιστεύουν ότι τα αποτελέσματα έδειξαν ότι υπήρχε μια μόνιμη σταθερή σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας. Μια συνέπεια αυτού του γεγονότος για την κυβερνητική πολιτική ήταν ότι οι κυβερνήσεις θα μπορούσαν να ελέγξουν την ανεργία και τον πληθωρισμό με μια κεϋνσιανή πολιτική. Θα μπορούσαν να ανεχθούν ένα αρκετά υψηλό ποσοστό πληθωρισμού, καθώς αυτό θα οδηγήσει σε μείωση της ανεργίας, με αποτέλεσμα να υπάρξει μια εξισορρόπηση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας.

Για παράδειγμα, η νομισματική πολιτική ή η δημοσιονομική πολιτική (δηλαδή, οι δαπάνες του ελλείμματος) θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την τόνωση της οικονομίας, την αύξηση του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος και τη μείωση του ποσοστού ανεργίας.

Προχωρώντας κατά μήκος της καμπύλης Phillips, αυτό οδηγεί σε υψηλότερο πληθωρισμό, με το κόστος στα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας. Ο οικονομολόγος James Forder υποστηρίζει ότι η άποψη αυτή είναι ιστορικά λανθασμένη και ότι ούτε οι οικονομολόγοι, ούτε οι κυβερνήσεις πήραν υπόψη τους την άποψη αυτή και ότι «η καμπύλη Phillips» ήταν μια εφεύρεση της δεκαετίας του 1970 (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

Σχήμα 4.1: Ποσοστό Μεταβολής μισθοί κατά της ανεργίας, Ηνωμένο Βασίλειο 1913-1948 από Phillips (1958).

Πηγή: (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

Από το 1974 επτά βραβεία Νόμπελ έχουν δοθεί για το έργο ζωτικής σημασίας της καμπύλης Phillips. Μέρος αυτής της κριτικής βασίζεται στην εμπειρία των Ηνωμένων Πολιτειών κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970, η οποία είχε περιόδους υψηλής ανεργίας και υψηλό πληθωρισμό ταυτόχρονα. Οι συγγραφείς που παρέλαβαν τα εν λόγω βραβεία είναι οι Thomas Sargent, Christopher Sims, Edmund Phelps, Edward Prescott, Robert Mundell A, Robert E. Lucas, Milton Friedman, και FA Hayek.

4.2.1 Ο Στασιμοπληθωρισμός

Στη δεκαετία του 1970, πολλές χώρες εμφάνισαν υψηλά επίπεδα τόσο στον πληθωρισμό όσο και η ανεργία, που είναι γνωστό ως στασιμοπληθωρισμός. Θεωρίες που βασίζονται στην καμπύλη Phillips δείχνουν ότι αυτό δεν θα μπορούσε να συμβεί, και η καμπύλη ήρθε κάτω από μια συντονισμένη επίθεση από μια ομάδα οικονομολόγων με επικεφαλής τον Milton Friedman που ισχυρίστηκε ότι η σχέση καμπύλη Phillips ήταν μόνο μια μικρή επιχείρηση φαινόμενο. Σε αυτό συνηγόρησαν οκτώ χρόνια μετά οι Samuelson και Solow, λέγοντας ότι όλη η συζήτηση διατυπώνεται με βραχυχρόνιους όρους, που

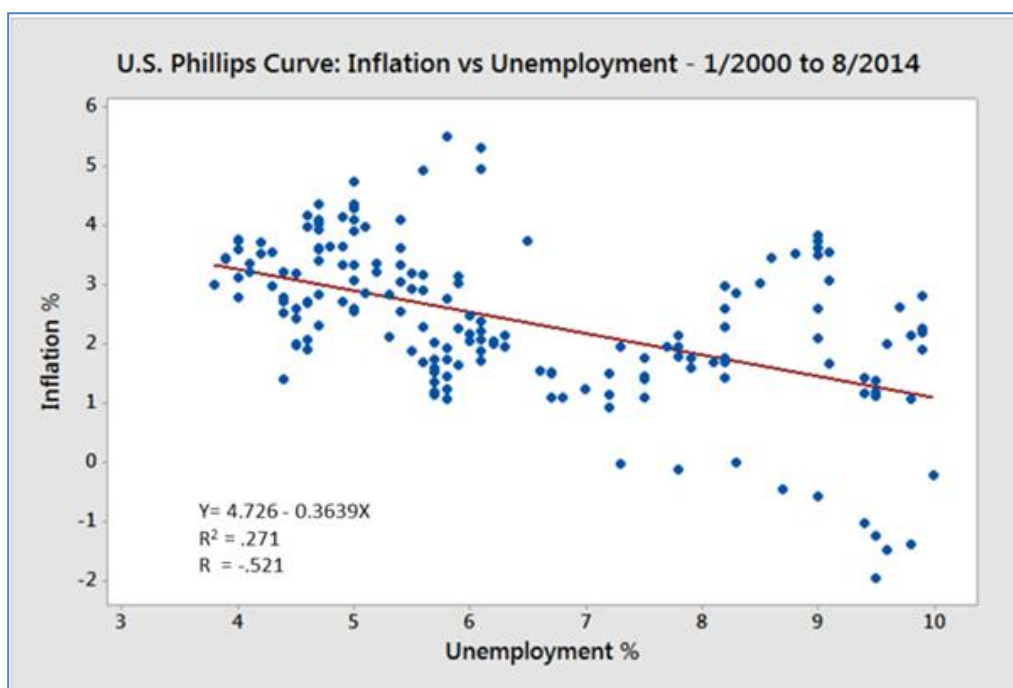
ασχολούνται με το τι μπορεί να συμβεί μέσα στα επόμενα λίγα χρόνια. Θα ήταν λάθος, όμως, να σχετίζεται με τιμολογιακή συμπεριφορά η ανεργία και να διατηρήσει ίδιο το σχήμα σε πιο μακροπρόθεσμο ορίζοντα. Μακροπρόθεσμα, οι εργαζόμενοι και οι εργοδότες θα λαμβάνουν υπόψη τον πληθωρισμό, οδηγώντας σε συμβάσεις εργασίας που έχουν αυξήσει τις αποδοχές σε τιμές κοντά στον αναμενόμενο πληθωρισμό. Αυτό το αποτέλεσμα σημαίνει ότι πάνω από τα πλέον μακροπρόθεσμα αποτελέσματα δεν υπάρχει συμβιβασμός μεταξύ του πληθωρισμού και της ανεργίας. Αυτή η επίπτωση είναι σημαντική για πρακτικούς λόγους, επειδή υπονοεί ότι οι κεντρικές τράπεζες δεν θα πρέπει να θέσουν στόχους για την απασχόληση πάνω από το φυσικό ρυθμό.

Πιο πρόσφατες έρευνες έχουν δείξει ότι υπάρχει μια μέτρια trade-off μεταξύ των χαμηλών επιπέδων του πληθωρισμού και της ανεργίας. Η εργασία από τους George Akerlof, William Dickens, και George Perry, σημαίνει ότι, εάν ο πληθωρισμός μειώθηκε από δύο έως μηδέν τοις εκατό, η ανεργία θα αυξηθεί μόνιμα κατά 1,5%. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι εργαζόμενοι έχουν γενικά ένα υψηλότερο όριο ανοχής για τις περικοπές των πραγματικών μισθών από ό, τι ονομαστικές. Για παράδειγμα, ένας εργαζόμενος θα δεχτεί πιο πιθανόν μια αύξηση των μισθών των δύο τοις εκατό, όταν ο πληθωρισμός είναι τρία τοις εκατό, από μια μείωση των μισθών τους ένα τοις εκατό, όταν ο πληθωρισμός είναι μηδέν (Mankiw & Taylor, 2011).

4.2.2 Η καμπύλη Phillips σήμερα

Οι περισσότεροι οικονομολόγοι χρησιμοποιούν πλέον την καμπύλη Phillips στην αρχική της μορφή, διότι έχει αποδειχθεί ότι είναι πολύ απλοϊκή. Μπορεί να δείξει μια απλή ανάλυση του αμερικανικού πληθωρισμού και της ανεργίας των δεδομένων 1953-92. Δεν υπάρχει ενιαία καμπύλη που να ταιριάζουν τα δεδομένα, αλλά υπάρχουν τρεις συσσωματώσεις-1955 με 1971, 1974-84, 1985-92 και, καθεμία από τις οποίες παρουσιάζουν μια γενική, προς τα κάτω κλίση, αλλά σε τρία πολύ διαφορετικά επίπεδα με τις μετατοπίσεις να συμβαίνουν απότομα. Τα στοιχεία για το 1953-54 και 1972 έως 1973 δεν έχουν εύκολη ομάδα, καθώς και μια πιο τυπική ανάλυση προϋποθέτει έως πέντε ομάδες / καμπύλες κατά τη διάρκεια της περιόδου (Ανδρουλάκης, 2015).

Σχήμα 4.2: Ο πληθωρισμός στις ΗΠΑ και η ανεργία από 1/2000 έως 4/2013.

Πηγή: (Ανδρουλάκης, 2015).

Αλλά ακόμη και σήμερα, οι τροποποιημένες μορφές της καμπύλης Phillips που λαμβάνουν οι πληθωριστικές προσδοκίες παραμένουν σε επιρροή. Η θεωρία πηγαίνει κάτω από διάφορα ονόματα, με κάποια παραλλαγή στις λεπτομέρειές της, αλλά όλες οι σύγχρονες εκδόσεις κάνουν διάκριση μεταξύ των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων επιπτώσεων στην ανεργία. Η «μικρή καμπύλη Phillips» που καλείται επίσης «προσδοκίες επαυξημένης καμπύλης Phillips», μεταθέτει όταν οι πληθωριστικές προσδοκίες αυξάνονται. Σε μακροπρόθεσμη βάση, αυτό σημαίνει ότι η νομισματική πολιτική δεν μπορεί να επηρεάσει την ανεργία, η οποία προσαρμόζεται πίσω στο «φυσικό ρυθμό/ ποσοστό ανεργίας», που ονομάζεται επίσης «NAIRU» ή «μακρά καμπύλη Phillips». Ωστόσο, αυτό μακροπρόθεσμα που καλείται «ουδετερότητα»⁵⁵ της νομισματικής πολιτικής δεν επιτρέπει σύντομες διακυμάνσεις στην κίνηση και την ικανότητα της νομισματικής αρχής, ώστε να μειώσει προσωρινά την ανεργία με την αύξηση του πληθωρισμού, και το αντίστροφο.

Μια εξίσωση όπως η εμπιστοσύνη, επαυξημένης καμπύλη Phillips εμφανίζεται επίσης σε πολλά πρόσφατα νεοκείνσιανά μοντέλα με δυναμικό γενικής ισορροπίας. Σε αυτά

⁵⁵Ουδετερότητα του χρήματος είναι η ιδέα ότι μια μεταβολή στο απόθεμα των χρημάτων επηρεάζει μόνο ονομαστικές μεταβλητές της οικονομίας, όπως οι τιμές, οι μισθοί και οι συναλλαγματικές ισοτιμίες, με καμία επίδραση στην πραγματική μεταβλητές, όπως η απασχόληση, το πραγματικό ΑΕΠ και την πραγματική κατανάλωση.

τα μακροοικονομικά μοντέλα με τις άκαμπτες τιμές, υπάρχει μια θετική σχέση μεταξύ του ποσοστού του πληθωρισμού και του επιπέδου της ζήτησης και, επομένως, μια αρνητική σχέση μεταξύ του ρυθμού του πληθωρισμού και του ποσοστού ανεργίας. Αυτή η σχέση συχνά αποκαλείται η «νέα κεϋνσιανή καμπύλη Phillips». Όπως και οι προσδοκίες της επαυξημένης καμπύλης Phillips, σημαίνει ότι όταν αυξάνεται ο πληθωρισμός μπορεί να μειωθεί η ανεργία προσωρινά, αλλά όχι μόνιμα (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

4.3 Η ΑΝΕΡΓΙΑ ΚΑΙ Ο ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Η ανεργία και ο πληθωρισμός στην Ελλάδα από το 2000 έως και σήμερα φαίνεται στον παρακάτω πίνακα 4.1 και στα αντίστοιχα διαγράμματα 4.1 και 4.2 (Η Ελληνική Οικονομία, 2013), (bankofgreece, 2016).

Πίνακας 4.1: Η ανεργία και ο πληθωρισμός στην Ελλάδα από το 2000 έως και σήμερα.

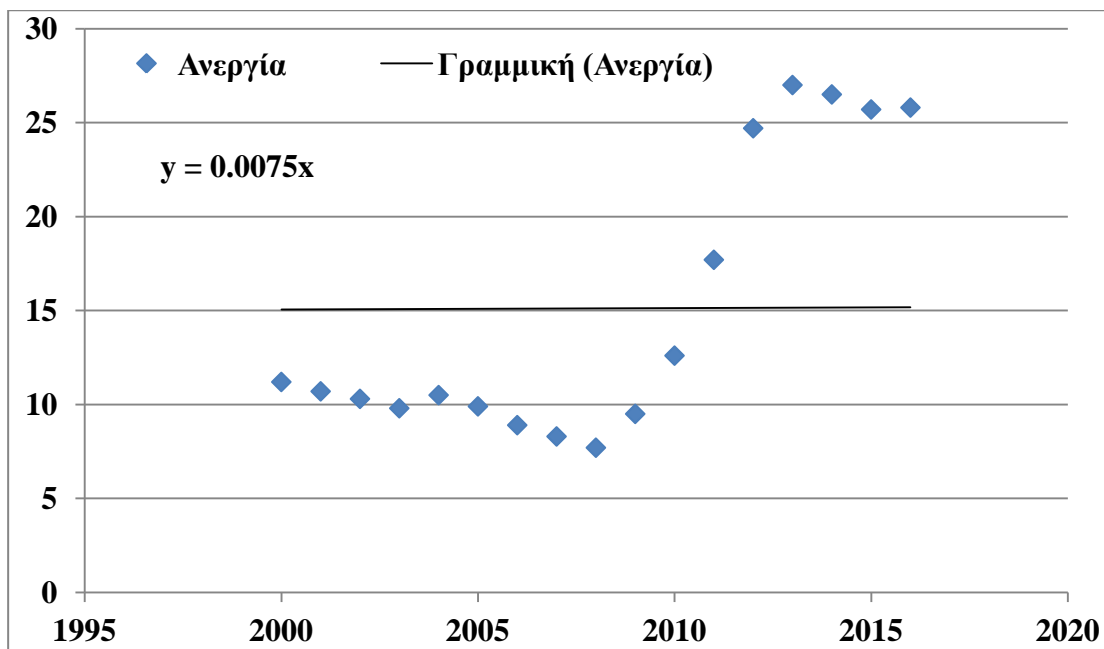
Έτος	Ανεργία	Πληθωρισμός
2000	11,2	3,1
2001	10,7	3,4
2002	10,3	3,6
2003	9,8	3,5
2004	10,5	2,9
2005	9,9	3,5
2006	8,9	3,2
2007	8,3	2,9
2008	7,7	4,2
2009	9,5	1,2
2010	12,6	4,7
2011	17,7	3,3
2012	24,7	1,5
2013	27	-0,9
2014	26,5	-1,3
2015	25,7	-1,7
2016	25,8	-1,0 ⁵⁶

Πηγή: (Η Ελληνική Οικονομία, 2013), (bankofgreece, 2016).

Η κλίση της διασποράς δείχνει μια ευθεία γραμμή, ένδειξη ότι υπάρχει περισσότερο γραμμική (linear) παρά καμπυλόγραμμη⁵⁷ (Curvilinear) συσχέτιση. Και οι δύο γραμμικές ευθείες (Ανεργίας και Πληθωρισμού) πηγαίνουν προς τα επάνω, που σημαίνει ότι υπάρχει Θετική Συσχέτιση.

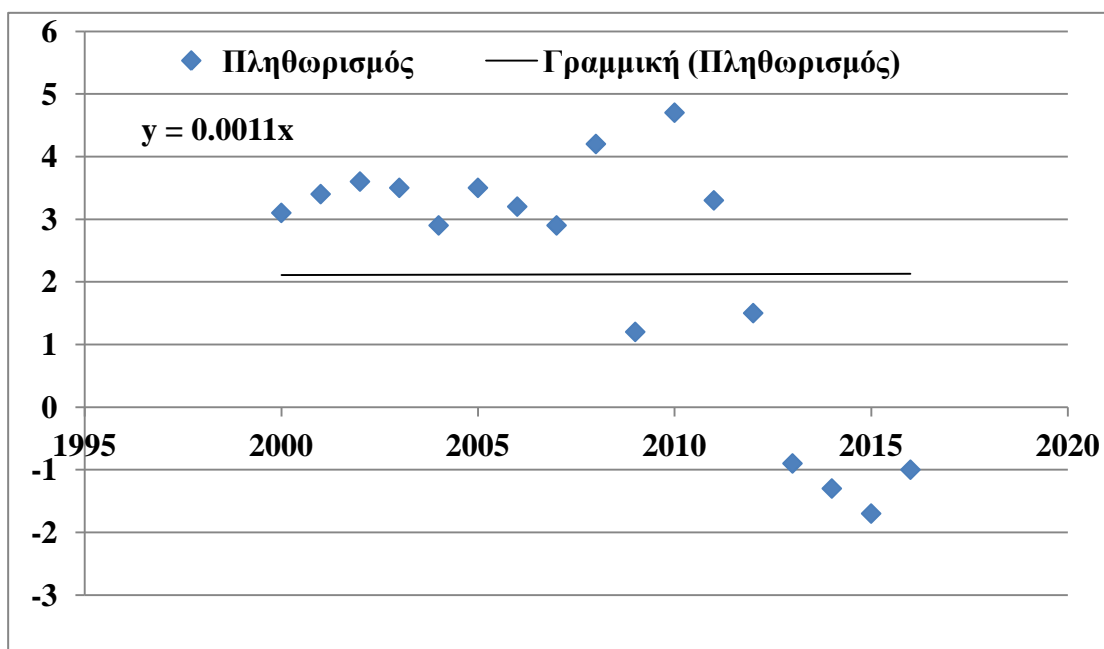
⁵⁶ Για τους μήνες Ιανουάριο, Φεβρουάριο, Μάρτιο και Απρίλιο του τρέχοντος έτους.

⁵⁷ Όπου τα αποτελέσματα μπορεί να είναι παραπλανητικά.

Διάγραμμα 4.1: Η ανεργία στην Ελλάδα από το 2000 έως και σήμερα.

Πηγή: (Η Ελληνική Οικονομία, 2013), (bankofgreece, 2016).

Διάγραμμα 4.2: Ο πληθωρισμός στην Ελλάδα από το 2000 έως και σήμερα.

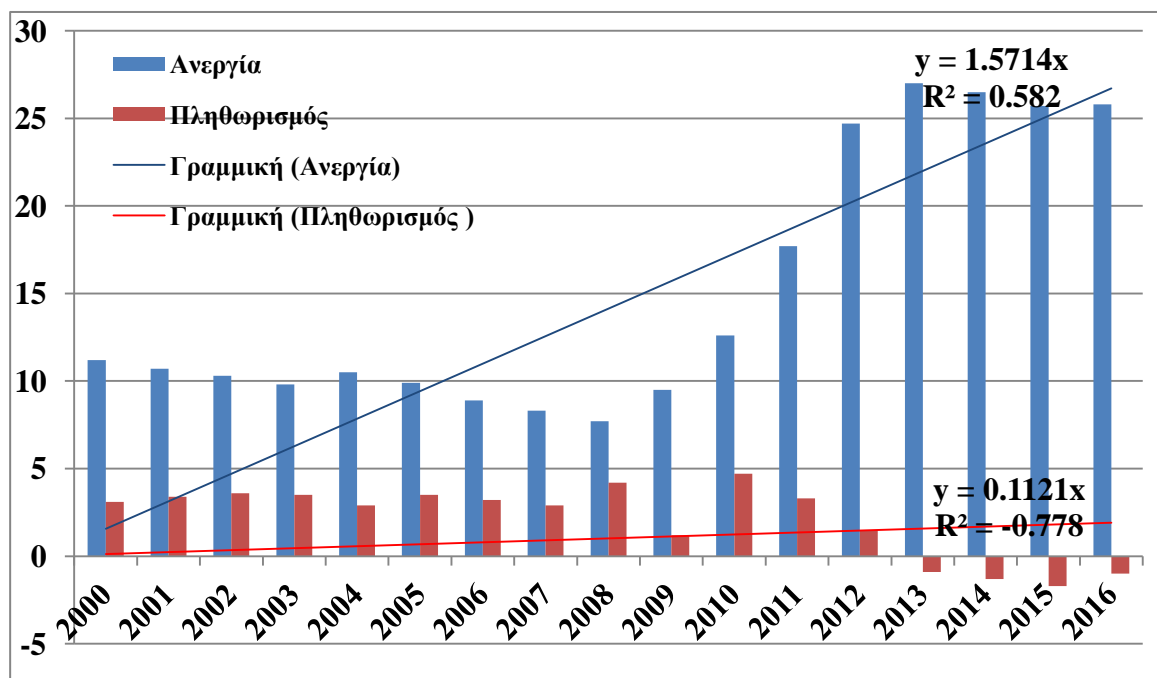
Πηγή: (Η Ελληνική Οικονομία, 2013), (bankofgreece, 2016).

Από το παρακάτω διάγραμμα 4.3 παρατηρείται η ραγδαία αύξηση της ανεργίας τα τελευταία 15 χρόνια. Η εξίσωση που εκφράζει την Γραμμική γραμμή τάσης της ανεργίας

είναι η εξής: $y = 1,5714x$. Έχει θετική κλίση: 1,5714. Άρα η γραμμή τάσης δείχνει μεγάλη αύξηση της ανεργίας. Η τιμή R-τετράγωνο είναι 0,582, πράγμα που σημαίνει σχεδόν μέτρια προσαρμογή της γραμμής τάσης στα δεδομένα.

Ακόμη από το διάγραμμα 4.3 φαίνονται και οι τιμές του πληθωρισμού τα τελευταία 15 χρόνια. Η εξίσωση που εκφράζει την Γραμμική γραμμή τάσης της ανεργίας είναι η εξής: $y = 0,1121x$. Έχει ανεπαίσθητα θετική κλίση: 0,1121. Άρα η γραμμή τάσης δείχνει ελάχιστη αύξηση του πληθωρισμού αλλά με αποπληθωριστικές τάσεις⁵⁸ από το 2013 και ως σήμερα. Η τιμή R-τετράγωνο είναι -0,778, πράγμα που σημαίνει σχεδόν μέτρια προσαρμογή της γραμμής τάσης στα δεδομένα.

Εν συνεχεία παρατηρείται ότι από το 2000 έως το 2009 τα μεγέθη της ανεργίας και του πληθωρισμού είναι σχεδόν ανάλογα με μικρές διακυμάνσεις, ενώ από το 2009 και έπειτα τα δύο αυτά οικονομικά μεγέθη ακολουθούν την καμπύλη Phillips, δηλαδή είναι αντιστρόφως ανάλογα.

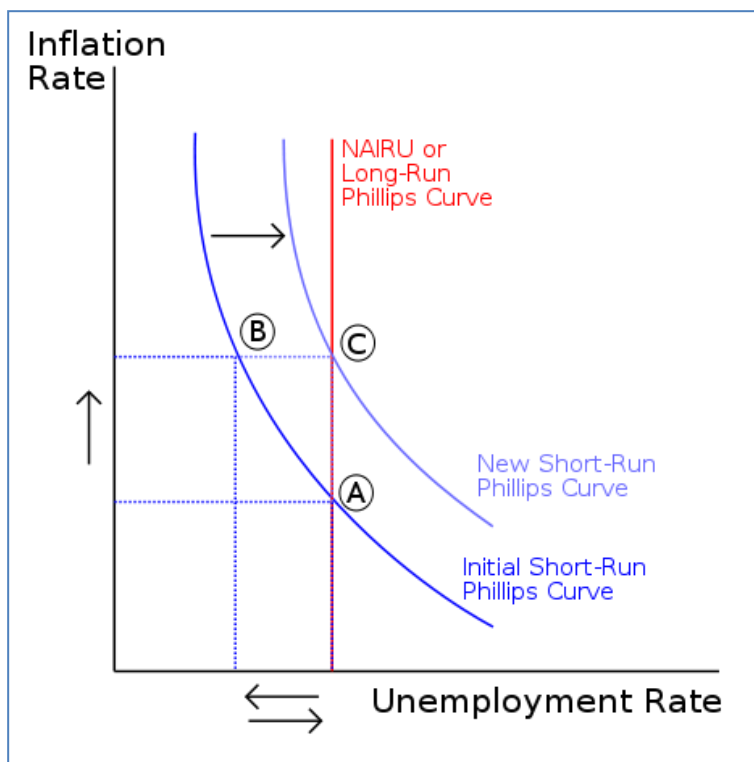

Διάγραμμα 4.3: Συσχέτιση της ανεργίας και του πληθωρισμού στην Ελλάδα από το 2000 έως και σήμερα.

⁵⁸ Κυρίως λόγω της υποχώρησης του κόστους των καυσίμων στις μεταφορές και την θέρμανση, αλλά και λόγω της μείωσης στα ενοίκια. Σημαντική υποχώρηση παρουσίασε και το κόστος της ασφάλισης οχημάτων.

4.4 NAIURU ΚΑΙ ΟΡΘΟΛΟΓΙΚΕΣ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

Στη δεκαετία του 1970, νέες θεωρίες, όπως των ορθολογικών προσδοκιών και της NAIURU (μη επιταχυνόμενο ποσοστό πληθωρισμού της ανεργίας) προέκυψαν για να εξηγήσουν πώς θα μπορούσε να συμβεί ο στασιμοπληθωρισμός. Η τελευταία θεωρία, γνωστή και ως «φυσικό ποσοστό ανεργίας», διακρίνεται μεταξύ της «βραχυπρόθεσμης» καμπύλης Phillips και της «μακροπρόθεσμης». Η βραχυπρόθεσμη καμπύλη Phillips μοιάζει με μια κανονική καμπύλη Phillips, αλλά μετακινείται στο μακροπρόθεσμο ορίζοντα καθώς οι προσδοκίες αλλάζουν. Μακροπρόθεσμα, μόνο ένα ποσοστό της ανεργίας (NAIRU ή «φυσικό» ποσοστό) ήταν σύμφωνο με το σταθερό ρυθμό πληθωρισμού. Η μακροχρόνια καμπύλη Phillips όταν είναι κάθετη, δεν υπάρχει trade-off μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας. Ο Edmund Phelps κέρδισε το βραβείο Νόμπελ στα Οικονομικά το 2006, εν μέρει γι' αυτό. Ωστόσο, το επιχείρημα των προσδοκιών ήταν στην πραγματικότητα πολύ ευρέως κατανοητό πριν από την εργασία του πάνω σε αυτό (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

Σχήμα 4.3: Βραχυχρόνια καμπύλη Phillips πριν και μετά την επεκτατική πολιτική, με Μακροχρόνια καμπύλη Phillips (NAIRU). Να σημειωθεί, ωστόσο, ότι το ποσοστό ανεργίας είναι ένας ανακριβής προγνωστικός δείκτης του πληθωρισμού μακροπρόθεσμα.

Πηγή: (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010)

Στο διάγραμμα, η μακροχρόνια καμπύλη Phillips είναι η κάθετη κόκκινη γραμμή. Η θεωρία λέει ότι κατά τη NAIRU όταν η ανεργία συμπίπτει με το επιτόκιο που ορίζεται από αυτή τη γραμμή, ο πληθωρισμός θα είναι σταθερός. Ωστόσο, σε βραχυχρόνια χάραξη πολιτικής θα αντιμετωπίσει μια αντίστροφη σχέση στο ποσοστό πληθωρισμού-ανεργίας, που χαρακτηρίζεται από την «Πρώτη Βραχυχρόνια καμπύλη Phillips» στο γράφημα. Οι πολιτικοί μπορεί συνεπώς να μειώσουν το ποσοστό ανεργίας προσωρινά, τη μετάβαση από το σημείο Α στο σημείο Β μέσω της επεκτατικής πολιτικής. Ωστόσο, σύμφωνα με τη NAIRU, η αξιοποίηση αυτής της βραχυχρόνιας αντίστροφης σχέσης θα αυξήσει τις πληθωριστικές προσδοκίες, μετατοπίζοντας την βραχυχρόνια καμπύλη προς τα δεξιά για την «νέα βραχυχρόνια καμπύλη Phillips» και τη μετακίνηση του σημείου ισορροπίας από Β σε Γ. Έτσι, η μείωση της ανεργίας κάτω από το «φυσικό ποσοστό» θα είναι προσωρινή και θα οδηγήσει σε υψηλότερο πληθωρισμό μακροπρόθεσμα.

Δεδομένου ότι η καμπύλη της βραχυπρόθεσμης μετατοπίζεται προς τα έξω λόγω της προσπάθειας για τη μείωση της ανεργίας, η επεκτατική πολιτική επιδεινώνει τελικά την εκμεταλλεύσιμη ανταλλαγή μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού. Δηλαδή, αυτό οδηγεί σε περισσότερο πληθωρισμό σε κάθε βραχυχρόνιο ποσοστό ανεργίας. Το όνομα «NAIRU» οφείλεται στο γεγονός ότι με το σημερινό επίπεδο της ανεργίας κάτω από αυτό, ο πληθωρισμός επιταχύνεται, ενώ με την ανεργία πάνω από αυτό, ο πληθωρισμός επιβραδύνεται. Με το πραγματικό επιτόκιο ίσο με αυτό, ο πληθωρισμός είναι σταθερός, δε σημειώνει ούτε επιτάχυνση ούτε επιβράδυνση. Μια πρακτική χρήση του μοντέλου αυτού είναι να δοθεί μια εξήγηση για το στασιμοπληθωρισμό, η οποία καταρρίπτει την παραδοσιακή καμπύλη Phillips.

Η θεωρία των ορθολογικών προσδοκιών, δηλώνει ότι οι προσδοκίες του πληθωρισμού ήταν ίσες με αυτό που συνέβη στην πραγματικότητα, με κάποια μικρά και προσωρινά λάθη. Αυτό με τη σειρά του πρότεινε ότι η βραχυχρόνια περίοδος είναι τόσο μικρή που είναι ανύπαρκτη: κάθε δυνατή προσπάθεια για τη μείωση της ανεργίας κάτω από το NAIRU, για παράδειγμα, θα μπορούσε αμέσως να προκαλέσει τις πληθωριστικές προσδοκίες να αυξηθούν και ως εκ τούτου συνεπάγεται ότι η πολιτική αυτή θα αποτύχει. Η ανεργία δεν θα αποκλίνει από το NAIRU εκτός κι αν οφείλεται σε τυχαία και μεταβατικά λάθη στην ανάπτυξη των προσδοκιών για μελλοντικά ποσοστά πληθωρισμού. Υπό αυτό το πρίσμα, οποιαδήποτε απόκλιση του πραγματικού ποσοστού ανεργίας από το NAIRU είναι μια ψευδαίσθηση.

Ωστόσο, στη δεκαετία του 1990 στις ΗΠΑ, έγινε ολοένα και πιο σαφές ότι το NAIRU δεν έχει μια μοναδική ισορροπία και μπορεί να αλλάξει με απρόβλεπτους τρόπους. Στα τέλη του 1990, ο ρυθμός της πραγματικής ανεργίας έπεσε κάτω από το 4% του εργατικού δυναμικού, πολύ χαμηλότερα από σχεδόν όλες τις εκτιμήσεις του NAIRU. Αλλά ο πληθωρισμός έμεινε πολύ μέτριος αντί να επιταχύνεται. Έτσι, όπως ακριβώς η καμπύλη Phillips είχε γίνει αντικείμενο συζήτησης, το ίδιο έκανε και το NAIRU.

Επιπλέον, η έννοια των ορθολογικών προσδοκιών είχε γίνει αντικείμενο πολλών αμφιβολιών, όταν κατέστη σαφές ότι η κύρια υπόθεση των μοντέλων που βασίζονται σε αυτό είναι ότι υπάρχει μία ενιαία (μοναδική) ισορροπία στην οικονομία που βρίσκεται μπροστά από το χρόνο, που καθορίζεται ανεξάρτητα από τις συνθήκες ζήτησης. Η εμπειρία του 1990 δείχνει ότι η υπόθεση αυτή δεν μπορεί να διατηρηθεί (Abel, Bernanke, & Croushore, 2010).

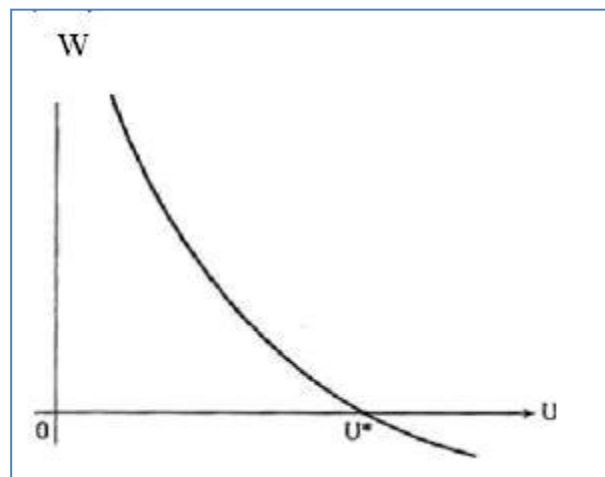
4.5 ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΚΑΜΠΥΛΗΣ PHILLIPS

Ο κρίκος που έλειπε από τη θεωρία του Keynes για να συνδέσει τον πραγματικό τομέα με τον πληθωρισμό βρέθηκε με την καμπύλη Phillips. Ο A. W. Phillips (1958), χρησιμοποιώντας στοιχεία ανεργίας και ρυθμών μεταβολής των ονομαστικών μισθών για το Ην. Βασίλειο κατά την περίοδο 1861-1957, διατύπωσε μια εμπειρική σχέση μη γραμμική και αρνητική που ονομάστηκε καμπύλη Phillips. Η αρχικώς εμπειρική αυτή σχέση έλαβε θεωρητικό υπόβαθρο κατά τη δεκαετία του 1960 και διατυπώθηκε ως ένας μηχανισμός προσαρμογής της αγοράς εργασίας όπου ο ρυθμός μεταβολής του ονομαστικού μισθού είναι το αποτέλεσμα της υπερβάλλουσας προσφοράς ή ζήτησης εργασίας στην αγορά εργασίας. Η διαφορά μεταξύ προσφερόμενης και απασχολούμενης ποσότητας εργασίας είναι το ποσοστό ανεργίας που συσχετίζεται αρνητικά με το ποσοστό μεταβολής του ονομαστικού μισθού δίνοντας την καμπύλη Phillips.

Οι Κεϋνσιανιστές οικονομολόγοι πιστεύουν ότι υπάρχουν τριβές στην οικονομία που μπορούν να προκαλέσουν πληθωρισμό. Για τους Κεϋνσιανιστές υπάρχει μια αντίστροφη σχέση ανεργίας και πληθωρισμού, ώστε όταν ανεβαίνει το ένα πέφτει το άλλο. Αυτή η σχέση περιγράφεται με την καμπύλη Phillips.

Η απεικόνιση της καμπύλης Phillips δίνεται στο σχήμα 4.4 όπου ο οριζόντιος άξονας αντιπροσωπεύει το ποσοστό ανεργίας και ο κάθετος το ρυθμό μεταβολής του ονομαστικού μισθού.

Μια παραλλαγή της καμπύλης Phillips απεικονίζει στον κάθετο άξονα του διαγράμματος το ρυθμό μεταβολής των τιμών (πληθωρισμός) (Ανδρουλάκης, 2015).

Σχήμα 4.4: απεικόνιση της καμπύλης Phillips.

Πηγή: (Ανδρουλάκης, 2015).

Η καμπύλη Phillips είναι συμβατή μόνο σε μια θετική καμπύλη συνολικής προσφοράς, όπου υπάρχει ακαμψία ονομαστικών μισθών. Η καμπύλη όμως αυτή δεν συμβιβάζεται με τα άλλα υποδείγματα νεοκλασικής σύνθεσης ή με το νεοκλασικό υπόδειγμα, διότι σε αυτά η παραγωγή και η απασχόληση είναι ανεξάρτητα των τιμών. Η καμπύλη θέτει το δίλημμα: Χαμηλός πληθωρισμός και υψηλό ποσοστό ανεργίας ή υψηλός πληθωρισμός και χαμηλό ποσοστό ανεργίας; Τα γεγονότα της δεκαετίας του 1970 δείχνουν τη συνύπαρξη και των δυο «κακών», δηλ. υψηλό ποσοστό ανεργίας με υψηλό ποσοστό πληθωρισμού. Αυτό σημαίνει ότι, η καμπύλη Phillips δεν είναι σταθερή (stable), αλλά μετατοπίζεται συνεχώς, πράγμα που χάνει την αξία της ως θεωρητικό εργαλείο.

Ο M. Friedman θεώρησε τη σχέση μεταξύ ανεργίας και ρυθμού μεταβολής του ονομαστικού μισθού ως προσωρινό φαινόμενο, υποστηρίζοντας ότι οι εργαζόμενοι δεν έχουν αυταπάτη περί του χρήματος και ότι συναρτούν την προσφορά εργασίας με τον πραγματικό μισθό, όπως απαιτεί η νεοκλασική θεωρία.

Μια παραλλαγή της καμπύλης Phillips, η οποία συχνότερα εμφανίζεται στην μελέτη των προβλημάτων του πληθωρισμού, είναι εκείνη όπου το ποσοστό μεταβολής του ονομαστικού μισθού (W) αντικαθίσταται με το ποσοστό μεταβολής των τιμών (P).

4.6 Η ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ PHILLIPS

Ο ρυθμός μεταβολής του ονομαστικού μισθού (dW/W) εξαρτάται από την υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας ($N_D - N_S$). Η σχέση αυτή δίνει θεωρητικά μια συνάρτηση αντίδρασης (reaction function), της παρακάτω μορφής (Ανδρουλάκης, 2015):

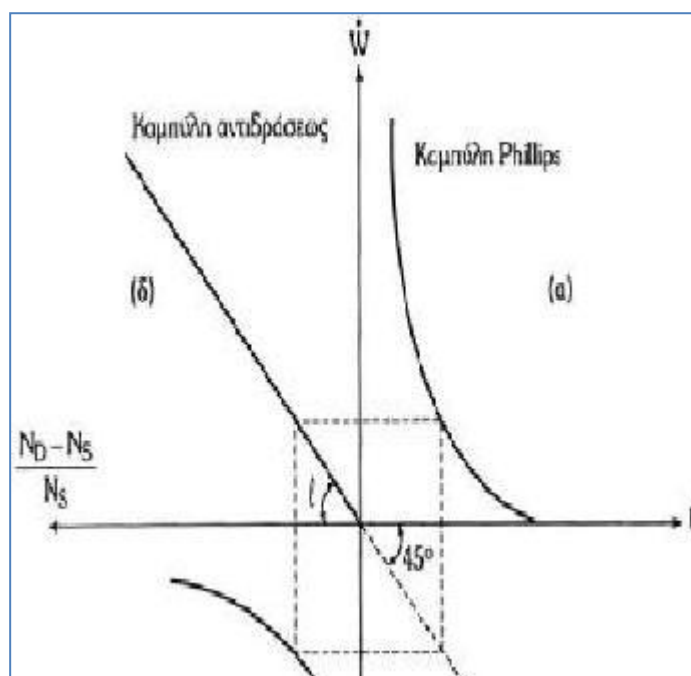
Εξίσωση 4.1: Συνάρτηση αντίδρασης (reaction function) του ρυθμού μεταβολής του ονομαστικού μισθού.

$$\frac{dW}{W} = l \left(\frac{N_D - N_S}{N} \right), l > 0$$

και δείχνει τη διαδικασία προσαρμογής του ονομαστικού μισθού προς το αντίστοιχο ποσοστό της υπερβάλλουσας ζήτησης. Η καμπύλη αντίδρασης φαίνεται στο τμήμα (δ) του Σχήματος 4.5.

Ας σημειωθεί όμως ότι, η εμπειρική επαλήθευση μιας τέτοιας θεωρητικής σχέσης είναι δύσκολη, αφού οι συναρτήσεις ζήτησης και προσφοράς εργασίας δεν είναι παρατηρήσιμες στην αγορά, όπως δεν είναι παρατηρήσιμη κάθε καμπύλη που δείχνει προσδοκίες ή προθέσεις. Θεωρητικά, στην αγορά εργασίας θα υπάρχει είτε ανεργία (υπερβάλλουσα προσφορά), όταν ο εργατικός μισθός είναι πιο πάνω από το μισθό ισορροπίας, είτε διαθέσιμες θέσεις εργασίας (υπερβάλλουσα ζήτηση), όταν ο μισθός είναι κατώτερος του μισθού ισορροπίας. Στην πράξη όμως παρατηρείται το φαινόμενο να υπάρχει ανεργία από τη μια πλευρά και κενές θέσεις εργασίας (vacancies) από την άλλη.

Ωστόσο, η ύπαρξη τριβών (frictions) δημιουργεί αυτό το φαινόμενο. Δηλαδή όταν ένας αριθμός εργαζομένων μετακινείται από εργασία σε εργασία (για καλύτερη αμοιβή, για ευνοϊκότερες συνθήκες κ.λπ.), παρουσιάζεται μια δεδομένη στιγμή ένα ποσοστό ανεργίας τριβής, λόγω αυτής της μετακίνησης. Έτσι στη δεδομένη αυτή στιγμή παρουσιάζεται συγχρόνως ανεργία (τριβής) και κενές θέσεις εργασίας. Αυτό όμως σημαίνει ότι, οι θεωρητικές (μη παρατηρήσιμες) καμπύλες ζήτησης και προσφοράς, δεν δείχνουν την πραγματική απασχόληση. Η πραγματική απασχόληση σε κάθε επίπεδο μισθού είναι διαφορετική από εκείνη που υποδεικνύει η καμπύλη ζήτησης (όταν ο μισθός είναι πάνω από το μισθό ισορροπίας), ή η καμπύλη προσφοράς (όταν ο μισθός είναι κάτω από το μισθό ισορροπίας), λόγω ακριβώς της ανεργίας τριβής (Ανδρουλάκης, 2015).

Σχήμα 4.5: Η καμπύλη αντιδράσεως.

Πηγή: (Ανδρουλάκης, 2015).

Επειδή λοιπόν υπάρχει κάποιο ποσοστό ανεργίας τριβής κάθε στιγμή μέσα στην οικονομία, μπορεί να υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ αυτού του ποσοστού και της υπερβάλλουσας ζήτησης (θετικής ή αρνητικής) εργασίας. Όσο μεγαλύτερη είναι η υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας, τόσο λιγότερη θα είναι η ανεργία τριβής. Επίσης, η ανεργία τριβής θα είναι μικρότερη, όσο μεγαλύτερος είναι ο αριθμός των ατόμων που ψάχνει για εργασία (υπερβάλλουσα προσφορά). Αυτό είναι προφανές, αφού οι άνεργοι είναι πολλοί και οι εργαζόμενοι λίγοι, τότε αυτοί που αλλάζουν εργασία είναι επίσης λίγοι. Η σχέση μεταξύ ποσοστού ανεργίας και υπερβάλλουσας ζήτησης φαίνεται στο τμήμα (γ) του Σχήματος 4.5 με την καμπύλη που έχει αρνητική κλίση. Αφού υπάρχει σχέση μεταξύ ανεργίας και υπερβάλλουσας ζήτησης εργασίας αφενός και σχέση μεταξύ υπερβάλλουσας ζήτησης και μεταβολής του εργατικού (ονομαστικού) μισθού αφ' ετέρου, τότε διατυπώνεται μια σχέση μεταξύ ανεργίας και ρυθμού μεταβολής του μισθού.

Τη σχέση αυτή δείχνει το τμήμα (α) του Σχήματος 4.5 με τη γνωστή καμπύλη Phillips. Στη σχέση αυτή το επίπεδο εργασίας (U), που είναι παρατηρήσιμη και μετρήσιμη μεταβλητή, αντιπροσωπεύει την υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας, που είναι μη παρατηρήσιμη ποσότητα.

Έτσι, διαπιστώνεται ότι η καμπύλη Phillips είναι μια δευτερεύουσα ή παράγωγη σχέση, η ύπαρξη της οποίας στηρίζεται, τόσο στη θετική σχέση μεταξύ ρυθμού μεταβολής του ονομαστικού μισθού και του επιπέδου υπερβάλλουσας ζήτησης, όσο και στην αρνητική σχέση μεταξύ του επιπέδου υπερβάλλουσας ζήτησης και του επιπέδου ανεργίας (Ανδρουλάκης, 2015).

4.7 ΜΙΑ ΓΕΝΙΚΗ ΤΟΠΟΘΕΤΗΣΗ

Ο A.W. Phillips (1958) χρησιμοποιώντας στοιχεία ανεργίας και ρυθμών μεταβολής των ονομαστικών μισθών για την Αγγλία κατά την περίοδο 1861-1957, διατύπωσε μια εμπειρική σχέση, μη γραμμική και αρνητική, που ονομάστηκε καμπύλη Phillips. Η αρχική αυτή εμπειρική σχέση έλαβε θεωρητικό υπόβαθρο κατά την δεκαετία του 1960 και διατυπώθηκε ως ένας μηχανισμός προσαρμογής της αγοράς εργασίας, όπου ο ρυθμός μεταβολής του ονομαστικού μισθού είναι το αποτέλεσμα της υπερβάλλουσας προσφοράς ή ζήτησης εργασίας στην αγορά εργασίας. Η διαφορά προσφερόμενης και απασχολούμενης ποσότητας εργασίας είναι το ποσοστό ανεργίας που συσχετίζεται αρνητικά με το ποσοστό μεταβολής του ονομαστικού μισθού και δίνει την καμπύλη Phillips, δηλαδή (Stiglitz & Walsh, 2009):

Εξίσωση 4.2: Καμπύλη Phillips σε σχέση με την προσφορά εργασίας και του επιπέδου απασχολούμενης εργασίας.

$$W = f(N^s - N),$$

όπου $f' < 0$ και $f(0) = 0$

N^s = προσφορά εργασίας

N = το επίπεδο της απασχολούμενης εργασίας

Εξίσωση 4.3: Καμπύλη Phillips σε σχέση με τον ρυθμό μεταβολής του ονομαστικού μισθού.

$$W = \frac{dW}{W}$$

4.8 ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΜΠΕΙΡΙΚΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ PHILLIPS

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, ο ρυθμός μεταβολής του ονομαστικού μισθού (dW/W) εξαρτάται από την υπερβάλλουσα ζήτηση εργασίας ($N_D - N_S$). Η σχέση αυτή δίνει

θεωρητικά μια συνάρτηση αντίδρασης, έστω της παρακάτω μορφής (Stiglitz & Walsh, 2009):

Εξίσωση 4.4: Συνάρτηση αντίδρασης που δείχνει την διαδικασία προσαρμογής του ονομαστικού μισθού προς το αντίστοιχο ποσοστό της υπερβάλλουσας ζήτησης.

$$dW = l \left[\frac{(N_D - N_S)}{N} \right],$$

όπου $l > 0$

και δείχνει την διαδικασία προσαρμογής του ονομαστικού μισθού προς το αντίστοιχο ποσοστό της υπερβάλλουσας ζήτησης. Η καμπύλη αντίδρασης φαίνεται στο τμήμα (δ) στο Σχήμα 4.5. Αξίζει να σημειωθεί όμως ότι, η εμπειρική επαλήθευση μιας τέτοιας θεωρητικής σχέσης είναι δύσκολη, αφού οι συναρτήσεις ζήτησης και προσφοράς εργασίας δεν είναι παρατηρήσιμες στην αγορά.

4.9 Η ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ PHILIPS ΜΕ ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ

Η επαυξημένη κατά τις προσδοκίες εκδοχή της σχέσης του Philips η οποία είναι από τις πιο χρησιμοποιούμενες πλέον σχέσεις, στηρίζει τα ακόλουθα (Stiglitz & Walsh, 2009):

Εξίσωση 4.5: Καμπύλη Phillips επαυξημένη κατά τον προσδοκώμενο ρυθμό πληθωρισμού.

$$w = f(U) + h\pi,$$

και ισχύει: $(0 < h \leq 1)$

όπου το «π» συμβολίζει τον προσδοκώμενο ρυθμό πληθωρισμού. Η ιδέα της παραπάνω σχέσης, είναι ότι αν μία πληθωριστική τάση εξασκείται για μεγάλα σχετικά διαστήματα, οι άνθρωποι έχουν την τάση να διαμορφώνουν πληθωριστικές προσδοκίες τις οποίες επιχειρούν να ενσωματώσουν στις απαιτήσεις του ονομαστικού ημερομισθίου τους. Έτσι, το «w» θα είναι μια αύξουσα συνάρτηση του «π». Μεταφέροντας σε γνωστή σχέση το συγκεκριμένο σκεπτικό, προκύπτει η σχέση (Stiglitz & Walsh, 2009):

Εξίσωση 4.6: Η Καμπύλη Phillips όταν το «w» είναι μια αύξουσα συνάρτηση του «π».

$$p = a - T - \beta U + h\pi,$$

και ισχύει: $(0 < j \leq 1)$

Με την εισαγωγή μιας νέας μεταβλητής για να συμβολίσει τον προσδοκώμενο ρυθμό πληθωρισμού, είναι αναγκαίο να τεθεί η υπόθεση ειδικότερα πως διαμορφώνονται οι προσδοκίες πληθωρισμού. Στην προκειμένη περίπτωση προκύπτει η υπόθεση των προσαρμοσμένων προσδοκιών (Stiglitz & Walsh, 2009).

Εξίσωση 4.7: η υπόθεση των προσαρμοσμένων προσδοκιών.

$$\frac{d\pi}{dt} = j(p - \pi)$$

και ισχύει: $(0 < j \leq 1)$

Πρέπει να αναφερθεί ότι η εξίσωση αυτή στην πραγματικότητα περιγράφει το πρότυπο μεταβολής του «π» στο χρόνο αντί να εξηγεί το απόλυτο μέγεθος του «π». Αν ο πραγματικός ρυθμός του πληθωρισμού «p» υπερβαίνει τον προσδοκώμενο ρυθμό «π», τότε ο ρυθμός π, έχοντας αποδειχθεί χαμηλός, αναθεωρείται προς τα πάνω ($d\pi / dt > 0$). Αντίστροφα αν το «p» υπολείπεται του «π», τότε το «π» αναθεωρείται προς τα κάτω (Σκαρτσώρας, 2013).

4.10 ΑΝΑΤΡΟΦΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟ ΣΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ

Από την εξίσωση $p = \alpha - \tau - \beta U + h\pi$ ($0 < h \leq 1$) είναι φανερό ότι η μεταβλητή «U» επηρεάζεται από την «p» και το αντίστροφο. Δηλαδή ο ρυθμός του πληθωρισμού παίζει κυρίαρχο ρόλο στις αποφάσεις των καταναλωτών για αποταμίευση και κατανάλωση που συνεπάγεται επιρροή στη συνολική ζήτηση και στην συνέχεια στην ανεργίας (Σκαρτσώρας, 2013).

Έστω «M» το ισοζύγιο του ονομαστικού χρήματος και $m \equiv M/N$ ο ρυθμός αύξησης του τότε:

Εξίσωση 4.8: Ρυθμός πληθωρισμού.

$$\frac{d_m}{dt} = -k(m - p)$$

και ισχύει: $(k > 0)$

Το $(m-p)$ συμβολίζει όμως το ρυθμό του πραγματικού χρήματος:

Εξίσωση 4.9: Ρυθμός πραγματικού χρήματος.

$$m - p = \frac{M}{N} - \frac{P}{P} = r_M - r_P = r_{(M/P)}$$

Επομένως υπάρχει επίδραση του πληθωρισμού στην ανεργία εφόσον στο dU/dt υπάρχει η μεταβλητή p .

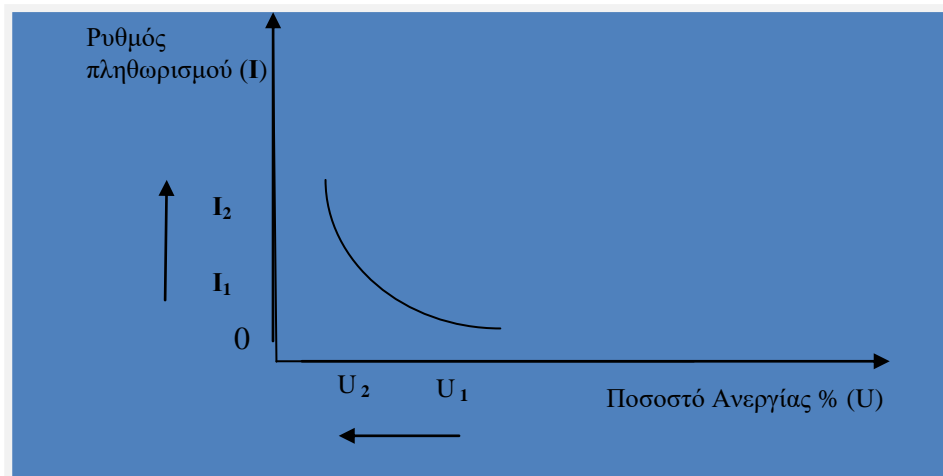
5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ (ΕΡΜΗΝΕΥΣΗ ΣΧΗΜΑΤΩΝ)»

5.1 ΓΕΝΙΚΑ

Η καμπύλη Phillips ξεκίνησε ως μια εμπειρική παρατήρηση σε αναζήτηση μιας θεωρητικής εξήγησης. Συγκεκριμένα, η καμπύλη Phillips προσπάθησε να εξακριβώσει αν η σχέση πληθωρισμού-ανεργίας ήταν η αιτία, ή απλώς συσχέτιση. Υπάρχουν αρκετές, μεγάλες εξηγήσεις της κανονικότητας της βραχυπρόθεσμης καμπύλης Phillips.

Κατά τον Milton Friedman υπάρχει μια βραχυπρόθεσμη συσχέτιση μεταξύ του πληθωρισμού και της απασχόλησης. Όταν συμβαίνει μια πληθωριστική έκπληξη, οι εργαζόμενοι μπορεί να ξεγελαστούν και να δεχτούν χαμηλότερους μισθούς, επειδή δεν βλέπουν την πτώση των πραγματικών μισθών αμέσως. Οι επιχειρήσεις τους προσλαμβάνουν επειδή βλέπουν τον πληθωρισμό καθώς επιτρέπει υψηλότερα κέρδη για δεδομένους ονομαστικούς μισθούς.

Όταν επιταχύνεται ο ρυθμός πληθωρισμού (inflation) από I_1 σε I_2 , μειώνεται το ποσοστό ανεργίας από U_1 σε U_2 (και το αντίστροφο). Η λογική της καμπύλης Phillips είναι η εξής: όταν το ποσοστό ανεργίας είναι χαμηλό, μειώνεται η πλεονάζουσα προσφορά εργασίας και αυξάνεται η ισχύς των εργατικών συνδικάτων για αύξηση των μισθών. Η τελευταία, με τη σειρά της, μπορεί να οδηγήσει σε πληθωριστικές πιέσεις, είτε επειδή η αγορά δεν είναι ανταγωνιστική είτε λόγω αύξησης της συνολικής ζήτησης (Σχήμα 5.1) (Παλαιολόγος & Πολέμης, Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Α'), 2015).

Σχήμα 5.1: Καμπύλη Phillips.

Τελικά, οι εργαζόμενοι ανακαλύπτουν ότι οι πραγματικοί μισθοί έχουν μειωθεί, έτσι ώστε να πιέσουν για υψηλότερους μισθούς. Αυτό προκαλεί την καμπύλη Phillips να μετατοπιστεί προς τα πάνω και προς τα δεξιά.

Οικονομολόγοι όπως ο Μίλτον Φρίντμαν και ο Edmund Phelps απορρίπτουν αυτή τη θεωρία, επειδή υπονοεί ότι οι εργαζόμενοι υποφέρουν από αυταπάτη χρήματος. Σύμφωνα με αυτούς, ορθολογικά οι εργαζόμενοι θα αντιδράσουν μόνο σε πραγματικούς μισθούς, δηλαδή, ο πληθωρισμός προσαρμόζεται για τους μισθούς. Ωστόσο, ένα από τα χαρακτηριστικά μιας σύγχρονης βιομηχανικής οικονομίας είναι ότι οι εργαζόμενοι δεν αντιμετωπίζουν τους εργοδότες τους σε μια εξατομικευμένη και τέλεια αγορά. Αυτοί λειτουργούν σε ένα πολύπλοκο συνδυασμό των ατελών αγορών, των μονοπωλίων, των εργατικών συνδικάτων και άλλων οργάνων. Δεν προκαλεί ο υψηλός πληθωρισμός χαμηλή ανεργία (όπως στη θεωρία του Milton Friedman) αλλά συμβαίνει και το αντίστροφο, δηλαδή η χαμηλή ανεργία αυξάνει τη διαπραγματευτική ισχύ των εργαζομένων, που τους επιτρέπει να πιέσουν επιτυχώς για υψηλότερους ονομαστικούς μισθούς. Για να προστατεύσουν τα κέρδη, οι εργοδότες αυξάνουν τις τιμές.

Ωστόσο, άλλοι οικονομολόγοι, όπως ο Jeffrey Herbener, ισχυρίζονται ότι αν τιμή στις επιχειρήσεις είναι προσδιοριζόμενες από την αγορά και τον ανταγωνισμό, δεν γίνεται απλά να αυξηθούν οι τιμές. Επίσης, απορρίπτουν την καμπύλη Phillips εξ ολοκλήρου, και το γεγονός η ανεργία είναι μόνο ένα μικρό μέρος μιας πολύ μεγαλύτερης εικόνας του πληθωρισμού που περιλαμβάνει τις τιμές των πρώτων υλών, των ενδιάμεσων προϊόντων, του

κόστους άντλησης κεφαλαίων, της παραγωγικότητας των εργαζομένων, της γης, και άλλων παραγόντων (Μαστρογιάννη, 2005).

5.2 ΕΡΜΗΝΕΥΣΗ ΣΧΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΚΑΜΠΥΛΗΣ PHILLIPS ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Με τις καμπύλες AS (Συναθροιστική προσφορά) και AD (Συναθροιστική ζήτηση) εκφράζονται οι σχέσεις μεταξύ των επιπέδων παραγωγής και τιμών. Η συζήτηση για δυναμικά ζητημάτα όπως είναι ο πληθωρισμός, που αποτελεί το ρυθμό μεταβολής των τιμών διαχρονικά, έχει διεξαχθεί σε όρους μετατοπίσεων κινήσεων των καμπυλών AS και AD. Ένα μεγάλο μέρος της οικονομικής φιλολογίας ενδιαφέρθηκε για την καμπύλη Phillips, για τις σχέσεις μεταξύ μεταβλητών που εκφράζονται ως ρυθμοί μεταβολής ως προς το χρόνο, και άλλων μεταβλητών (Παλαιολόγος & Πολέμης, Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Β'), 2016). Το 1958 δημοσιεύθηκε το εμπνευσμένο άρθρο του Phillips και υπέδειξε μια εκτιμώμενη σχέση ανάμεσα στον ποσοστιαίο ρυθμό μεταβολής των χρηματικών μισθών εργασίας και στην ανεργία κατά την περίοδο 1861-1957 στο Ηνωμένο Βασίλειο. Ο A.W. Phillips κατέληγε στα συμπεράσματα ότι ο ρυθμός αύξησης των ονομαστικών μισθών έχει αρνητική σχέση με το ποσοστό ανεργίας και η σύνδεση αυτή είναι έντονα μη γραμμική.

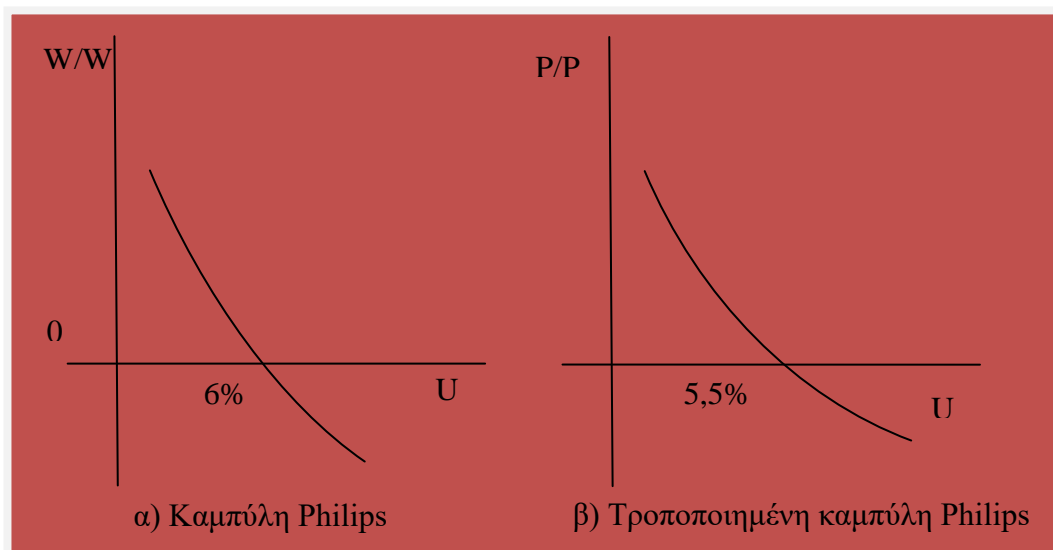
Η σχέση Phillips μοιάζει με την καμπύλη που παρουσιάζεται στο πρώτο σχήμα 5.2 (α). Τα τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα της καμπύλης είναι (Begg & Dourbush, 2015):

- a) η αρνητική της κλίση,
- b) το σχήμα υπερβολής και
- c) το σημείο τομής με την τετμημένοι γύρω στο 6% ποσοστό ανεργίας.

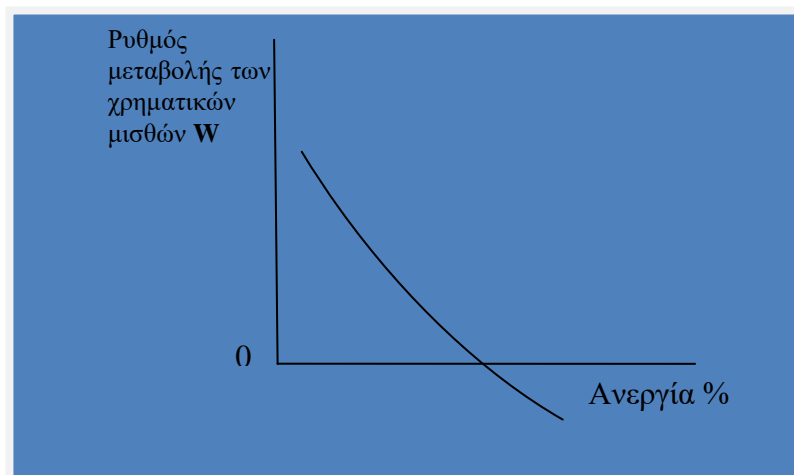
Συνεπώς, σταθερά οικονομικά ωρομίσθια θα αναμένονται όταν το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται σε 6%. Σε μια τέτοια περίπτωση το ποσοστό αλλαγής $\dot{w}/w$ είναι μηδενικό. Τα ονομαστικά ωρομίσθια, καθώς επίσης και το αντίστροφο, είναι πιθανό να αυξηθούν αν η ανεργία υπολείπεται του 6%. Η καμπύλη αυτή δείχνει ότι ανάμεσα στο ρυθμό αύξησης των χρηματικών μισθών ανά περίοδο (W) και στο ποσοστό της ανεργίας (u) υπάρχει μια στενή σχέση, τέτοια που, όσο υψηλότερο είναι το ποσοστό ανεργίας, τόσο χαμηλότερος είναι ο ρυθμός αύξησης των χρηματικών μισθών (σχήμα 5.3). Εν συνεχεία, θα έπρεπε να υπάρχει συσχέτιση των τιμών με τους χρηματικούς μισθούς, ως κυριότερη συνιστώσα του

κόστους και να χρησιμοποιηθεί η καμπύλη Phillips ώστε να ερμηνευθεί ο πληθωρισμός μισθών. Ο πληθωρισμός βοηθά για να καθορισθεί ο πληθωρισμός τιμών σε μια άλλη εξίσωση. Οι Samuelson και Solow (1960) οδήγησαν τη διαδικασία αυτή στη λογική της κατάληξη και εκτίμησαν άμεσα μια σχέση μεταξύ ποσοστού ανεργίας και ρυθμού πληθωρισμού. Στην οικονομική φιλολογία, η προκύπτουσα σχέση αποκαλείται συνήθως «καμπύλη Phillips» (Παλαιολόγος & Πολέμης, Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Α'), 2015).

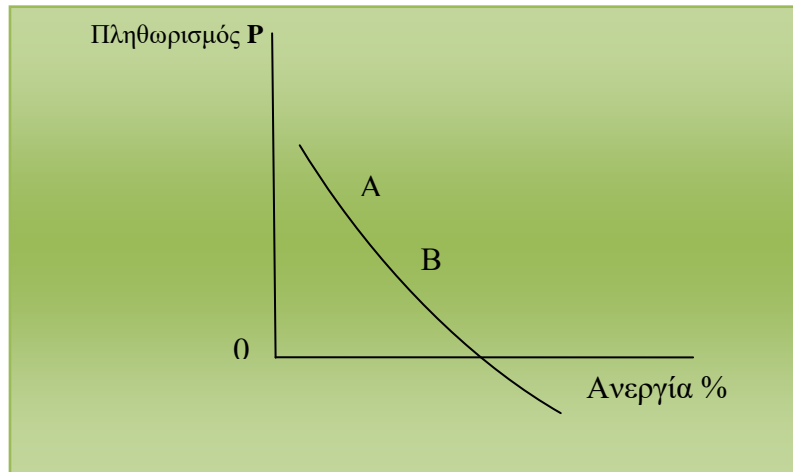
Ο ρυθμός μεταβολής των χρηματικών μισθών αντικαταστάθηκε με το ποσοστό του πληθωρισμού από τους Samuelson και Solow. Έτσι η νέα καμπύλη Phillips ονομάστηκε «τροποποιημένη» καμπύλη Phillips, σχήμα 5.2 (β), η οποία διαφέρει από την αρχική στο ότι αντικαθίσταται στη θέση του $\dot{w}/w$ και δίνει το εξής συμπέρασμα: τα επιθυμητά χαμηλά ποσοστά ανεργίας συνοδεύονται από επιθυμητά υψηλά ποσοστά πληθωρισμού.

Σχήμα 5.2: Καμπύλη Philips και τροποποιημένη καμπύλη Philips.

Σχήμα 5.3: Καμπύλη Philips και ο Ρυθμός μεταβολής των χρηματικών μισθών W.

Σχήμα 5.4: καμπύλη Phillips με τον πληθωρισμό τιμών.

Το σχήμα 5.4 απεικονίζει την καμπύλη Phillips με τον πληθωρισμό τιμών, που συμβολίζεται με P στον κατακόρυφο άξονα. Καθώς μειώνεται η ανεργία κατά σταθερά ποσά, οι μισθοί θα ανέρχονται με αυξανόμενο ρυθμό, ενώ θα προσεγγίζει το άπειρο καθώς το u προσεγγίζει το μηδέν. Συνεπώς, δεν παρατηρείται αρνητικό ποσοστό ανεργίας. Είναι γνωστό ότι απαιτείται χρόνος για να μειωθούν οι τιμές, και γι' αυτόν δε μπορεί να προσεγγίσει το μείον άπειρο καθώς το ποσοστό ανεργίας αυξάνεται, αλλά φτάνει μάλλον σε κάποιο σταθερό ρυθμό μείωσης των ημερομισθίων. Όταν το u προσεγγίζει το 100%, τότε το $\dot{W}$ προσεγγίζει το κατώτατο όριο, όπως φαίνεται από το σχήμα 5.4. Γι' αυτούς τους λόγους η καμπύλη Phillips παρουσιάζει κυρτό (ως προς τους άξονες) σχήμα, το οποίο υποδηλώνει ότι, κατά μέσο όρο, η οικονομία θα έχει λιγότερο πληθωρισμό όταν το επίπεδο της ανεργίας παρουσιάζει μικρές διακυμάνσεις γύρω από το μέσο όρο u, παρά αν οι διακυμάνσεις είναι μεγαλύτερες με τον ίδιο μέσο όρο u. Έτσι, όσο μεγαλύτερο είναι το εύρος διακύμανσης των επιπέδων ανεργίας σε σχέση με ένα μέσο ποσοστό ανεργίας, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η πίεση του πληθωρισμού κόστους στην οικονομία (Παλαιολόγος & Πολέμης, Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Α'), 2015).

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 οι καμπύλες Phillips έγιναν τμήμα της συμβατικής μακροοικονομικής θεωρίας και έγιναν αποδεκτές τόσο από τους υπέρμαχους της θεωρίας του πληθωρισμού ζήτησης όσο και από εκείνους της θεωρίας του πληθωρισμού κόστους. Επίσης, τις υιοθέτησαν και πολιτικοί, αλλά και ο Τύπος, ώστε να εξηγηθεί η ανταλλακτική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας. Με δεδομένη τη θέση της καμπύλης Phillips, χαμηλότερος πληθωρισμός θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο με κόστος την αύξηση

της ανεργίας (όπως φαίνεται στο σχήμα 5.4 με την κίνηση από το σημείο A στο B), και αντιστρόφως.

Το βασικό μειονέκτημα της καμπύλης Phillips κατά τους Friedman και Phelps, είναι το εξής: στην καμπύλη αυτή αγνοείται η επίδραση του προσδοκώμενου πληθωρισμού στη διαδικασία καθορισμού του μισθού. Τους εργαζόμενους ενδιαφέρει ο πραγματικός μισθός (δηλαδή η ποσότητα των αγαθών που μπορούν να αγοράσουν με το μισθό τους) και όχι ο ονομαστικός μισθός (η χρηματική αξία του μισθού). Σήμερα κατά γενική παραδοχή, η καμπύλη Phillips μετά τις επικρίσεις όμως του Friedman (1968) και του Phelps (1967), δεν είναι σταθερή, δηλαδή μετατοπίζεται προς τα πάνω όταν οι προσδοκίες για πληθωρισμό αυξάνονται. Συνεπώς, μια χώρα που επιλέγει πολύ υψηλό δείκτη πληθωρισμού θα διαπιστώσει ότι η καμπύλη Phillips που την αφορά μετατοπίζεται προς τα πάνω. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι αρχές έχουν ελάχιστη δυνατότητα ελεύθερης επιλογής ανάμεσα στον πληθωρισμό και στην ανεργία.

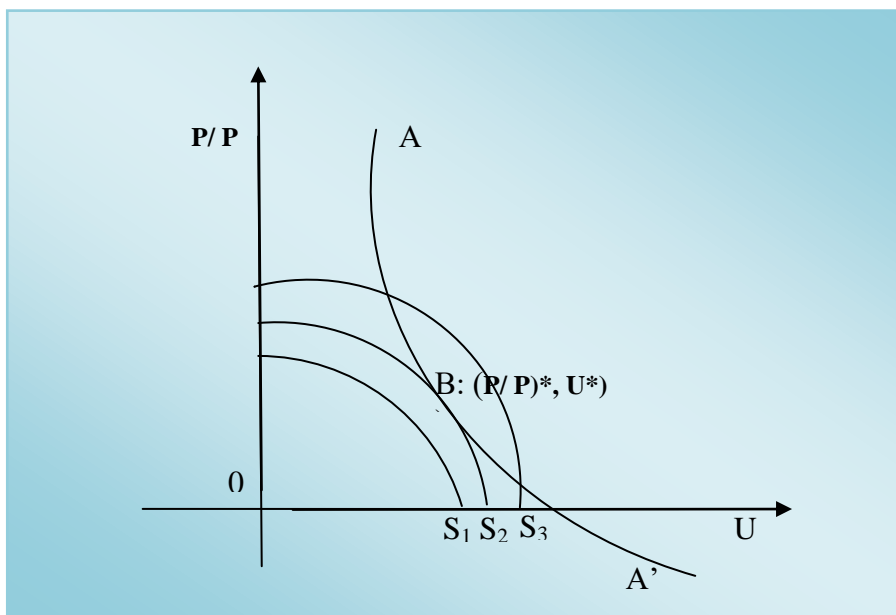
Μακροχρόνια λοιπόν, η καμπύλη Phillips είναι στην πραγματικότητα μια κάθετη γραμμή με σημαντικές συνέπειες για το κόστος μιας νομισματικής ένωσης. Πρόκειται δηλαδή για μια κατακόρυφη μακρόχρονη καμπύλη Phillips. Σύμφωνα με τα επιχειρήματα των Friedman και Phelps, η διακριτική νομισματική πολιτική έχει πολύ λίγα θέληγτρα. Μόνο προσωρινά μπορεί να μειωθεί η ανεργία με τίμημα ένα υψηλότερο διαρκές ποσοστό πληθωρισμού. Αν οι αρχές προσπαθήσουν να μειώσουν τον πληθωρισμό, η ανεργία θα αυξηθεί για κάποιο διάστημα. Έτσι, σύμφωνα με τους μονεταριστές η μάχη κατά του πληθωρισμού έχει ως αποτέλεσμα κοινωνικό κόστος. Γι' αυτό το λόγο προτάθηκε από τον Friedman ο κανόνας σταθερής νομισματικής αύξησης, ο οποίος στοχεύει στην εγγύηση ενός σταθερού ποσοστού πληθωρισμού. Οι Κεϋνσιανοί συνήθως αντιτίθενται σε αυτήν την πρόταση επειδή αναμένουν από τη διακριτική πολιτική να ομαλοποιήσει τον επιχειρησιακό κύκλο. Παράλληλα αρνούνται την ύπαρξη ενός φυσικού ποσοστού ανεργίας και έτσι απορρίπτουν τον πυρήνα της μονεταριστικής συλλογιστικής (Begg & Dourbush, 2015).

Συνεπώς, ο Phillips καταλήγει σε βασικά συμπεράσματα, όπως ότι ο ρυθμός μεταβολής των ονομαστικών ημερομισθίων παραμένει αμετάβλητος ($W^*/W = 0$) όταν το ποσοστό ανεργίας είναι $5^{1/2}\%$ ($U = 5^{1/2}\%$) και ότι οι μεταξύ των και U σχέσεις είναι κυκλικές. Διέκρινε μάλιστα $6^{1/2}$ τέτοιους κύκλους μέσης διάρκειας περίπου οχτώ ετών, τους οποίους ερμηνεύει ως εξής: Το w^*/w δεν επηρεάζεται μόνο από το U αλλά και από το ρυθμό μεταβολής της ζήτησης εργασίας και κατά συνέπεια από το ρυθμό μεταβολής της ανεργίας.

Όταν η οικονομική δραστηριότητα είναι αυξημένη, τότε αυξάνεται η ζήτηση εργασίας και κατά συνέπεια μειώνεται το ποσοστό ανεργίας, οι μισθοί αυξάνονται ταχύτερα από ότι θα συνέβαινε αν το ποσοστό ανεργίας ήταν μεν το ίδιο, αλλά η ζήτηση εργασίας δεν θα αυξανόταν, δεδομένου ότι στην πρώτη περίπτωση ο ανταγωνισμός μεταξύ των εργοδοτών να αποκτήσουν τις υπηρεσίες του συντελεστή εργασία είναι εντονότερος. Αντίθετα, όταν η οικονομική δραστηριότητα μειώνεται, τότε περιορίζεται η ζήτηση εργασίας και κατά συνέπεια αυξάνεται το ποσοστό της ανεργίας, οι μισθοί αυξάνονται αργότερα απ' ότι θα συνέβαινε αν το ποσοστό ανεργίας ήταν μεν το ίδιο, η ζήτηση όμως εργασίας δε θα μειωνόταν, δεδομένου ότι στην πρώτη περίπτωση οι εργοδότες είναι λιγότεροι διατεθειμένοι να δώσουν αυξήσεις μισθών και οι εργαζόμενοι είναι σε ασθενέστερη θέση για να πιέσουν για μισθολογικές αυξήσεις από ότι αν το ποσοστό ανεργίας ήταν μεν το ίδιο, δε μειωνόταν όμως η ζήτηση εργασίας (Παλαιολόγος & Πολέμης, Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Α'), 2015).

5.3 ΤΕΛΕΙΟΣ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟΣ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΚΑΜΠΥΛΗ PHILLIPS

Το αποτέλεσμα των πιέσεων της αγοράς στους μισθούς φαίνεται στην καμπύλη Phillips. Όταν το ποσοστό ανεργίας είναι μικρό, οι επιχειρήσεις δεν εξασφαλίζουν εύκολα την ποσότητα εργασίας που χρειάζονται και γι' αυτό προσφέρουν υψηλότερους μισθούς για να προσελκύσουν εργαζομένους. Το αποτέλεσμα είναι οι μισθοί να ανεβαίνουν ταχύτερα όταν το ποσοστό ανεργίας είναι χαμηλό. Αντίθετα, όταν η ανεργία αυξάνεται, οι θέσεις εργασίας είναι περιορισμένες και οι επιχειρήσεις μπορούν να προσλάβουν εργαζόμενους χωρίς να αυξήσουν τους μισθούς. Πράγματι, οι μισθοί μπορεί ακόμα και να πέσουν καθώς αυξάνεται ο ανταγωνισμός μεταξύ των εργαζομένων για τον περιορισμένο αριθμό των θέσεων εργασίας. Ωστόσο αν γίνει αποδεκτή η ύπαρξη μιας σχέσης αντίστροφης αναλογίας μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας, τότε η καμπύλη Phillips είναι ένας περιορισμός τον οποίο αντιμετωπίζουν οι φορείς της οικονομικής πολιτικής, αφού, με δεδομένη τη δομή της αγοράς εργασίας και δεδομένους εξωτερικούς παράγοντες για τη συγκεκριμένη χώρα, όπως είναι ο ρυθμός μεταβολής των τιμών των εισαγόμενων προϊόντων, είναι δυνατή η επιλογή μόνο εκείνων των συνδυασμών ρυθμού μεταβολής του γενικού επιπέδου των τιμών (P^*/P) και ποσοστού ανεργίας (U), οι οποίοι βρίσκονται πάνω στην καμπύλη Phillips (σχήμα 5.5) (Παλαιολόγος & Πολέμης, Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Α'), 2015).

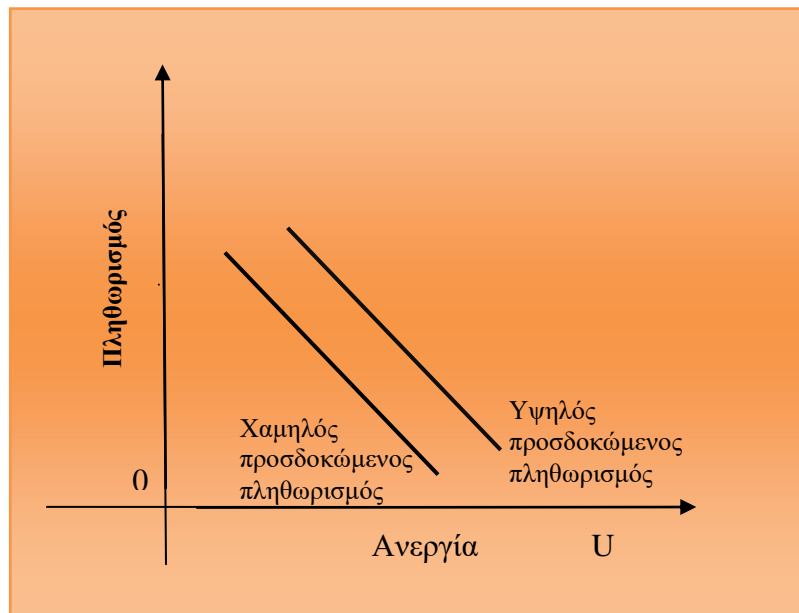
Σχήμα 5.5: Ο τέλειος συνδυασμός πληθωρισμού και ανεργίας.

Στο σχήμα 5.5, η καμπύλη AA' αποτελεί την καμπύλη Phillips μιας οικονομίας. Η κλίση της AA' μετρά τη σχέση αντίστροφης αναλογίας μεταξύ ανεργίας και πληθωρισμού. Οι καμπύλες κοινωνικής αδιαφορίας S_1 , S_2 , και S_3 οι οποίες εξειδικεύονται από τη συνάρτηση κοινωνικής ευημερίας: $W=W(P^*/P, U^*)$ απεικονίζουν η καθεμία ένα σύνολο σημείων τα οποία συνδέονται με το ίδιο επίπεδο κοινωνικής ευημερίας. Οι καμπύλες S_1 , S_2 και S_3 εκφράζουν αυξανόμενα επίπεδα κοινωνικής ευημερίας ($S_1 < S_2 < S_3$), αφού τόσο ο πληθωρισμός όσο και η ανεργία συνδέονται με αρνητική οριακή κοινωνική χρησιμότητα ή ευημερία. Το σημείο B στο οποίο η καμπύλη AA' εφάπτεται με την υψηλότερη καμπύλη κοινωνικής αδιαφορίας S_2 , είναι το σημείο του κοινωνικά άριστου συνδυασμού πληθωρισμού και ανεργίας (Albertini & Poirier, 2015).

5.4 Η ΒΡΑΧΥΧΡΟΝΙΑ ΣΧΕΣΗ ΜΕΤΑΞΥ ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Μια καμπύλη Phillips δίνει δυνατότητες για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής που θέλει να επηρεάσει τη συναθροιστική ζήτηση με μέτρα νομισματικής ή δημοσιονομικής πολιτικής. Σε κάθε χρονική στιγμή, ο προσδοκώμενος πληθωρισμός και οι εξωγενείς διαταραχές της προσφοράς βρίσκονται εκτός του άμεσου ελέγχου των υπευθύνων. Ωστόσο, μεταβάλλοντας τη συναθροιστική ζήτηση, οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της

οικονομικής πολιτικής μπορούν να μεταβάλουν την παραγωγή, την ανεργία και τον πληθωρισμό. Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής έχουν τη δυνατότητα να αυξήσουν τη συναθροιστική ζήτηση ώστε να μειωθεί η ανεργία και να αυξηθεί ο πληθωρισμός. Ή μπορούν να περιορίσουν τη συναθροιστική ζήτηση για να αυξήσουν την ανεργία και να μειώσουν τον πληθωρισμό. Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής μπορούν να διαχειριστούν τη συναθροιστική ζήτηση και να επιλέξουν ένα συνδυασμό πληθωρισμού και ανεργίας πάνω στην βραχυχρόνια καμπύλη Phillips. Παρατηρείται ότι η βραχυχρόνια καμπύλη Phillips εξαρτάται από τον προσδοκώμενο πληθωρισμό. Αν ο προσδοκώμενος πληθωρισμός αυξηθεί, η καμπύλη Phillips μετατοπίζεται προς τα πάνω, και η ανταλλαγή που επιτυγχάνουν οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής είναι λιγότερο ευεργετική: ο πληθωρισμός είναι υψηλότερος για κάθε επίπεδο ανεργίας (Παλαιολόγος & Πολέμης, Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Β'), 2016). Το παρακάτω σχήμα 5.6 δείχνει με ποιο τρόπο η ανταλλακτική σχέση εξαρτάται από το επίπεδο του προσδοκώμενου πληθωρισμού.

Σχήμα 5.6: Η βραχυχρόνια σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας.

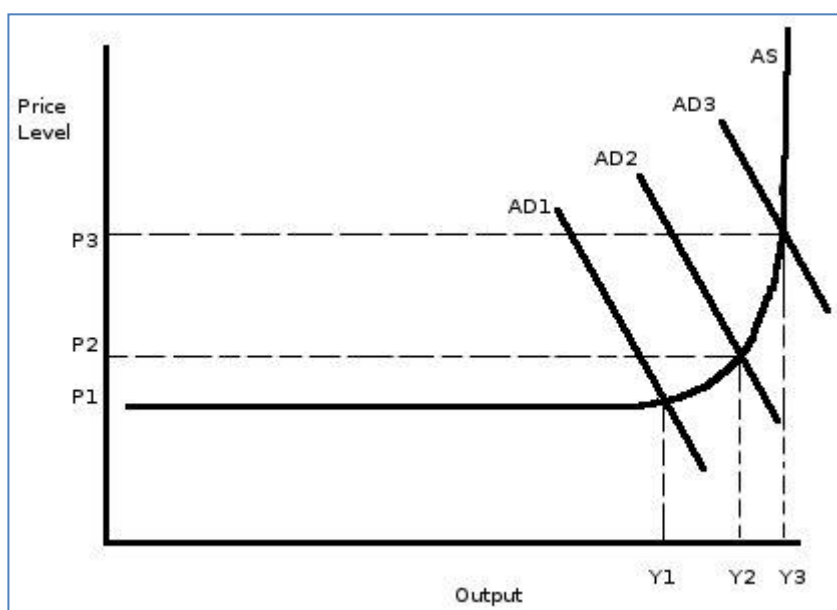
Η ανταλλαγή αυτή μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας ισχύει μόνο στη βραχυχρόνια περίοδο, δεδομένου ότι οι άνθρωποι αναπροσαρμόζουν τις πληθωριστικές προσδοκίες τους με την πάροδο του χρόνου. Οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής δεν μπορούν να διατηρήσουν για πάντα τον πληθωρισμό πάνω από τον προσδοκώμενο πληθωρισμό. Τελικά, οι προσδοκίες προσαρμόζονται στο ρυθμό του πληθωρισμού που επιλέγουν οι υπεύθυνοι για τη χάραξη της οικονομικής πολιτικής. Στην

μακροχρόνια περίοδο, ισχύει η κλασική διχοτόμηση, και η ανεργία επιστρέφει στο φυσικό της ποσοστό, όπου δεν υπάρχει ανταλλακτική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας.

5.5 ΤΟ ΤΡΙΓΩΝΙΚΟ ΜΟΝΤΕΛΟ ΤΟΥ GORDON

Ο Robert J. Gordon από το Πανεπιστήμιο Northwestern ανέλυσε την καμπύλη Phillips για να αναπαράγει το λεγόμενο τριγωνικό μοντέλο, στο οποίο ο πραγματικός ρυθμός πληθωρισμού καθορίζεται από το άθροισμα (Bross, 2006):

1. Της βραχυπρόθεσμης καμπύλης πληθωρισμού Phillips⁵⁹ (Σχήμα 5.7),
2. Της Αύξησης του κόστους του πληθωρισμού⁶⁰ (Σχήμα 5.8), και
3. Του πληθωρισμού «built-in»⁶¹.

Σχήμα 5.7: Στην καμπύλη παρατηρείται ταχύτερη αύξηση της παραγωγής από την συνολική ζήτηση⁶².

⁵⁹ Προκύπτει όταν η συνολική ζήτηση σε μια οικονομία ξεπερνά τη συνολική προσφορά.

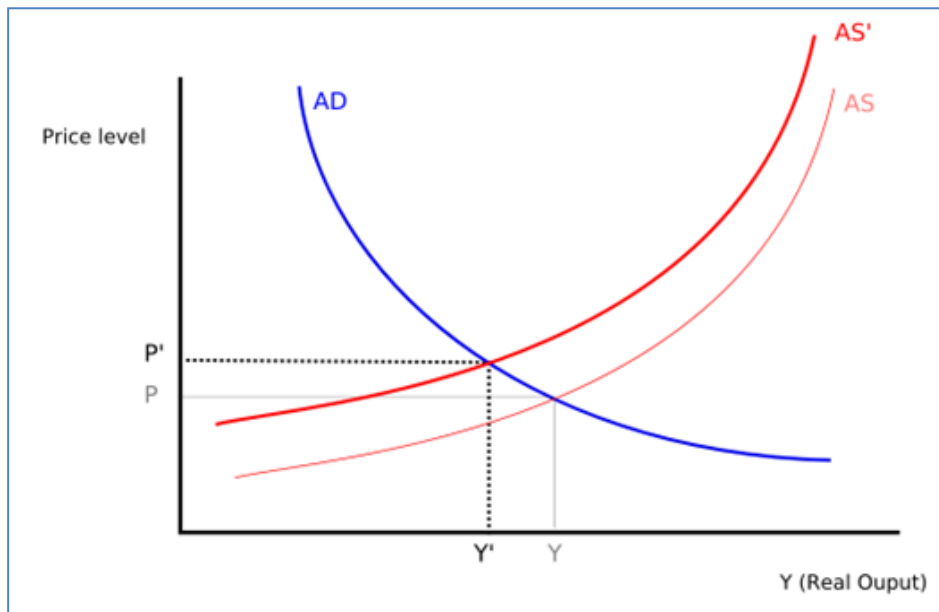
⁶⁰ Αύξηση του κόστους του πληθωρισμού είναι ένας υποτιθέμενος τύπος του πληθωρισμού που προκαλείται από τις σημαντικές αυξήσεις του κόστους των σημαντικών αγαθών ή υπηρεσιών όπου δεν υπάρχει κατάλληλη εναλλακτική λύση.

⁶¹ Built-in πληθωρισμός είναι ένας τύπος πληθωρισμού που προκύπτει από γεγονότα του παρελθόντος και επιμένει στην παρούσα οικονομική κατάσταση.

⁶² Στην κενυσιανή θεωρία, η αύξηση της απασχόλησης είναι αποτέλεσμα της αύξησης της συνολικής ζήτησης (AD), η οποία οδηγεί σε περαιτέρω προσλήψεις από τις επιχειρήσεις για να αυξήσουν την παραγωγή. Λόγω της περιορισμένης χωρητικότητας, η αύξηση της παραγωγής θα γίνει τελικά τόσο μικρή, ώστε η τιμή του αγαθού θα αυξηθεί. Κατά την πρώτη, η ανεργία θα πάει κάτω, μετατοπίζοντας τον AD1 στην AD2, η οποία αυξάνει τη ζήτηση (που σημειώνονται ως «Y») από (Y2 - Y1). Αυτή η αύξηση της ζήτησης σημαίνει ότι χρειάζονται πιο πολλοί εργαζόμενοι, και στη συνέχεια η AD θα μετατοπιστεί από AY2 σε AY3, αλλά αυτή τη φορά πολύ λιγότερο θα παράγεται σε σχέση με την προηγούμενη βάρδια, αλλά το επίπεδο των τιμών έχει αυξηθεί από P2 σε P3, πολύ υψηλότερη αύξηση τιμής σε σχέση με την προηγούμενη βάρδια. Αυτή η αύξηση της τιμής ονομάζεται πληθωρισμός.

Πηγή: (Bross, 2006).

Σχήμα 5.8: Στην καμπύλη παρατηρείται η συνολική προσφορά (AS) (συγκεντρωτικό μοντέλο ζήτησης).

Η καμπύλη της συνολικής προσφοράς (AS), προκαλεί στο επίπεδο τιμών αύξηση ενώ η παραγωγή συρρικνώνεται.

Πηγή: (Bross, 2006).

Αυτό αντανακλά τις πληθωριστικές προσδοκίες και την τιμή των μισθών. Οι κρίσεις εφοδιασμού και οι αλλαγές στον πληθωρισμό είναι οι κύριοι παράγοντες μετατόπισης της βραχυχρόνιας καμπύλης Phillips. Σε αυτή τη θεωρία, δεν είναι μόνο οι πληθωριστικές προσδοκίες που μπορεί να προκαλέσουν στασιμοπληθωρισμό. Για παράδειγμα, η απότομη αύξηση των τιμών του πετρελαίου κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1970 θα μπορούσε να έχει αυτό το αποτέλεσμα.

Οι αλλαγές στον ενσωματωμένο πληθωρισμό ακολουθούν την μερική λογική ρύθμιση πίσω από τις περισσότερες θεωρίες του NAIRU (Albertini & Poirier, 2015):

- Η χαμηλή ανεργία ενθαρρύνει τον υψηλό πληθωρισμό, όπως και η απλή καμπύλη Phillips. Αλλά αν η ανεργία παραμένει χαμηλή και ο πληθωρισμός παραμένει υψηλός για μεγάλο χρονικό διάστημα, όπως στα τέλη της δεκαετίας του 1960 στις ΗΠΑ, τόσο οι πληθωριστικές προσδοκίες όσο και η σπείρα τιμή / μισθών θα επιταχυνθεί. Αυτό μετατοπίζει την βραχυχρόνια καμπύλη Phillips προς τα πάνω και προς τα δεξιά, έτσι

ώστε να αυξηθεί ο πληθωρισμός όπως φαίνεται σε κάθε δεδομένο ποσοστό ανεργίας. (Αυτό είναι με μετατόπιση Β στο Σχήμα 4.3⁶³ του προηγούμενου κεφαλαίου).

- Το υψηλό ποσοστό ανεργίας ενθαρρύνει το χαμηλό πληθωρισμό, και πάλι όπως και με μια απλή καμπύλη Phillips. Αλλά αν η ανεργία παραμένει υψηλή και ο πληθωρισμός παραμένει σε χαμηλά επίπεδα για μεγάλο χρονικό διάστημα, όπως στις αρχές της δεκαετίας του 1980 στις ΗΠΑ, τόσο οι πληθωριστικές προσδοκίες όσο και η σπείρα τιμή / μισθών θα είναι αργή. Αυτό μετατοπίζει την βραχυχρόνια καμπύλη Phillips προς τα κάτω και προς τα αριστερά, έτσι ώστε λιγότερος πληθωρισμός να φαίνεται σε κάθε ποσοστό ανεργίας.

Στο μεταξύ αυτών των δύο στο NAIRU, η καμπύλη Phillips δεν έχει καμία εγγενή τάση μετατόπισης, έτσι ώστε ο ρυθμός πληθωρισμού είναι σταθερός. Ωστόσο, φαίνεται να είναι μια σειρά στη μέση μεταξύ των «υψηλή» και «χαμηλή» όπου το ενσωματωμένο φούσκωμα παραμένει σταθερό εκεί.

5.6 ΚΑΜΠΥΛΗ ΤΩΝ ΜΙΣΘΩΝ

Η καμπύλη των μισθών πρόκειται για την αρνητική σχέση μεταξύ των επιπέδων της ανεργίας και των μισθών που προκύπτει όταν αυτές οι μεταβλητές εκφράζονται σε τοπικό επίπεδο. Σύμφωνα με τον David Blanchflower και Andrew Oswald, η καμπύλη των μισθών συνοψίζει το γεγονός ότι «ο εργαζόμενος που απασχολείται σε μια περιοχή υψηλής ανεργίας κερδίζει λιγότερο από το ίδιο άτομο που εργάζεται σε μια περιοχή με χαμηλή ανεργία» (Albertini & Poirier, 2015).

5.6.1 Εξήγηση της καμπύλης των μισθών

Ένας τρόπος για να κατανοηθεί η καμπύλη των μισθών περιγράφεται παρακάτω. Η προσφορά εργασίας του κάθε ατόμου συσχετίζεται θετικά με τους μισθούς, ως εκ τούτου, όσο υψηλότερο είναι το ωρομίσθιο που προσφέρεται, τόσο περισσότερο ένα άτομο είναι πρόθυμο να εργαστεί πιο πολλές ώρες. Ωστόσο, υπάρχει ένα όριο για το οποίο κάθε άτομο θα ήταν πρόθυμο να θυσιάσει την ώρα της αναψυχής και ανάπαυσης, για την αξία μιας ώρας εργασίας. Ας πούμε ότι το X είναι το μέγιστο ποσό των ωρών που ένα άτομο μπορεί να

---

⁶³ Σχήμα 4.3: Βραχυχρόνια καμπύλη Phillips πριν και μετά την επεκτατική πολιτική, με Μακροχρόνια καμπύλη Phillips (NAIRU). Να σημειωθεί, ωστόσο, ότι το ποσοστό ανεργίας είναι ένας ανακριβής προγνωστικός δείκτης του πληθωρισμού μακροπρόθεσμα.

λειτουργήσει, και A είναι το ελάχιστο ωρομίσθιο που αναμένει σε αντάλλαγμα. Κάθε μισθός B , άνω του A , θα αυξήσει τον ημερήσιο μισθό του εργαζομένου χωρίς αύξηση των ωρών εργασίας. Έτσι, αν χρειάζονται περισσότερες ώρες εργασίας από ό, τι το X , θα πρέπει να προσλάβει περισσότερους ανθρώπους.

Επίσης, έστω ότι πρέπει να αγοραστούν Y ώρες εργασίας από την αγορά εργασίας, όπου $Y = 4X$. Αυτό σημαίνει ότι το Y είναι τέσσερις φορές όσο η μέγιστη προσφορά εργασίας ενός εργάτη. Εάν πληρώνεται για κάθε μια ώρα, στη συνέχεια, μπορεί να νοικιαστούν 4 εργάτες να δουλεύουν για πολλές ώρες. Ωστόσο, ανάλογα με τις συνθήκες της αγοράς εργασίας, άλλες επιλογές είναι ανοικτές:

Ας υποθεθεί ότι δεν υπάρχουν πάρα πολλές θέσεις εργασίας στην αγορά εργασίας, η ανεργία είναι υψηλή και πολλοί άνθρωποι υποαπασχολούνται (δηλαδή εργάζονται πολύ λιγότερες από X ώρες). Σε αυτήν την περίπτωση, το ποσοστό είναι πιθανό να είναι χαμηλότερο από A , καθώς είναι πολύ πιθανό ότι ένας εργαζόμενος θα κληθεί να εργαστεί για X ώρες. Θα εξοικονομηθούν, λοιπόν, χρήματα με την πρόσληψη περισσότερων από 4 εργάτες με τον καθένα από αυτόν να εργάζεται λιγότερες από X ώρες.

Λένε ότι η αγορά εργασίας είναι σφιχτή και οι περισσότεροι άνθρωποι εργάζονται ήδη σε X ώρες την ημέρα. Είναι πολύ δύσκολο να βρεθούν άνθρωποι που δεν έχουν ήδη κερδίσει A χρήματα σε μία ώρα, λόγω του ότι θα πρέπει να ταιριάζουν με τα χρήματα που προσφέρονται αλλού. Το επίπεδο των μισθών σε αυτό το σενάριο θα είναι υψηλότερο από ό, τι στο προηγούμενο σενάριο.

Με λίγα λόγια - η χαμηλότερη ανεργία οφείλεται τόσο στους λιγότερους εργάτες που είναι διαθέσιμοι, όσο και στους υψηλότερους μισθούς. Το αντίθετο ισχύει όταν η ανεργία είναι υψηλή. Αυτή είναι η ουσία της καμπύλης των μισθών.

5.6.2 Επιπτώσεις της καμπύλης των μισθών

Η καμπύλη αυτή χρησιμοποιείται για να εξηγήσει γιατί σε μια χώρα, μερικές περιοχές υποφέρουν περισσότερο από την ανεργία από άλλες. Οι εργάτες συνήθως, για οποιονδήποτε λόγο, δεν είναι πρόθυμοι να μεταναστεύσουν από περιοχές με υψηλή ανεργία και ζώνη χαμηλών μισθών σε περιοχές με χαμηλή ανεργία και υψηλούς μισθούς.

Ένας από τους λόγους για τους οποίους οι άνεργοι εργάτες δεν θέλουν να μεταναστεύσουν σε άλλες περιοχές με πολλές θέσεις εργασίας είναι λόγω της ιδιοκτησίας σπιτιού. Ο εργαζόμενος αποφεύγει να κινείται, λόγω των δαπανών που συνδέονται με το

ξεπούλημα του σπίτι του και της μετακίνησης. Οι Blanchflower και Oswald έχουν διαπιστώσει ότι το ποσοστό ανεργίας συσχετίζεται θετικά με το ποσοστό ιδιοκατοίκησης σε μελέτη μιας χώρας.

Ωστόσο, πρόσφατα κάποια μικρά οικονομετρικά στοιχεία δείχνουν ότι η σχέση μεταξύ ιδιοκατοίκησης και ανεργίας είναι λίγο πιο περίπλοκη. Οι άνθρωποι που εργάζονται είναι πιο πιθανό να είναι σε θέση να δώσουν μια υποθήκη, και είναι συνεπώς πιο πιθανό να αγοράσουν το δικό τους σπίτι. Τα στοιχεία δείχνουν ότι οι ιδιοκτήτες σπιτιού είναι λιγότερο πιθανό να μείνουν άνεργοι, και είναι επίσης πιο πιθανό να απασχολούνται σε θέσεις εργασίας με υψηλή σταθερότητα και επομένως είναι λιγότερο πιθανό να αλλάξουν εργασία. Οι άνεργοι ιδιοκτήτες σπιτιού είναι πιο πιθανό να βρουν θέσεις εργασίας στο εσωτερικό των τοπικών περιοχών, και λιγότερο πιθανό να βρουν θέσεις εργασίας που θα απαιτούσε μια κίνηση. Η συνολική εικόνα δείχνει ότι, αν και οι ιδιοκτήτες σπιτιού είναι απρόθυμοι να μετακινούνται ως εκ τούτου δεν συμβάλλουν στο ποσοστό ανεργίας (Albertini & Poirier, 2015).

5.7 ΘΕΩΡΙΑ SHAPIRO-STIGLITZ

Στην οικονομία της εργασίας, θεωρία των μισθών αποδοτικότητας των Shapiro-Stiglitz (ή Shapiro-Stiglitz το μοντέλο της αποτελεσματικότητας των μισθών) είναι μια οικονομική θεωρία των μισθών και της ανεργίας στην ισορροπία της αγοράς εργασίας. Παρέχει μια τεχνική περιγραφή του γιατί οι μισθοί είναι πιθανό να πέσουν και πώς εμφανίζεται η ακούσια ανεργία. Η θεωρία αυτή αναπτύχθηκε για πρώτη φορά από τον Carl Shapiro και τον Τζόζεφ Στίγκλιτς.

Όταν επιτευχθεί η πλήρης απασχόληση, εάν ένας εργαζόμενος απολυθεί, βρίσκει αυτόματα την επόμενη δουλειά του σύντομα. Υπό τις συνθήκες αυτές, δεν χρειάζεται να ασκήσει προσπάθεια στη δουλειά του, με αποτέλεσμα την παραμέληση της εργασίας. Αυτή η παραμέληση φθίνει την παραγωγικότητα της επιχείρησης και η επιχείρηση πρέπει να προσφέρει στους εργαζομένους της υψηλότερους μισθούς με σκοπό την εξάλειψη της παραμέλησης. Στη συνέχεια, όλες οι επιχειρήσεις προσπαθούν να εξαλείψουν την παραμέληση, η οποία ωθεί τους μέσους μισθούς και μειώνει την απασχόληση. Ως εκ τούτου, οι ονομαστικοί μισθοί, τείνουν να εμφανίζουν πτωτική ακαμψία. Στο σημείο ισορροπίας, όλες οι επιχειρήσεις πληρώνουν το ίδιο μισθό πάνω από την εκκαθάριση της αγοράς, και η ανεργία κάνει την απώλεια θέσεων εργασίας δαπανηρή, και έτσι η ανεργία χρησιμεύει ως

εργαλείο πειθαρχίας των εργαζομένων. Ένα άνεργο άτομο δεν μπορεί να πείσει τον εργοδότη ότι εργάζεται με μισθό χαμηλότερο από το μισθό ισορροπίας, επειδή ο ιδιοκτήτης ανησυχεί ότι παραμελεί την εργασία του. Ως αποτέλεσμα, η ανεργία του γίνεται ακούσια (Albertini & Poirier, 2015).

5.8 ΝΟΜΟΣ ΤΟΥ GOODHART

Ο Νόμος του Goodhart προήλθε από το όνομα του οικονομολόγου που δημιουργήθηκε, Charles Goodhart. Η αρχική διατύπωση του Goodhart, πρώην συμβούλου της Τράπεζας της Αγγλίας και Ομότιμου Καθηγητή στο London School of Economics, είναι η εξής: «Από τη στιγμή που η κυβέρνηση προσπαθεί να ρυθμίσει κάθε συγκεκριμένο σύνολο των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων, αυτό θα καταστεί αναξιόπιστο ως δείκτης της οικονομικής τάσης. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι επενδυτές προσπαθούν να προβλέψουν ποια είναι η επίδραση του εν λόγω κανονισμού, και να επενδύσουν ώστε να επωφεληθούν από αυτό. Ο νόμος έχει σχέση έμμεσα με την οικονομική ιδέα των ορθολογικών προσδοκιών (Albertini & Poirier, 2015).

5.9 ΝΕΑ ΚΕΥΝΣΙΑΝΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η Νέα Κεϋνσιανή οικονομία είναι μια νέα θεωρία της σύγχρονης μακροοικονομίας που προσπαθεί να παρέχει μικροοικονομικά θεμέλια στην επιστήμη των οικονομικών. Εν μέρει αναπτύχθηκε ως απάντηση στις επικρίσεις της κεϋνσιανής μακροοικονομίας από τους υποστηρικτές της Νέας Κλασικής μακροοικονομίας.

Δύο βασικές παραδοχές καθορίζουν την προσέγγιση της νεοκεϋνσιανής μακροοικονομίας. Όπως και η Νέα κλασική προσέγγιση, η νεοκεϋνσιανή μακροοικονομική ανάλυση υποθέτει ότι τα νοικοκυριά και οι επιχειρήσεις έχουν ορθολογικές προσδοκίες. Όμως και οι δύο θεωρίες διαφέρουν από τη νεοκεϋνσιανή ανάλυση αφού προϋποθέτει μια ποικιλία των αποτυχιών της αγοράς. Ειδικότερα, οι νεοκεϋνσιανοί υποθέτουν ότι υπάρχει ατελής ανταγωνισμός στην τιμή και τον καθορισμό των μισθών, γιατί οι τιμές και οι μισθοί μπορεί να γίνει «κολλώδεις», πράγμα που σημαίνει ότι δεν προσαρμόζονται στιγμιαία στις μεταβολές των οικονομικών συνθηκών.

Οι μισθοί και η ακαμψία των τιμών, και οι άλλες αδυναμίες της αγοράς που υπάρχουν στα νεοκεϋνσιανά μοντέλα, υποδηλώνουν ότι η οικονομία μπορεί να αποτύχει στην πλήρη απασχόληση. Ως εκ τούτου, οι νεοκεϋνσιανοί υποστηρίζουν ότι η

μακροοικονομική σταθεροποίηση από την κυβέρνηση (με τη χρήση φορολογικής πολιτικής) ή από την κεντρική τράπεζα (με τη χρήση της νομισματικής πολιτικής) μπορεί να οδηγήσει σε ένα πιο αποτελεσματικό μακροοικονομικό αποτέλεσμα (Κιόχος & Παπανικολάου, 2008).

5.9.1 Η ανάπτυξη των περίπλοκων DSGE μοντέλων

Για την καλύτερη λειτουργία των μοντέλων, αναπτύχθηκαν αρκετά περίπλοκα νεοκεϋνσιανά μοντέλα με διάφορα χαρακτηριστικά. Το έγγραφο που δημοσιεύθηκαν ανήκαν στους Frank Smets, Rafael Wouters, Lawrence J. Christiano, Martin Eichenbaum και Charles Evans⁶⁴. Τα κοινά χαρακτηριστικά των μοντέλων αυτών είναι (Κιόχος & Παπανικολάου, 2008):

- Η οριακή χρησιμότητα της κατανάλωσης εξαρτάται από την προηγούμενη κατανάλωση.
- Η τιμαριθμική αναπροσαρμογή της παραγωγής και των αγορών προϊόντων, έτσι ώστε όταν οι μισθοί και οι τιμές δεν επαναφέρονται ρητά, θα ενημερώνονται για τον πληθωρισμό.
- Το κόστος προσαρμογής των κεφαλαίων και η μεταβλητή αξιοποίησης του κεφαλαίου.
- Οι διαταραχές της ζήτησης, οι οποίες επηρεάζουν την οριακή χρησιμότητα της κατανάλωσης.
- Η σήμανση σοκ που επηρεάζει την επιθυμητή σήμανση των τιμών πάνω από το οριακό κόστος.
- Η νομισματική πολιτική που εκπροσωπείται από έναν κανόνα Taylor.
- Η Μπεϋζιανή μέθοδος εκτίμησης.

5.9.2 Sticky πληροφόρηση

Η ιδέα της sticky πληροφόρησης που βρέθηκε στο μοντέλο του Φίσερ (Fischer's model) αναπτύχθηκε αργότερα από τους Gregory Mankiw και Ricardo Reis. Αυτό προσθέτει ένα νέο χαρακτηριστικό για το μοντέλο του Fischer: υπάρχει μια σταθερή πιθανότητα ότι μπορούν να επανασχεδιαστούν οι μισθοί ή οι τιμές σε κάθε περίοδο. Χρησιμοποιώντας τριμηνιαία στοιχεία, με την αξία στο 25%: Δηλαδή, κάθε τρίμηνο το 25% των τυχαία επιλεγμένων επιχειρήσεων / συνδικάτων σχεδιάζουν μια πορεία των σημερινών και των μελλοντικών τιμών με βάση τις τρέχουσες πληροφορίες. Έτσι, με γνώμονα την τρέχουσα περίοδο, το 25% των τιμών θα πρέπει να βασίζεται στα πιο πρόσφατα διαθέσιμα στοιχεία. Οι

---

⁶⁴ Καθηγητές Οικονομικών.

Mankiw και Reis διαπίστωσαν ότι το μοντέλο της sticky πληροφόρησης παρέχει έναν καλό τρόπο για να εξηγηθεί η εμμονή του πληθωρισμού.

Τα μοντέλα της sticky πληροφόρησης δεν έχουν ονομαστική ακαμψία: οι επιχειρήσεις ή οι ενώσεις είναι ελεύθερες να επιλέξουν διαφορετικές τιμές ή αμοιβές για κάθε περίοδο. Έτσι, όταν μια επιχείρηση προγραμματίζει εκ νέου τις τρέχουσες και τις μελλοντικές τιμές της, θα επιλέξει μια πορεία για τις βέλτιστες τιμές τώρα και στο μέλλον. Σε γενικές γραμμές, αυτό θα περιλαμβάνει τον καθορισμό διαφορετικής τιμής σε κάθε περίοδο που καλύπτεται από το σχέδιο. Αυτό έρχεται σε αντίθεση με τα εμπειρικά δεδομένα σχετικά με τις τιμές. Υπάρχουν τώρα πολλές μελέτες για την ανελαστικότητα των τιμών σε διάφορες χώρες: τις ΗΠΑ, την Ευρωζώνη, το Ηνωμένο Βασίλειο και αλλού. Αυτές οι μελέτες δείχνουν ότι ενώ υπάρχουν ορισμένοι τομείς όπου οι τιμές αλλάζουν συχνά, υπάρχουν και άλλοι τομείς όπου οι τιμές παραμένουν σταθερές με την πάροδο του χρόνου. Η έλλειψη άκαμπτων τιμών στο μοντέλο της sticky πληροφόρησης δεν συνάδει με τη συμπεριφορά των τιμών στο μεγαλύτερο μέρος της οικονομίας. Αυτό έχει οδηγήσει σε προσπάθειες για τη διαμόρφωση ενός μοντέλου «διπλής sticky πληροφόρησης» (Κιόχος & Παπανικολάου, 2008).

5.9.3 Πολιτικές επιπτώσεις

Οι Νεοκεϋνσιανοί οικονομολόγοι συμφωνούν πλήρως με τη Νέα Κλασική θεωρία με τη κλασική διχοτόμηση να κατέχει μεταβολές στην προσφορά χρήματος. Ωστόσο, επειδή οι τιμές είναι σχετικά δύσκαμπτες στο νεοκεϋνσιανό μοντέλο, μια αύξηση στην προσφορά χρήματος (ή ισοδύναμα, μια μείωση του επιτοκίου) δεν αυξάνει την παραγωγή και τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας βραχυπρόθεσμα. Επιπλέον, ορισμένα νεοκεϋνσιανά μοντέλα επιβεβαιώνουν τη μη-ουδετερότητα του χρήματος υπό διάφορες συνθήκες.

Παρόλα αυτά, νεοκεϋνσιανοί οικονομολόγοι δεν υποστηρίζουν τη χρήση επεκτατικής νομισματικής πολιτικής για βραχυπρόθεσμα κέρδη της παραγωγής και της απασχόλησης, δεδομένου ότι θα αυξήσει τις πληθωριστικές προσδοκίες και, επομένως, θα αποθηκεύσει προβλήματα για το μέλλον. Αντ' αυτού, υποστηρίζουν τη χρήση της νομισματικής πολιτικής για σταθεροποίηση. Δηλαδή, η ξαφνική αύξηση της προσφοράς χρήματος μόνο για να παράγει μια προσωρινή οικονομική άνθηση δεν συνιστά στην εξάλειψη των αυξανόμενων πληθωριστικών προσδοκιών χωρίς την παραγωγή μιας ύφεσης.

Ωστόσο, όταν η οικονομία πλήττεται από κάποιο απροσδόκητο εξωτερικό σοκ, μπορεί να είναι μια καλή ιδέα για να αντισταθμίσει τις μακροοικονομικές επιπτώσεις του σοκ

με τη νομισματική πολιτική. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα εάν το απροσδόκητο σοκ (όπως μια πτώση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών), τείνει να μειώσει τόσο την παραγωγή όσο και τον πληθωρισμό. Σε αυτή την περίπτωση, η επέκταση της προσφοράς χρήματος (μείωση των επιτοκίων) βοηθά την αύξηση της παραγωγής με παράλληλη σταθεροποίηση του πληθωρισμού και των πληθωριστικών προσδοκιών.

Μελέτες της βέλτιστης νομισματικής πολιτικής σε νεοκεϋνσιανά μοντέλα DSGE έχουν επικεντρωθεί σε κανόνες επιτοκίου (κυρίως «κανόνες Taylor»), διευκρινίζοντας πως η κεντρική τράπεζα θα πρέπει να ρυθμίζει το ονομαστικό επιτόκιο σε απάντηση στις αλλαγές του πληθωρισμού και της παραγωγής. Σε ορισμένα απλά DSGE νεοκεϋνσιανά μοντέλα, αποδεικνύεται ότι η σταθεροποίηση του πληθωρισμού αρκεί, επειδή η διατήρηση σε απόλυτα σταθερό πληθωρισμό, σταθεροποιεί επίσης την παραγωγή και την απασχόληση στο μέγιστο επιθυμητό βαθμό.

Ωστόσο, δείχνουν επίσης ότι σε μοντέλα με περισσότερες από μία ατέλειες της αγοράς (για παράδειγμα, οι τριβές για την προσαρμογή του επιπέδου της απασχόλησης), δεν υπάρχει πλέον μια «θεία σύμπτωση», και αντ' αυτού υπάρχει μια ανταλλαγή μεταξύ του σταθεροποιητικού πληθωρισμού και της σταθεροποίησης της απασχόλησης.

Πρόσφατα, αποδείχθηκε ότι «θεία σύμπτωση» δεν διαθέτει κατ' ανάγκη η μη γραμμική μορφή του προτύπου του νεοκεϋνσιανού μοντέλου. Αυτή η ιδιότητα θα κρατήσει μόνο εάν η νομισματική αρχή έχει ρυθμιστεί για να κρατήσει το ρυθμό πληθωρισμού ακριβώς στο 0%. Σε οποιοδήποτε άλλο επιθυμητό στόχο για τον πληθωρισμό, υπάρχει ένα ενδογενές trade-off, ακόμη και κάτω από τις πραγματικές ατέλειες (Λιανός & Μπένος, 2013).

5.10 ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Υπάρχουν δύο κύριες στρατηγικές για τη μείωση της ανεργίας (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010):

- ✓ Πολιτικές «ζήτησης» για τη μείωση της Ελλιπούς ανεργίας (ανεργία που προκαλείται από την ύφεση).
- ✓ Πολιτικές «προσφοράς» για τη μείωση της Διαρθρωτικής ανεργίας (φυσικό ποσοστό ανεργίας).

5.10.1 Πολιτικές «ζήτησης»

Η πλευρά των πολιτικών ζήτησης είναι σημαντική, όταν υπάρχει ύφεση και αύξηση της κυκλικής ανεργίας. (π.χ. μετά το 1991 και την ύφεση μετά το 2008) (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010).

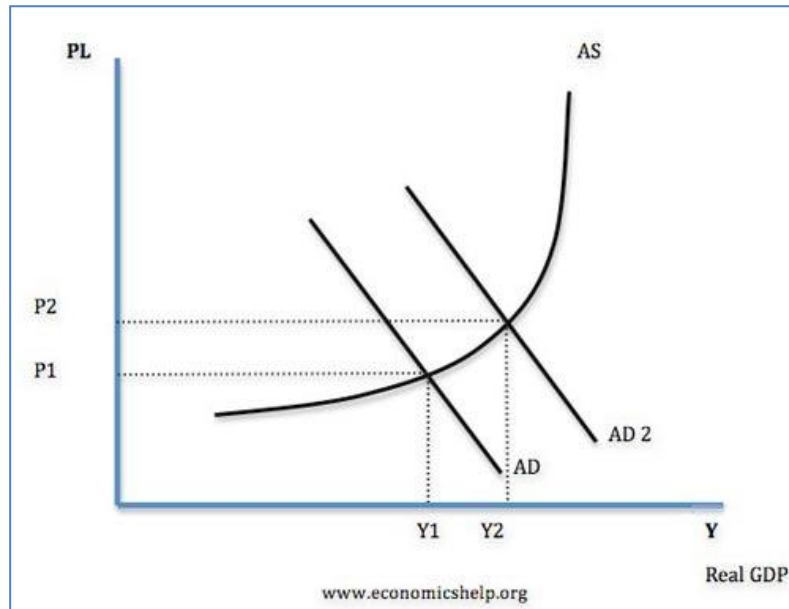
5.10.1.1 Δημοσιονομική Πολιτική

Η δημοσιονομική πολιτική μπορεί να μειώσει την ανεργία, συμβάλλοντας στην αύξηση της συνολικής ζήτησης και του ρυθμού οικονομικής ανάπτυξης. Η κυβέρνηση θα πρέπει να συνεχίσει την επεκτατική δημοσιονομική πολιτική. Αυτό συνεπάγεται μείωση των φόρων και αύξηση των κρατικών δαπανών. Οι φόροι θα αυξηθούν (π.χ. περικοπή του ΦΠΑ σε 15% το 2008), όπως και το διαθέσιμο εισόδημα και συνεπώς θα συμβάλουν στην αύξηση της κατανάλωσης, που οδηγεί σε αύξηση της συνολικής ζήτησης (Aggregate Demand-AD).

Με την αύξηση της AD, θα υπάρξει μια αύξηση του πραγματικού ΑΕΠ (εφόσον υπάρχει πλεονάζουσα παραγωγική ικανότητα στην οικονομία.) Εάν οι επιχειρήσεις παράγουν περισσότερο, θα υπάρξει αύξηση της ζήτησης των εργαζομένων και ως εκ τούτου μείωση της ζήτησης ανεπάρκειας της ανεργίας. Επίσης, με την αύξηση της συνολικής ζήτησης και την ισχυρή οικονομική ανάπτυξη, λιγότερες επιχειρήσεις θα πτωχεύσουν, άρα θα υπάρξουν και λιγότερες απώλειες θέσεων εργασίας.

Ο Keynes ήταν ένθερμος υποστηρικτής της επεκτατικής δημοσιονομικής πολιτικής κατά τη διάρκεια μιας παρατεταμένης ύφεσης. Ο ίδιος υποστηρίζει ότι σε μια ύφεση, οι πόροι (τόσο του κεφαλαίου όσο και της εργασίας) είναι σε αδράνεια, ως εκ τούτου, η κυβέρνηση πρέπει να παρέμβει και να δημιουργήσει πρόσθετη ζήτηση για τη μείωση της ανεργίας (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010).

Ο αντίκτυπος της υψηλότερης συνολικής ζήτησης στην Οικονομία φαίνεται στο παρακάτω Σχήμα 5.8:

Σχήμα 5.9: Ο αντίκτυπος της υψηλότερης συνολικής ζήτησης στην Οικονομία.

Πηγή: (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010).

Ωστόσο (Λιανός, Παπαβασιλείου, & Χατζηανδρέου, 2010),

- Εξαρτάται από άλλες συνιστώσες της AD, π.χ. εάν η εμπιστοσύνη είναι χαμηλή, η περικοπή των φόρων δεν μπορεί να αυξήσει τις καταναλωτικές δαπάνες. Επίσης, οι άνθρωποι δεν μπορούν να περάσουν φορολογικές περικοπές, εφόσον σύντομα θα αντιστραφούν.
- Η δημοσιονομική πολιτική μπορεί να έχει χρονικές υστερήσεις. Π.χ. η απόφαση για την αύξηση των κρατικών δαπανών μπορεί να πάρει πολύ χρόνο για να έχουν επίπτωση στην αύξηση του AD.
- Αν η οικονομία είναι κοντά στην πλήρη δυναμικότητα, μια αύξηση στην AD θα προκαλέσει μόνο τον πληθωρισμό. Η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική θα μειώσει την ανεργία μόνο εάν υπάρχει ένα κενό παραγωγής.
- Η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική θα απαιτήσει υψηλότερο δανεισμό του Δημοσίου - αυτό μπορεί να μην είναι δυνατό για τις χώρες με υψηλά επίπεδα χρέους, και αύξηση των αποδόσεων των ομολόγων.
- Μακροπρόθεσμα η επεκτατική δημοσιονομική πολιτική μπορεί να προκαλέσει παραγκωνισμό, δηλαδή αύξηση των κρατικών δαπανών, αλλά επειδή ο δανεισμός γίνεται από τον ιδιωτικό τομέα, η AD δεν αυξάνεται. Ωστόσο, οι κεϋνσιανοί ισχυρίζονται ότι ο παραγκωνισμός δεν θα συμβεί σε μια παγίδα ρευστότητας.

5.10.1.2 Νομισματική Πολιτική

Η νομισματική πολιτική συνεπάγεται μείωση των επιτοκίων. Τα χαμηλότερα επιτόκια μειώνουν το κόστος δανεισμού και ενθαρρύνουν τους ανθρώπους να ξοδεύουν και να επενδύουν. Αυτό αυξάνει την AD και συμβάλλουν, επίσης, στην αύξηση του ΑΕΠ και στη μείωση της ζήτησης ανεπάρκειας της ανεργίας.

Επίσης, τα χαμηλότερα επιτόκια θα μειώσουν τη συναλλαγματική ισοτιμία και θα κάνουν τις εξαγωγές πιο ανταγωνιστικές.

Σε ορισμένες περιπτώσεις, τα χαμηλότερα επιτόκια μπορεί να είναι αναποτελεσματικά στην αύξηση της ζήτησης. Σε αυτή την περίπτωση, οι κεντρικές τράπεζες μπορούν να προσφεύγουν σε ποσοτική χαλάρωση. Αυτή είναι μια προσπάθεια να αυξηθεί η προσφορά χρήματος και η ενίσχυση της συνολικής ζήτησης (Σιδηρόπουλος, 2014).

Εκτιμάται ότι,

- Υπάρχουν παρόμοια προβλήματα με τη δημοσιονομική πολιτική, π.χ. εξαρτάται από άλλα συστατικά της AD.
- Τα χαμηλότερα επιτόκια δεν μπορούν να βοηθήσουν τις δαπάνες ώθησης, εάν οι τράπεζες εξακολουθούν να είναι απρόθυμες να δανείσουν.
- Η πλευρά της πολιτικής ζήτησης μπορεί να βοηθήσει στη μείωση της ανεπάρκειας της ανεργίας π.χ. ύφεση. Ωστόσο, δεν μπορεί να μειώσει την πλευρά της προσφοράς της ανεργίας. Ως εκ τούτου, η αποτελεσματικότητά της εξαρτάται από το είδος της ανεργίας που παρατηρείται.

5.10.1.3 Οι πολιτικές προμήθειας για τη μείωση της ανεργίας

Η πλευρά της πολιτικής προσφοράς ασχολείται με πιο μικρο-οικονομικά θέματα. Αυτά δεν έχουν σκοπό να ενισχύσουν τη συνολική ζήτηση, αλλά επιδιώκουν να ξεπεράσουν τις ατέλειες στην αγορά εργασίας και τη μείωση της ανεργίας που προκαλείται από την πλευρά της προσφοράς (Σιδηρόπουλος, 2014).

5.10.1.4 Οι πολιτικές για τη μείωση της προσφοράς ανεργίας

Οι πολιτικές για τη μείωση της προσφοράς ανεργίας είναι οι εξής (Πουρναράκης & Χαντζηκωνσταντίνου, 2011):

- 1. Εκπαίδευση και Κατάρτιση.** Ο στόχος είναι να δοθούν στους μακροχρόνια ανέργους νέες δεξιότητες που να τους επιτρέπουν να βρουν θέσεις εργασίας στις αναπτυσσόμενες βιομηχανίες, π.χ. επανεκπαίδευση ανέργων εργατών χάλυβα να έχουν βασικές δεξιότητες πληροφορικής γεγονός που τους βοηθά να βρουν δουλειά στον τομέα των υπηρεσιών. Ωστόσο, παρά την παροχή προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης, οι άνεργοι μπορεί να είναι ανίκανοι ή απρόθυμοι να μάθουν νέες δεξιότητες. Στην καλύτερη περίπτωση θα χρειαστούν αρκετά χρόνια για να μειωθεί η ανεργία.
- 2. Μείωση της δύναμης των συνδικάτων.** Αν τα συνδικάτα είναι σε θέση να διαπραγματεύονται για τους μισθούς πάνω από το επίπεδο εκκαθάρισης της αγοράς, θα προκληθεί πραγματική ανεργία των μισθών. Στην περίπτωση αυτή η μείωση επιρροής των συνδικάτων (ή μείωση στους ελάχιστους μισθούς) θα βοηθήσει στην επίλυση αυτής της πραγματικής ανεργίας των μισθών.
- 3. Επιδοτήσεις για την απασχόληση.** Οι επιχειρήσεις θα μπορούσαν να έχουν φοροαπαλλαγές ή επιδοτήσεις για τη λήψη μακροχρόνια ανέργων. Αυτό βοηθά στο να τους δοθεί εκ νέου εμπιστοσύνη και επαγγελματική κατάρτιση. Ωστόσο, αυτή η τακτική θα μπορούσε να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να αντικαταστήσουν απλώς τους σημερινούς εργαζόμενους με τους μακροχρόνια ανέργους, ώστε να επωφεληθούν από τις φοροαπαλλαγές.
- 4. Βελτίωση της αγοράς εργασίας - Ευελιξία.** Προβάλλεται το επιχείρημα ότι τα υψηλότερα ποσοστά διαρθρωτικής ανεργίας στην Ευρώπη οφείλεται στις περιοριστικές αγορές εργασίας που αποθαρρύνει τις εταιρείες να απασχολούν εργαζομένους στην πρώτη θέση. Για παράδειγμα, η μέγιστη κατάργηση της εβδομαδιαίας εργασίας, καθιστά ευκολότερη την πρόσληψη εργαζομένων και μπορεί να ενθαρρύνει περισσότερο τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Ωστόσο, η αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας θα μπορούσε να προκαλέσει μια αύξηση της προσωρινής απασχόλησης και μεγαλύτερη εργασιακή ανασφάλεια.
- 5. Αυστηρότερες απαιτήσεις παροχών.** Οι κυβερνήσεις θα μπορούσαν να αναλάβουν έναν πιο ενεργό ρόλο στο να δεχθεί ο άνεργος μια θέση εργασίας ή να κινδυνεύει να χάσει τα οφέλη. Μετά από ένα ορισμένο χρονικό διάστημα η κυβέρνηση θα μπορούσε να εγγυηθεί κάποιου είδους θέσεις εργασίας στο δημόσιο τομέα. Αυτό θα μπορούσε να μειώσει σημαντικά την ανεργία. Ωστόσο, αυτό μπορεί να σημαίνει ότι η κυβέρνηση καταλήγει να απασχολεί χιλιάδες ανθρώπους σε μη παραγωγικές εργασίες που είναι πολύ ακριβές.

6. Βελτίωση της γεωγραφικής κινητικότητας. Συχνά οι άνεργοι είναι πιο συγκεντρωμένοι σε ορισμένες περιοχές. Για να ξεπεραστεί αυτή η γεωγραφία της ανεργίας, η κυβέρνηση θα μπορούσε να δώσει φορολογικές ελαφρύνσεις σε επιχειρήσεις που εγκατέστησε σε υποβαθμισμένες περιοχές. Εναλλακτικά, θα μπορούσε να δώσει οικονομική βοήθεια στους άνεργους οι οποίοι μεταβαίνουν σε περιοχές με υψηλή απασχόληση.

6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αποτελεί γεγονός ότι η αντιστάθμιση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας αναφέρθηκε για πρώτη φορά από τον A.W. Phillips το 1958, από τον οποίο πήρε το όνομά της η καμπύλη Phillips. Η απλή διαίσθηση αλλά και η λογική πίσω από αυτή την οικονομική θεωρία των αγορών είναι ότι καθώς πέφτουν τα ποσοστά της ανεργίας, οι εργαζόμενοι έχουν το δικαίωμα να ασκήσουν πιέσεις για υψηλότερους μισθούς. Οι επιχειρήσεις προσπαθούν να περάσουν αυτό το υψηλότερο μισθολογικό κόστος στους καταναλωτές, με αποτέλεσμα τις υψηλότερες τιμές και με απώτερο αποτέλεσμα μια πληθωριστική συσσώρευση στην οικονομία

Με τον πληθωρισμό μειώνεται η ανεργία, στο βαθμό που προκαλείται από την ονομαστική ακαμψία των μισθών. Με τη μείωση της πραγματικής αξίας των δεδομένων ονομαστικών μισθών, ο πληθωρισμός αυξάνει τη ζήτηση εργατικού δυναμικού, και ως εκ τούτου μειώνει την ανεργία. Ωστόσο, το ίδιο αποτέλεσμα θα μπορούσε να επιτευχθεί με τη μείωση των ονομαστικών μισθών.

Η ανεργία χωρίζεται σε τέσσερα είδη: εποχιακή ανεργία, ανεργία τριβής, διαρθρωτική ανεργία και ανεργία λόγω ανεπαρκούς ζήτησης (ή κεϋνσιανή ανεργία).

- 1. Εποχιακή ανεργία:** Ορισμένες επιχειρήσεις, για παράδειγμα, οι αγροτικές και οι τουριστικές, έχουν συστηματικές μεταβολές στην παραγωγική τους δραστηριότητα κατά τη διάρκεια του έτους. Οι μεταβολές της παραγωγής συνοδεύονται από αντίστοιχες μεταβολές της απασχόλησης εργαζομένων και, συνεπώς, από μεταβολές της ανεργίας. Πρόκειται, δηλαδή για εποχιακή ανεργία. Χαρακτηριστικό της είναι ότι επαναλαμβάνεται κάθε χρόνο, είναι προσωρινή και μικρής σχετικά διάρκειας.
- 2. Ανεργία τριβής:** Η ανεργία τριβής οφείλεται στην αδυναμία της αγοράς εργασίας να απορροφήσει τους άνεργους άμεσα, αν και υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας, για τις οποίες οι άνεργοι είναι κατάλληλοι. Οφείλεται στην αδυναμία των εργατών να εντοπίζουν αμέσως τις επιχειρήσεις με τις κενές θέσεις και στην αδυναμία των επιχειρήσεων να εντοπίσουν τους άνεργους εργάτες. Επίσης μπορεί να οφείλεται στη γεωγραφική απόσταση μεταξύ της περιοχής όπου υπάρχει ανεργία και αυτής όπου υπάρχουν κενές θέσεις εργασίας. Γενικότερα στην ανεργία τριβής οδηγεί η έλλειψη ενός

αποτελεσματικού συστήματος πληροφοριών για ύπαρξη ανέργων και επιχειρήσεων με κενές θέσεις εργασίας.

- 3. Διαρθρωτική ανεργία:** Η ανεργία ονομάζεται διαρθρωτική, όταν σε μια οικονομία υπάρχουν άνεργοι και κενές θέσεις εργασίας, αλλά οι άνεργοι δεν μπορούν να απασχοληθούν στις υπάρχουσες κενές θέσεις, επειδή υπάρχει αναντιστοιχία ανάμεσα στα προσόντα και την ειδίκευση των ανέργων και σ' αυτά που απαιτούνται για την κάλυψη των κενών θέσεων.
- 4. Ανεργία Ανεπαρκούς Ζήτησης:** Η ανεργία λόγω ανεπαρκούς ζήτησης, ή αλλιώς κενσιανή ανεργία, προέρχεται από την πτώση της οικονομικής δραστηριότητας στις φάσεις της καθόδου και της ύφεσης του οικονομικού κύκλου. Πρόκειται, δηλαδή, για αδυναμία της συνολικής ζήτησης της οικονομίας να απορροφήσει τη συνολική προσφορά εργατικού δυναμικού. Το είδος αυτής της ανεργίας έχει κυκλικό χαρακτήρα, δηλαδή επαναλαμβάνεται, και η διάρκεια της εξαρτάται από τη διάρκεια του οικονομικού κύκλου.

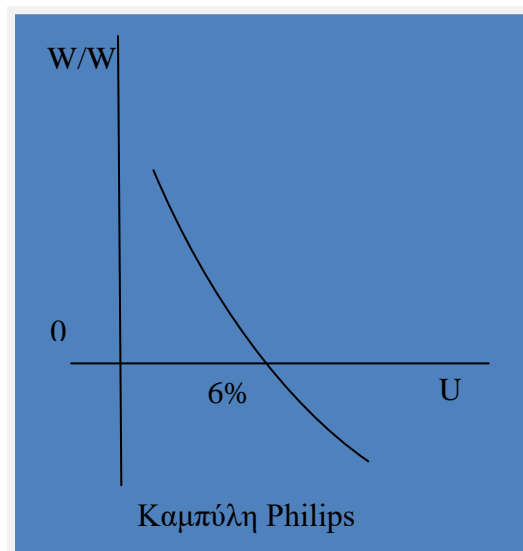
Οι βασικές οικονομικές συνέπειες της ανεργίας είναι τρεις. Αρχικά, είναι απώλεια παραγωγικών δυνάμεων, δηλαδή της εργασίας των ανέργων, που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί στην παραγωγική διαδικασία. Επίσης, οδηγεί στην απώλεια εισοδήματος για τον άνεργο και την οικογένειά του. Τέλος, επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, λόγω της παροχής των επιδομάτων ανεργίας προς τους άνεργους.

Προφανώς και είναι ευρύτερες οι συνέπειες της ανεργίας, γιατί η κατάσταση της ανεργίας μπορεί να είναι εξαιρετικά επώδυνη για τον άνεργο και την οικογένειά του αφού, εκτός από την έλλειψη εισοδήματος, μειώνει την κοινωνική του θέση, δημιουργεί προβλήματα αυτοσεβασμού, οικογενειακών τριβών, κ.τ.λ. Συνεπώς, η ανεργία δημιουργεί και σοβαρά κοινωνικά προβλήματα πέρα από τις οικονομικές συνέπειες.

Ο πληθωρισμός είναι μια σταθερή αύξηση του γενικού επιπέδου των τιμών των αγαθών και υπηρεσιών σε μια οικονομία κατά τη διάρκεια μιας χρονικής περιόδου. Όταν το επίπεδο τιμών αυξάνεται, κάθε μονάδα του νομίσματος αγοράζει λιγότερα αγαθά και υπηρεσίες. Συνεπώς, ο πληθωρισμός αντανακλά τη μείωση της αγοραστικής δύναμης ανά μονάδα του χρήματος, την απώλεια της πραγματικής αξίας στο μέσο της ανταλλαγής και της λογιστικής μονάδας εντός της οικονομίας Ένα βασικό μέτρο του πληθωρισμού των τιμών είναι το ποσοστό του πληθωρισμού, η ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του γενικού δείκτη τιμών (συνήθως ο δείκτης τιμών καταναλωτή) κατά την πάροδο του χρόνου.

Η καμπύλη Phillips ξεκίνησε ως μια εμπειρική παρατήρηση σε αναζήτηση μιας θεωρητικής εξήγησης. Συγκεκριμένα, η καμπύλη Phillips προσπάθησε να εξακριβώσει αν η σχέση πληθωρισμού-ανεργίας ήταν η αιτία, ή απλώς συσχέτιση. Υπάρχουν αρκετές, μεγάλες εξηγήσεις της κανονικότητας της βραχυπρόθεσμης καμπύλης Phillips. Κατά τον Milton Friedman υπάρχει μια βραχυπρόθεσμη συσχέτιση μεταξύ του πληθωρισμού και της απασχόλησης. Όταν συμβαίνει μια πληθωριστική έκπληξη, οι εργαζόμενοι μπορεί να ξεγελαστούν και να δεχτούν χαμηλότερους μισθούς, επειδή δεν βλέπουν την πτώση των πραγματικών μισθών αμέσως.

Η σχέση Phillips μοιάζει με την καμπύλη που παρουσιάζεται στο παρακάτω σχήμα.

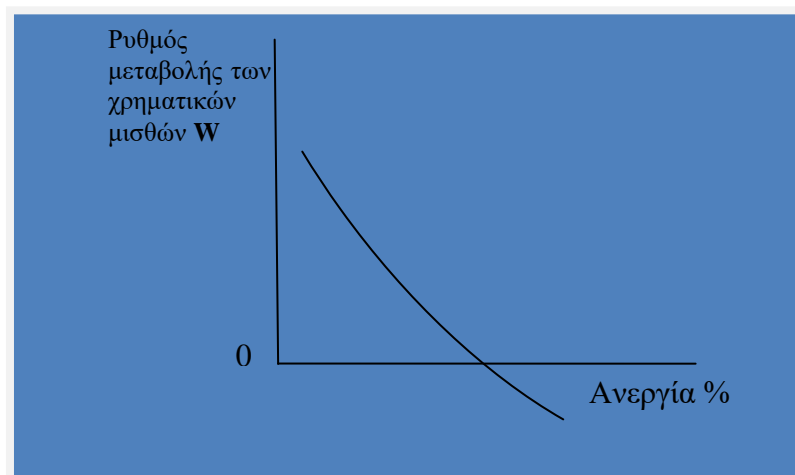

Τα τρία χαρακτηριστικά γνωρίσματα της καμπύλης είναι:

- η αρνητική της κλίση,
- το σχήμα υπερβολής και
- το σημείο τομής με την τετμημένοι γύρω στο 6% ποσοστό ανεργίας.

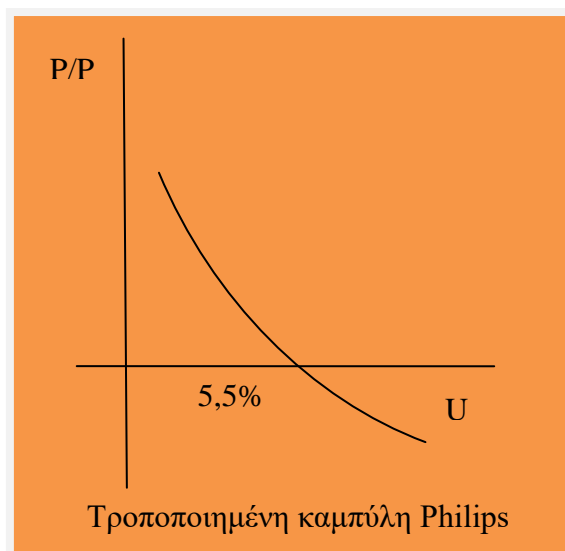
Συνεπώς, σταθερά οικονομικά ωρομίσθια θα αναμένονται όταν το ποσοστό ανεργίας ανέρχεται σε 6%. Σε μια τέτοια περίπτωση το ποσοστό αλλαγής $\dot{w}/w$ είναι μηδενικό. Τα ονομαστικά ωρομίσθια, καθώς επίσης και το αντίστροφο, είναι πιθανό να αυξηθούν αν η ανεργία υπολείπεται του 6%. Η καμπύλη αυτή δείχνει ότι ανάμεσα στο ρυθμό αύξησης των χρηματικών μισθών ανά περίοδο (W) και στο ποσοστό της ανεργίας (u) υπάρχει μια στενή σχέση, τέτοια που, όσο υψηλότερο είναι το ποσοστό ανεργίας, τόσο χαμηλότερος είναι ο ρυθμός αύξησης των χρηματικών μισθών (παρακάτω σχήμα).

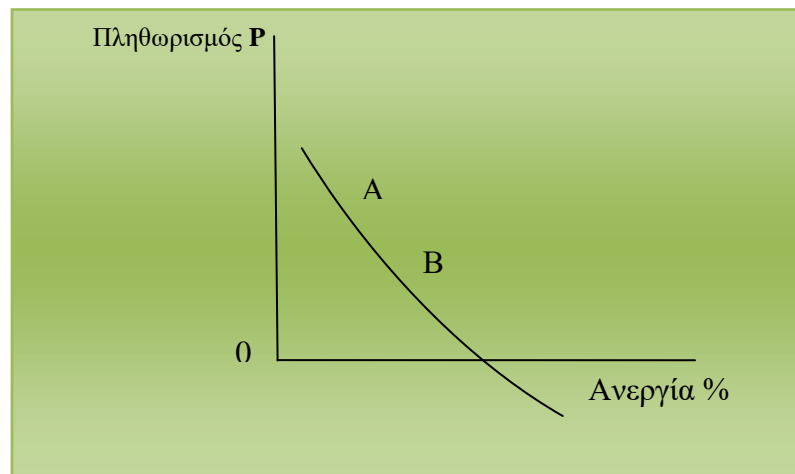

Στην συνέχεια, θα έπρεπε να υπάρξει συσχέτιση των τιμών με τους χρηματικούς μισθούς, ως κυριότερη συνιστώσα του κόστους και να χρησιμοποιηθεί η καμπύλη Phillips ώστε να ερμηνευθεί ο πληθωρισμός μισθών. Ο πληθωρισμός βοηθά για να καθορισθεί ο πληθωρισμός τιμών σε μια άλλη εξίσωση. Οι Samuelson και Solow (1960) οδήγησαν τη διαδικασία αυτή στη λογική της κατάληξης και εκτίμησαν άμεσα μια σχέση μεταξύ ποσοστού ανεργίας και ρυθμού πληθωρισμού. Στην οικονομική φιλολογία, η προκύπτουσα σχέση αποκαλείται συνήθως «καμπύλη Phillips».

Ο ρυθμός μεταβολής των χρηματικών μισθών αντικαταστάθηκε με το ποσοστό του πληθωρισμού από τους Samuelson και Solow. Έτσι η νέα καμπύλη Phillips ονομάστηκε «τροποποιημένη» καμπύλη Phillips, παρακάτω σχήμα, η οποία διαφέρει από την αρχική στο ότι αντικαθίσταται στη θέση του $\dot{w}/w$ και δίνει το εξής συμπέρασμα: τα επιθυμητά χαμηλά ποσοστά ανεργίας συνοδεύονται από επιθυμητά υψηλά ποσοστά πληθωρισμού.

Το παρακάτω σχήμα απεικονίζει την καμπύλη Phillips με τον πληθωρισμό τιμών, που συμβολίζεται με P στον κατακόρυφο άξονα. Καθώς μειώνεται η ανεργία κατά σταθερά ποσά, οι μισθοί θα ανέρχονται με αυξανόμενο ρυθμό, ενώ θα προσεγγίζει το άπειρο καθώς το u προσεγγίζει το μηδέν.

Συνεπώς, δεν παρατηρείται αρνητικό ποσοστό ανεργίας. Είναι γνωστό ότι απαιτείται χρόνος για να μειωθούν οι τιμές, και γι' αυτόν δε μπορεί να προσεγγίσει το μείον άπειρο καθώς το ποσοστό ανεργίας αυξάνεται, αλλά φτάνει μάλλον σε κάποιο σταθερό ρυθμό μείωσης των ημερομισθίων. Όταν το u προσεγγίζει το 100%, τότε το $\dot{W}$ προσεγγίζει το κατώτατο όριο, όπως φαίνεται από στο παραπάνω σχήμα.

Γι' αυτούς τους λόγους η καμπύλη Phillips παρουσιάζει κυρτό (ως προς τους άξονες) σχήμα, το οποίο υποδηλώνει ότι, κατά μέσο όρο, η οικονομία θα έχει λιγότερο πληθωρισμό όταν το επίπεδο της ανεργίας παρουσιάζει μικρές διακυμάνσεις γύρω από το μέσο όρο u , παρά αν οι διακυμάνσεις είναι μεγαλύτερες με τον ίδιο μέσο όρο u . Έτσι, όσο μεγαλύτερο είναι το εύρος διακύμανσης των επιπέδων ανεργίας σε σχέση με ένα μέσο ποσοστό ανεργίας, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η πίεση του πληθωρισμού κόστους στην οικονομία.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 οι καμπύλες Phillips έγιναν τμήμα της συμβατικής μακροοικονομικής θεωρίας και έγιναν αποδεκτές τόσο από τους υπέρμαχους της θεωρίας του πληθωρισμού ζήτησης όσο και από εκείνους της θεωρίας του πληθωρισμού κόστους. Επίσης, τις υιοθέτησαν και πολιτικοί, αλλά και ο Τύπος, ώστε να εξηγηθεί η ανταλλακτική σχέση μεταξύ πληθωρισμού και ανεργίας. Με δεδομένη τη θέση της καμπύλης Phillips, χαμηλότερος πληθωρισμός θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνο με κόστος την αύξηση της ανεργίας, και αντιστρόφως.

Το βασικό μειονέκτημα της καμπύλης Phillips κατά τους Friedman και Phelps, είναι το εξής: στην καμπύλη αυτή αγνοείται η επίδραση του προσδοκώμενου πληθωρισμού στη διαδικασία καθορισμού του μισθού. Τους εργαζόμενους ενδιαφέρει ο πραγματικός μισθός (δηλαδή η ποσότητα των αγαθών που μπορούν να αγοράσουν με το μισθό τους) και όχι ο ονομαστικός μισθός (η χρηματική αξία του μισθού). Σήμερα κατά γενική παραδοχή, η καμπύλη Phillips μετά τις επικρίσεις όμως του Friedman (1968) και του Phelps (1967), δεν είναι σταθερή, δηλαδή μετατοπίζεται προς τα πάνω όταν οι προσδοκίες για πληθωρισμό αυξάνονται. Συνεπώς, μια χώρα που επιλέγει πολύ υψηλό δείκτη πληθωρισμού θα διαπιστώσει ότι η καμπύλη Phillips που την αφορά μετατοπίζεται προς τα πάνω. Κάτω από αυτές τις συνθήκες, οι αρχές έχουν ελάχιστη δυνατότητα ελεύθερης επιλογής ανάμεσα στον πληθωρισμό και στην ανεργία.

Μακροχρόνια λοιπόν, η καμπύλη Phillips είναι στην πραγματικότητα μια κάθετη γραμμή με σημαντικές συνέπειες για το κόστος μιας νομισματικής ένωσης. Πρόκειται δηλαδή για μια κατακόρυφη μακρόχρονη καμπύλη Phillips. Σύμφωνα με τα επιχειρήματα των Friedman και Phelps, η διακριτική νομισματική πολιτική έχει πολύ λίγα θέληγτρα. Μόνο προσωρινά μπορεί να μειωθεί η ανεργία με τίμημα ένα υψηλότερο διαρκές ποσοστό πληθωρισμού. Αν οι αρχές προσπαθήσουν να μειώσουν τον πληθωρισμό, η ανεργία θα αυξηθεί για κάποιο διάστημα. Έτσι, σύμφωνα με τους μονεταριστές η μάχη κατά του πληθωρισμού έχει ως αποτέλεσμα κοινωνικό κόστος. Γι' αυτό το λόγο προτάθηκε από τον Friedman ο κανόνας σταθερής νομισματικής αύξησης, ο οποίος στοχεύει στην εγγύηση ενός σταθερού ποσοστού πληθωρισμού. Οι Κεϋνσιανοί συνήθως αντιτίθενται σε αυτήν την πρόταση επειδή αναμένουν από τη διακριτική πολιτική να ομαλοποιήσει τον επιχειρησιακό κύκλο. Παράλληλα αρνούνται την ύπαρξη ενός φυσικού ποσοστού ανεργίας και έτσι απορρίπτουν τον πυρήνα της μονεταριστικής συλλογιστικής.

Συνεπώς, ο Phillips καταλήγει σε βασικά συμπεράσματα, όπως ότι ο ρυθμός μεταβολής των ονομαστικών ημερομισθίων παραμένει αμετάβλητος ($W^*/W = 0$) όταν το ποσοστό ανεργίας είναι $5^{1/2}\%$ ($U = 5^{1/2}\%$) και ότι οι μεταξύ των και U σχέσεις είναι κυκλικές. Διέκρινε μάλιστα $6^{1/2}$ τέτοιους κύκλους μέσης διάρκειας περίπου οχτώ ετών, τους οποίους ερμηνεύει ως εξής: Το w^*/w δεν επηρεάζεται μόνο από το U αλλά και από το ρυθμό μεταβολής της ζήτησης εργασίας και κατά συνέπεια από το ρυθμό μεταβολής της ανεργίας.

Όταν η οικονομική δραστηριότητα είναι αυξημένη, τότε αυξάνεται η ζήτηση εργασίας και κατά συνέπεια μειώνεται το ποσοστό ανεργίας, οι μισθοί αυξάνονται ταχύτερα

από ότι θα συνέβαινε αν το ποσοστό ανεργίας ήταν μεν το ίδιο, αλλά η ζήτηση εργασίας δεν θα αυξανόταν, δεδομένου ότι στην πρώτη περίπτωση ο ανταγωνισμός μεταξύ των εργοδοτών να αποκτήσουν τις υπηρεσίες του συντελεστή εργασία είναι εντονότερος. Αντίθετα, όταν η οικονομική δραστηριότητα μειώνεται, τότε περιορίζεται η ζήτηση εργασίας και κατά συνέπεια αυξάνεται το ποσοστό της ανεργίας, οι μισθοί αυξάνονται αργότερα απ' ότι θα συνέβαινε αν το ποσοστό ανεργίας ήταν μεν το ίδιο, η ζήτηση όμως εργασίας δε θα μειωνόταν, δεδομένου ότι στην πρώτη περίπτωση οι εργοδότες είναι λιγότεροι διατεθειμένοι να δώσουν αυξήσεις μισθών και οι εργαζόμενοι είναι σε ασθενέστερη θέση για να πιέσουν για μισθολογικές αυξήσεις από ότι αν το ποσοστό ανεργίας ήταν μεν το ίδιο, δε μειωνόταν όμως η ζήτηση εργασίας.

Σήμερα, οι περισσότεροι οικονομολόγοι ευνοούν ένα χαμηλό και σταθερό ρυθμό του πληθωρισμού. Ο πληθωρισμός μειώνει τη σοβαρότητα της οικονομικής ύφεσης, επιτρέποντας στην αγορά εργασίας να προσαρμοστεί πιο γρήγορα σε ύφεση, και μειώνει τον κίνδυνο που μια παγίδα ρευστότητας αποτρέπει τη νομισματική πολιτική από τη σταθεροποίηση της οικονομίας. Το καθήκον της διατήρησης του ρυθμού πληθωρισμού σε χαμηλά και σταθερά επίπεδα δίνεται συνήθως σε νομισματικές αρχές. Σε γενικές γραμμές, αυτές οι νομισματικές αρχές είναι οι κεντρικές τράπεζες που ελέγχουν τη νομισματική πολιτική μέσω του καθορισμού των επιτοκίων, μέσω πράξεων ανοικτής αγοράς, καθώς και μέσω της ρύθμισης των τραπεζικών υποχρεώσεων τήρησης ελάχιστων αποθεματικών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Abel, A., Bernanke, B., & Croushore, D. (2010). *Μακροοικονομική* (Τόμ. Α'). (Μ. Μίνογλου, Επιμ., & Ι. Λαντούρης, Μεταφρ.) Αθήνα: Κριτική.

Abel, B., Bernanke, S., & Croushore, D. (2010). *Μακροοικονομική*. Αθήνα: Κριτική.

Albertini, J., & Poirier, A. (2015, 10). Unemployment benefit extensions at the zero lower bound. *Review of Economic Dynamics* , 18 (4), σσ. 733-751.

bankofgreece. (2016). *Δείκτης Τιμών Καταναλωτώ (ΔΤΚ) και Εναρμονισμένος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή (ΕνΔΤΚ)*. Ανάκτηση 5 10, 2016, από bankofgreece: http://www.bankofgreece.gr/BoGDocuments/ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ_για_ιστοσελίδα_TE.xls

Begg, D., & Dourbush, G. (2015). *ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ* (3η εκδ.). (Γ. Σιουρούνης, Επιμ.) Αθήνα: ΚΡΙΤΙΚΗ.

Bross, E. (2006). *Dear Dr. Dollar*. Ανάκτηση 10 2015, από Dollars & Sense: The Magazine of Economic Justice: <http://www.dollarsandsense.org/archives/2006/0906drdollar.html>

Casares, M. (2010, 3). Unemployment as excess supply of labor: Implications for wage and price inflation. *Journal of Monetary Economics* , 57 (2), σσ. 233-243.

Husted, S., & Melvin, M. (2008). *Διεθνή Οικονομικά*. Αθήνα: Έλλην.

Ibarra, R., & Trupkin, D. (2015, 10 23). Reexamining the relationship between inflation and growth: Do institutions matter in developing countries? *Economic Modelling* .

International Labour Organization. (2013). *GLOBAL EMPLOYMENT TRENDS 2013*. Ανάκτηση 2015, από INTERNATIONAL LABOUR OFFICE: http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/---publ/documents/publication/wcms_202326.pdf

International Monetary Fund (IMF). (2015). *inflation*. Ανάκτηση 12 2015, από International Monetary Fund (IMF): http://www.imf.org/external/ns/search.aspx?hdCountrypage=&NewQuery=inflation&search=Search&filter_val=N&col=SITENG&collection=SITENG&lan=eng&iso=&requestfrom=&countryname=&f=

Mankiw, G., & Taylor, M. (2011). *ΑΡΧΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ ΜΕ ΑΝΑΦΟΡΑ ΣΤΙΣ ΕΥΡΩΠΑΙΚΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΕΣ*. Αθήνα: GUTENBERG.

Mankiw, N. (2002). *Μακροοικονομική Θεωρία*. Αθήνα: Gutenberg.

Moore, B. (2014, 6). Monetary policy regimes and inflation in the new-Keynesian model. *Journal of Macroeconomics*, 40, σσ. 323-337.

Scarth, W. (2014). *Μακροοικονομική – Μία Εισαγωγή σε Προχωρημένες Μεθόδους*. Αθήνα: Κριτική.

Shirota, T. (2015, 7). Flattening of the Phillips curve under low trend inflation. *Economics Letters*, 132, σσ. 87-90.

Stiglitz, J., & Walsh, C. (2009). *Αρχές της Μακροοικονομικής*. Αθήνα: ΠΑΠΑΖΗΣΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΕΒΕ.

Tim Lin, T.-t. (2015). Working capital requirement and the unemployment volatility puzzle. *Journal of Macroeconomics*, 46, 201-217.

Ανδρουλάκης, Γ. (2015). *Αλληλεπίδραση πληθωρισμού και ανεργίας*. Ανάκτηση 11 2015, από Ποσοτικές Μέθοδοι στη Διοίκηση Επιχειρήσεων: http://androulakis.bma.upatras.gr/mediawiki/index.php/%CE%91%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CF%80%CE%AF%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7_%CF%80%CE%BB%CE%B7%CE%B8%CF%89%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%AF

Ατζεμόγλου, Ν., Laibson, D., & List, J. (2015). *Μικροοικονομική*. Αθήνα: ΚΡΙΤΙΚΗ.

Βελέντζας, Κ. (2011). *Εισαγωγή Στην Οικονομική Ανάλυση*. Αθήνα: ΜΠΕΝΟΥ ΣΩΤ.ΕΥΓΕΝΙΑ.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (2015). *Statistical Data Warehouse*. Ανάκτηση 12 2015, από Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα: http://sdw.ecb.europa.eu/quickview.do?SERIES_KEY=122.ICP.M.U2.N.000000.3.ANR

Η Ελληνική Οικονομία. (2013, 3 8). Ανάκτηση 5 10, 2016, από Ελληνική Στατιστική Αρχή: http://www.statistics.gr/documents/20181/1234961/greek_economy_08_03_2013.pdf/120d9728-0cd6-46ca-bf49-52e08cac33ac?version=1.0

Κιόχος, Π., & Παπανικολάου, Γ. (2008). *Σύγχρονη Μακροοικονομική Θεωρία & Πολιτική*. Αθήνα: ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΕΠΕ.

Λιανός, Θ., & Μπένος, Θ. (2013). *Μακροοικονομική Θεωρία & Πολιτική*. Αθήνα: ΜΠΕΝΟΥ ΣΩΤ.ΕΥΓΕΝΙΑ.

Λιανός, Θ., Παπαβασιλείου, Α., & Χατζηανδρέου, Α. (2010). *ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ-ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ-ΑΝΕΡΓΙΑ*. Ανάκτηση 11 2015, από ΑΡΧΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ: <http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGL-C117/130/944,3464/>

Μαστρογιάννη, Ε. (2005). *Ανεργία*. Ανάκτηση 11 2015, από <http://users.teilam.gr: http://users.teilam.gr/~emastrogianni/anergia.htm>

Παλαιολόγος, Ι., & Πολέμης, Μ. (2015). *Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Α')* (Τόμ. Α). Αθήνα: ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ ΑΘ.

Παλαιολόγος, Ι., & Πολέμης, Μ. (2016). *Μικροοικονομική Θεωρία (Τόμος Β')* (Τόμ. Β). Αθήνα: ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ ΑΘ.

Πουρναράκης, Ε., & Χαντζηκωνσταντίνου, Γ. (2011). *Αρχές Οικονομικής (Μακροοικονομική και Μικροοικονομική)*. Αθήνα: ΣΟΦΙΑ ΑΕ ΕΚΔΟΣΕΙΣ.

Σιδηρόπουλος, Μ. (2014). *Εισαγωγή στη Μακροοικονομική Ανάλυση*. Αθήνα: ΜΑΡΚΟΥ Ι. ΓΕΩΡΓΙΟΣ & ΣΙΑ Ε.Ε.

Σκαρτσώρας, Ι. (2013, 12 8). *Αλληλεπίδραση πληθωρισμού και ανεργίας*. Ανάκτηση 9 10, 2015, από http://androulakis.bma.upatras.gr/mediawiki/index.php/%CE%91%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BB%CE%B5%CF%80%CE%AF%CE%B4%CF%81%CE%B1%CF%83%CE%B7_%CF%80%CE%BB%CE%B7%CE%B8%CF%89%CF%81%CE%B9%CF%83%CE%BC%CE%BF%CF%8D_%CE%BA%CE%B1%CE%B9_%CE%B1%CE%BD%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%AF

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1988 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

Θεοδώρα Κατσανδρή, Αργυρώ Μπότσου, Μαρίνα Σχίζα 2016